

Moralno-bioetičke konotacije postabortivnog sindroma i duhovno-pastoralne intervencije

Kvaka, Marijana

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Catholic Faculty of Theology / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:120:827735>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-27**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Catholic Faculty of Theology](#)

**SVEUČILIŠTE J. J. STROSSMAYERA U OSIJEKU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET U ĐAKOVU**

**Moralno-bioetičke konotacije postabortivnog sindroma i
duhovno-pastoralne intervencije**

Diplomski rad

Mentor:

Izv. prof. dr. sc. Suzana Vuletić

Student:

Marijana Kvaka

Đakovo, 2019.

Sadržaj

Sadržaj	2
Popis slika	4
Sažetak	5
Summary	6
UVOD	7
1. BIOMEDICINSKE INDIKACIJE POBAČAJA	9
1.1. Povijesno - medicinski okviri pobačaja	9
1.1.1. Klasifikacija pobačaja	12
1.1.2. Abortivne tehnike	15
1.1.3. Statistički okviri podataka o pobačajima	17
1.1.4. Zdravstveni rizici i komplikacije pobačaja	24
1.2. Zakonske regulative pobačaja u Hrvatskoj	25
1.3. Motivi i indikacije za pobačaj	26
2. PSIHOLOŠKI ODRAZ POSTABORTIVNOG SINDROMA	29
2.1. Etimologija i klasifikacija	30
2.2. Ne/postojanje dijagnoze postabortivnog sindroma?	33
2.2.1. Postabortivni sindrom i žene	34
2.2.2. Postabortivni sindrom i muškarci	37
2.2.3. Postabortivni sindrom i obitelj	38
2.2.4. Postabortivni sindrom i medicinsko osoblje	39
2.3. Svjedočanstva osoba zahvaćenih postabortivnim sindromom	40
3. MORALNO-BIOETIČKE INDIKACIJE POBAČAJA I POSTABORTIVNOG SINDROMA	46
3.1. Zakonik kanonskog prava	47
3.2. Casti Connubii	48
3.3. Humanae Vitae	49
3.4. Izjava o izazvanom pobačaju	49
3.5. Pismo obiteljima Pape Ivana Pavla II	52
3.6. Donum Vitae	52
3.7. Mulieris dignitatem	53
3.8. Evangelium vitae	54
4. DUHOVNE I PASTORALNE INTERVENCIJE	58
4.1. Suosjećanje Pape Ivana Pavla II i Pape Benedikta XVI	58

4.2.	Pro life i pro choice ideološka sukobljavanja	60
4.3.	Biskupijski ured za pastoral braka i obitelji	65
4.4.	Inicijativa 40 dana za život	66
4.5.	Hod za život	69
4.6.	Udruge i centri za pomoć životu	70
4.6.1.	Udruga Pro vita	71
4.6.2.	Centar za nerođeni život - Betlehem.....	72
4.6.3.	Centar za pomoć trudnicama i udruga Djetešce na sunašce	75
4.6.4.	Caritasov Centar za dijete	76
4.6.5.	Udruga Hrvatska za život i Centar za život	77
4.7.	Obiteljska savjetovališta i strategija rada s oboljelima	78
4.8.	Senzibilizacija prema osobama pogođenim postabortivnim sindromom.....	79
4.8.1.	Kako razgovarati s osobom koja je učinila/iskusila pobačaj	80
4.8.2.	Pomoć pomoćnicima.....	81
4.8.3.	Moguće prevencije.....	82
	ZAKLJUČAK.....	84
	BIBLIOGRAFIJA.....	85

Popis slika

Slika 1. Kretanje broja spontanih (O03), legalno induciranih (O04) te ostalih pobačaja (O00, O01, O02, O05, O06) u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2002. do 2018. godine.....	20
Slika 2. Pobačaji prema starosti ploda u tjednima u Republici Hrvatskoj u 2018. godini.....	20
Slika 3. Ukupan broj pobačaja, broj spontanih (O03), legalno induciranih (O04) te ostalih pobačaja (O00, O01, O02, O05, O06) u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2002. do 2018. godine.....	21
Slika 4. Pobačaji prema vrsti i prebivalištu žene u 2018. godini.....	21
Slika 5. Pobačaji prema vrsti i zdravstvenim ustanovama u 2018. godini.....	22
Slika 6. Razlozi za legalno inducirane pobačaje u 2018. godini.....	22
Slika 7. Bračni status žena s legalno induciranim pobačajem u 2018. godini.....	23
Slika 8. Specifične stope legalno induciranih pobačaja na 100 000 žena u 2018. godini.....	23
Slika 9. Usporedba broja legalno induciranih pobačaja na 1000 živorođenih u Republici Hrvatskoj i odabranim europskim zemljama.....	24

Sažetak

Svijet 21. stoljeća se uvelike nalazi u stanju kontradiktornosti i izvrnute moralnosti. S jedne strane svjedočimo pokušajima priznavanja vrijednosti svakog ljudskog bića bez obzira na rasne, nacionalne i vjerske razlike, dok s druge strane svjedočimo nepriznavanju osnovnog prava, prava na život.

Legaliziranjem pobačaja, mnoge države opravdavaju i dopuštaju ubijanje vlastitoga naroda. Nadalje, neinformiranost i medijska zamagljenost istine uzima maha, stoga ljudi vođeni zavaranom savješću, opravdavaju pobačaje. Žene koje su abortirale i/ili njima bliske osobe prekasno shvate pogrešku i posljedice učinjenog djela, što rezultira dugotrajnom patnjom.

U ovom vremenu i „kulturi smrti“, želja nam je bila posvetiti ovaj rad životu, onom najmanjem i nejakom te progovoriti o rani pobačaja i postabortivnog sindroma.

Prvi dio rada se bavi biomedicinskim indikacijama, motivima, okvirima i tehnikama pobačaja, zakonskim regulativama i mogućim zdravstvenim komplikacijama.

Drugi dio rada pruža psihološki odraz postabortivnog sindroma i cilj je opisati što proživljavaju neke žene, muškarci, njihove obitelji i medicinski djelatnici, te pružiti svjedočanstvo patnje (i izlječenja).

U trećem dijelu diplomskog rada donosi se moralna valuacija pobačaja i postabortivnog sindroma prema dokumentima crkvenog učiteljstva.

U četvrtom dijelu nastojimo rezimirati i povezati cjeline, te sretni što takve udruge postoje, pohvaliti rad svih organizacija kojima je primarni cilj pomoći majci i djetetu onda kada je to najpotrebnije.

Ključne riječi: *pobačaj, postabortivni sindrom, krivnja, savjest, pastoralna pomoć*

Moral-bioethical connotations of postabortive syndrome and spiritual-pastoral interventions

Summary

The world of the 21st century is largely located in the state of contradictions and deteriorating morality. In one hand, we witness attempts in recognition of the value of every human being, irrespective of racial, ethnic and religious differences, while, on the other hand, we notice the inability to respect and to defend the basic human right, a right to live.

Due to legalizing abortion, many countries justify and permit the killing of their own nation. Furthermore, the lack of information and media blurring of truth is growing, therefore people guided by deceived conscience justify abortions. Women who had abortions and/or persons close to them realise too late the mistake and the consequences of the committed act, which results in long-term suffering.

In this time of lostness, our wish was to dedicate this written work to life, to the smallest and the weak and speak out about wound of abortion and postabortion syndrome.

The first part of written work deals with biomedical indications, motives, frames and techniques of abortion, legal regulations and possible health complications.

The second part of written work provides a psychological reflection of postabortion syndrome and the main goal is to describe what some of women, men, their families and medical workers may go through. Also, the goal is to provide a testimony of suffering (and healing).

In the third part of this master's thesis we bring moral evaluation of abortion and postabortion syndrome according to church teaching documents.

In the fourth part we are trying to summarize and connect parts, and, being happy because such kind of associations exist in the word, praise the work of all organizations whose primary goal is to help the mother and child when is most needed.

Key words: *abortion, postabortive syndrome, guilt, conscience, pastoral help*

UVOD

„Prije nego što te oblikovah u majčinoj utrobi, ja te znadoh; prije nego što iz krila majčina izađe, ja te posvetih.“ (Jr 1, 5)

Temeljna činjenica jest da je pobačaj u svakom pogledu neopravdan i nemoralan čin, jer je život Božji dar, te je stoga svaki pobačaj kršenje Božjih zapovijedi i kao takav ubojstvo nevinog djeteta. Osim moralno-bioetičkog prekršaja ljudskog života, ono na svojevrsan način ubija i psihu i savjest samog počinitelja.

Statistički podatci nam govore da se svake godine diljem svijeta učini između 36 i 50 milijuna pobačaja.¹ Zbog osjetljivosti teme većina ljudi razgovor o pobačaju želi ostaviti postrani, kako bi Ratzinger rekao – „u tišini savjesti samih aktera“.

Bez obzira što se Crkva kao čuvarica života kroz povijest uzastopno protivila pobačaju i abortivnim sredstvima, u novije vrijeme vidimo da zakonski nije mnogo uspjela učiniti. Ljudi se ograđuju od odgovornosti govoreći: „Zar jedna majka s djetetom u utrobi ne može učinit što ona želi? Zašto bi se kompliciralo s pobačajem kad je on takvo jednostavno rješenje? Dovoljno je šutjeti, ništa ne govoriti, ne pisati i nikoga ne prozivati, nego se u *privatnosti klinike riješiti neželjenog tereta* i krenuti dalje. Neka svatko radi što hoće, kako misli da je najbolje, jer dokazano je da se u životu sve ionako može svesti na osobnu odluku. No, što je pobačaj zapravo? Koje probleme akterima prouzrokuje?

Naša zadaća je ovim diplomskim radom odgovoriti na gore postavljena pitanja, počevši od samog pojma abortusa, povijesnih i medicinskih okvira pobačaja, metoda i tehnika, te uz to vezanih statistika, zakonskih regulativa, zdravstvenih rizika i komplikacija.

U drugom dijelu rada objašnjavamo postabortivni sindrom, njegov utjecaj na sve uključene u izvedbeni čin pobačaja, te donosimo i neka osobna svjedočanstva. Više se posvećujemo govoru o ženama koje su namjerno pobacile, nego o onima koje su imale spontani pobačaj jer, premda oba tipa pate, žene uslijed spontanog pobačaja barem imaju satisfakciju da su dale sve od sebe za svoje dijete.

Treći dio progovara o moralnim stajalištima, stavu Crkve prema pobačaju u dokumentima crkvenog učiteljstva, te o bioetičkim pogledima na naša pitanja,

Nadalje, četvrti dio, ujedno i završni, opisuje duhovne i pastoralne intervencije.

¹ Usp. I. KEŠINA, *Čovjek između prokreacije i proizvodnje*, CUS, Split, 2008., str. 186.

Nakon opisa suosjećanja Pape Ivana Pavla II i Pape Benedikta XVI prema osobama koje su pogođene postabortivnim sindromom, slijedi pojašnjenja *pro life* i *pro choice* stavova; govori se o djelovanju ureda za pastoral braka i obitelji, zatim se opisuju sve inicijative, centri za pomoć i obiteljska savjetovališta, kao i njihove svrhe i strategije rada. Na samome kraju četvrtoga dijela pojašnjava se kako pristupiti i pomoći osobi koja pati zbog pobačaja, zatim kako pomoći savjetnicima/volonterima koji to zatrebaju, te koje su moguće prevencije sprječavanja pobačaja, samim time i postpobačajnog sindroma.

Vidljivo je da povijesno nasljeđe crkvenih dokumenata jasno svjedoči i osuđuje izazvani pobačaj kao izravno i namjerno ubojstvo ljudskog bića. Za razliku od njih, suvremene liberalno – permisivne filozofije i društvena uređenja nastoje abortus legalizirati i prikazati ga bezazlenim rješenjem neželjene trudnoće. Pritom se pozivaju na slobodu, na pravo i individualističku autonomiju subjekta da odluči o konačnom ishodu trudnoće. Sam postupak nastoji se olakšati sve suvremenijim i jednostavnijim farmakološkim i kirurškim tehnikama, koje lažno-interpretiranim statističkim podacima daju dojam da je broj pobačaja u značajnom padu. Zbog tih se razloga crkveno učiteljstvo brine da ljudski život čuva s imperativom uvažavanja njegova dostojanstva te se pokušava oduprijeti ovim duhovnim katastrofama našeg društva s moralno-teološkim osvješćivanjima i prijedlozima da se zaštite nevina Božja stvorenja.²

² Usp. S. VULETIĆ, Pobačajno rješenje neželjene trudnoće, u: P. Aračić, I. Džinić, B. Hlavaček (ur.), *Kršćanski identitet i obitelj*, Biblioteka Diacovensia ,Đakovo, 2011., str. 217.

1. BIOMEDICINSKE INDIKACIJE POBAČAJA

Uvodni naslov naše diplomske radnje nastojati će objasniti pojam pobačaja, te obuhvatiti povijesno-medicinske okvire pobačaja, počevši od klasifikacije pobačaja i pobačajnih tehnika, preko statističkih podataka i zdravstvenih rizika pobačaja, do zakonskih regulativa o pobačaju u Republici Hrvatskoj. Nakon toga izložiti ćemo motive i indikacije koje dovode do toga čina.

Pobačaj označava prekid života ljudskog embrija prije njegova rođenja. Sam pojam „*abortus*“ dolazi od latinske riječi „*aborior*“, što znači umrijeti prije rođenja.³ Medicinski leksikon definira pobačaj kao „izgon ili odstranjenje ploda i posteljice iz maternice.“⁴

„Prekid trudnoće je uljepšani i prikrivajući izraz za pobačaj koji mu nastoji sakriti pravu narav zločina protiv života koji se rađa i ublažiti ga u javnom mnijenju; usmrćenje djeteta u majčinoj utrobi. Naziv je na hrvatskom jeziku i sadržajno posve pogrešan jer je „prekid“ privremeni prestanak trajanja čega, a postojeća se trudnoća više nikad ne nastavlja nego se nepopravljivo skončava, dokrajčuje, uništava, obustavlja, zaustavlja, završava, ukida ili poništava.“⁵

1.1. Povijesno - medicinski okviri pobačaja

U nastavku ćemo nastojati prikazati mišljenja o pobačaju kroz povijest, navesti klasifikaciju i abortivne tehnike, kao i podatke o broju pobačaja u svijetu, Europi, kao i u našoj zemlji, a nakon toga želimo objasniti koje su to moguće komplikacije i rizici nakon učinjenog pobačaja.

Ne može se sa sigurnošću reći kada i gdje su ljudi prvi put upotrijebili umjetna sredstva da bi izvršili pobačaj, no na temelju etno-medicinskih studija o pobačaju u primitivnim društvima, može se pretpostaviti da su u pretpovijesnim kulturama bile prisutne spoznaje o određenim drogama koje izazivaju pobačaj ploda. Već u *Hamurabijevom zakoniku* nalaze se upute što činiti sa sudionicima tog zlodjela.⁶

³ Usp. I. KEŠINA, *Čovjek između prokreacije i proizvodnje...*, str. 185.

⁴ »Pobačaj« u: I. Padovan (ur.), *Medicinski leksikon*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2002., str. 689.

⁵ <https://www.vjeraidjela.com/doporodajni-dogadaji-vazni-za-ljudski-zivot/> (stranica konzultirana 1. 6. 2019.)

⁶ Usp. I. KEŠINA, *Čovjek između prokreacije i proizvodnje...*, str. 186.

„*Hamurabijev zakonik* (1793.–1750. prije Krista), u drevnoj Mezopotamiji kažnjavao je pobačaj, makar nesvojevoljan i slučajan. Plod u majčinoj utrobi štiti se od udarca izvana koji bi mogao prouzročiti pobačaj. Pod zakonskom je zaštitom plod ne samo slobodne žene nego i ropkinje. Počinitelj se kažnjava novčanom kaznom od dva do deset šekela srebra. Tako prema člancima 209.–210.: *Ako tko udari kćer plemića i učini da pobaci, platit će deset šekela za njezin izgubljeni plod. Ako ona umre, bit će ubijena kći onoga koji je počinio zločin.*“⁷

„*Asirski zakoni* (1600. prije Krista) kažnjavali su pobačaj izazvan udarcima u predjelu majčina trbuha: novčano, tjelesno (50 batina) i prisilnim radom (mjesec dana služenja kralju). Za izazvani pobačaj, do kojega je došlo zbog pobačajnih nastojanja, bila je određena smrtna kazna nabijanjem na kolac bez prava na sprovod.“⁸

Među *Grcima* su Likurg i Solon, u skladu sa zakonima Tebe i Mileta, smatrali pobačaj zločinom koji treba kazniti.“⁹

U staroegipatskom papirusu *Ebers* navodi se postojanje i korištenje sredstava koja djeluju na ženu tako da *oslobađaju* začeti plod u prvom, drugom ili trećem vremenskom razdoblju.¹⁰

U antičkom židovstvu pobačaj je bio zabranjen i o tome nam svjedoči *Josip Flavije*: „Zakon zapovijeda da se sva djeca trebaju odgajati i zabranjuje ženi pobaciti plod u svom tijelu ili uništiti sjeme. Žena koja takvo što učini treba se smatrati ubojicom svoje djece jer je prouzročila gubitak jedne duše i pridonijela smanjenju čovječanstva.“¹¹

Platon govori kako je fetus živo biće jer se hrani i giba u utrobi. *Stoici* su smatrali da je fetus dio utrobe a ne živo biće, dok *Empedoklo* misli da fetus nije živo biće, ali je „kao biće“ koje diše i nalazi se u truhu.¹²

Diogen smatra da su dojenčad rođeni bez duše ali u toplini. Unutarnja toplina je utisnuta izravno u pluća u trenutku kada se dojenče istisne iz majke.¹³

⁷ <https://www.vjerajdjela.com/povijest-katolickoga-ucenja-o-pobacaju/> (stranica konzultirana 12. 8. 2019.)

⁸ *Isto*

⁹ Usp. *Isto*

¹⁰ Usp. I. KEŠINA, *Čovjek između prokreacije i proizvodnje...*, str. 187.

¹¹ Usp. *Isto*

¹² Usp. *Isto*

Promjenu donosi *Aristotel* koji razlikuje vegetativnu, senzitivnu i intelektualnu dušu.¹⁴

Filozofi i povjesničari medicine se slažu da Atenjani nisu kažnjavali abortus, te da grčki *polis* nije poznavao državnu i utemeljenu zabranu pobačaja. Rimski filozofi i pisci onoga vremena bili su bliski razmišljanjima grčkih stoika koji nisu fetus priznavali samostalnim živim biće, nego su ga promatrali kao dio tijela majke. Zatim, kasnoantički liječnik *Teodorus Priscianus* u svom spisu o ženskim bolestima zauzima stav po pitanjima liječničke etike i pobačaja – da nitko nikada nema pravo dati ženi abortivno sredstvo. Dakle, zakonsko reguliranje pobačaja u rimskom pravu kažnjava pobačaje koji su se vršili pomoću magije, otrovom ili drogom, ili kada je dijete pobačeno protiv volje oca. Pobačaj je bio nekažnjen, ako je izvršen uz pristanak oca ili ako je trudnoća uslijedila kao posljedica izvanbračnog odnosa.¹⁵

U srednjem vijeku pobačaj su vršile *mage/vještice*, spravljajući gorke napitke od divljih smokvi, korijena paprati, perja sove, žabljih jaja, gljiva, itd... U starom dobu preporučivala se i jaka masaža trbuha, udarci u stomak, čupanje ploda i trovanje pripravcima merkura, sulfata ili klorida.¹⁶

Dolaskom kršćanstva dolazi i do zaokreta u moralno-pravnom vrednovanju pobačaja. Smatra se da pravo o životu i smrti pripada Bogu Ocu kao Stvoritelju čovjekova života, jer On ulijeva svaku pojedinu dušu u trenutku začeća.¹⁷

Najstarija poznata knjiga kršćanskog morala i pastorala nastala s kraja 1. stoljeća, *Didaché*, osuđuje pobačaj imajući utemeljenje u Svetom Pismu u kojem čitamo da je čovjek stvoren na sliku i priliku Božju. Dar života je na prvom mjestu i oduzimanje života se protivi samom Stvoritelju, što čitamo u *Pnz* 32,39 - „Ja usmrćujem i oživljavam.“¹⁸

¹³ Usp. I. KEŠINA, *Čovjek između prokreacije i proizvodnje...*, str. 187.

¹⁴ Usp. *Isto*, str. 188.

¹⁵ Usp. *Isto*, str. 188.-189.

¹⁶ Usp. S. VULETIĆ, *Pobačajno rješenje neželjene trudnoće...*, str. 221.

¹⁷ Usp. I. KEŠINA, *Čovjek između prokreacije i proizvodnje...*, str. 190.

¹⁸ Usp. *Isto*

U srednjem i ranom novom vijeku ubijanje djeteta se smatra zločinom stoga neželjene ostavljaju pred vratima crkava i samostana u nadi da će djeca dobiti potrebnu skrb i preživjeti.¹⁹

U drugoj polovici 19. stoljeća i u 20. stoljeću pobačaj je postao dramatičan društveni problem. Razlog tomu je s jedne strane jer je broj pobačaja porastao, a s druge strane jer se često izvodio s opasnim sredstvima koja su kod žena ostavljala trajna oštećenja ili od kojih su žene umirale. S obzirom na izvršenje, postojala su tri moguća aktera/načina: trudnice koje su same prouzročile pobačaj, one koje su pobačaj izvršile uz pomoć nekog nadri-lijječnika i pobačaj uz pomoć liječnika.²⁰

Prva zemlja na svijetu koja je legalizirala pobačaj je Sovjetski Savez 1917. godine, a 1920. godine u toj zemlji je propisano pravo na besplatni pobačaj u svim bolnicama. Istovremeno su svi ilegalni pobačaji bili strogo kažnjavani.²¹

Druga polovica 20. stoljeća donosi velike *borbe* za i protiv pobačaja pri čemu se naglasak stavlja na ono što se događa sa ženom i na njezino pravo na samoodređenje. O djetetovim pravima se ne govori, a ako se govori onda je to samo na margini.²² Borbe su se nastavile i u 21. stoljeću i nije izgledno da bi uskoro ijedna strana mogla prevagnuti. Sada bi bilo potrebno objasniti podjele i vrste pobačaja.

1.1.1. Klasifikacija pobačaja

„Pobačajem se smatra prekid trudnoće do 24. tjedna intrauterinog života ploda, odnosno tjelesne težine do 500 grama. Riječ je dakle o prekidu trudnoće čije trajanje nije osposobilo fetus za život izvan maternice.“²³

Prema trajanju trudnoće, pobačaj se dijeli na:

- *subklinički* (do kojeg dolazi vrlo rano, većinom u vrijeme očekivane menstruacije)
- *rani* (do 16. tjedna trudnoće),
- *kasni* (od 17. do 28. tjedna trudnoće).²⁴

¹⁹ Usp. I. KEŠINA, *Čovjek između prokreacije i proizvodnje...*, str. 191.

²⁰ Usp. *Isto*, str. 192.-193.

²¹ Usp. *Isto*, str. 193.

²² Usp. *Isto*, str. 193.-194.

²³ *Isto*, str. 194.

²⁴ «Pobačaj», u: I. Padovan (ur.), *Medicinski leksikon...*, str. 689.

Pobačaj može biti *spontani* ili *izazvani*. Pod spontanim pobačajem podrazumijevamo situaciju u kojoj majka ne želi prekid života embrija, dok je izravni pobačaj ubijanje ljudskog bića u početnoj fazi njegova postojanja. Taj čin se često izbjegava nazvati pravim imenom ubojstva djeteta, pa ga se kroz povijest nazivalo čišćenjem ili prekidom trudnoće, namjerno stvarajući individualnu ili kolektivnu obmanu jer umjesto da se govori o djetetu, govorilo se o pre-embriju, embriju, fetusu, plodu začeca, grumenu staničja, itd.²⁵

Spontani/ nehotični/ nenamjerni pobačaj je prekid trudnoće uzrokovan naravnim posljedicama, bez slobodnog čovjekovog zahvata, prije navršene 28. sedmice gestacije ploda, čija tjelesna težina iznosi manje od 1000 grama, te kao takav nije sposoban preživjeti.²⁶ Vrste spontanih pobačaja su *habitalni*, *prijeteći*, *početni*, *potpuni*, *nepotpuni*, *febrilni* i *septični*.

- a) *Habitalni pobačaj* podrazumijeva ponovljeno spontano prekidanje svake trudnoće više od tri puta kod jedne te iste žene.
- b) *Prijeteći pobačaj* predstavlja lako krvarenje iz maternice. Ako je plod na životu, pobačaj se može zaustaviti.
- c) *Početni pobačaj*: ako se prethodno pobačaj ne zaustavi, on dolazi u fazu početnog pobačaja. Pacijentica krvari, ima povremene kontrakcije maternice, a cervikalni kanal je djelomično otvoren. Šanse za spašavanje trudnoće su vrlo male. Ako je krvarenje obilno ili se čini da je ovulum mrtav, ne treba provoditi konzervativnu terapiju već je potrebno kiretažom odstraniti ovulum i njegove dijelove maternice.
- d) *Potpuni pobačaj* se događa ako maternica izbacuje ovulum u cijelosti. Teško je znati je li pobačaj kompletan, stoga je potrebno napraviti površnu kiretažu i eventualno preostalo tkivo odstraniti kako ne bi došlo do infekcije.
- e) *Nepotpuni pobačaj* jest onaj u kojem se neki dijelovi ovuluma zadržavaju u maternici. Tada pacijentica osjeća bolove u kostima i truhu i krvari. Rijetko kad dolazi do smrtnog ishoda, no moguća je pojava anemije. U takvom slučaju potrebno je izvršiti kiretažu i spriječiti daljnje krvarenje.
- f) *Febrilni pobačaj* se pojavljuje zbog infekcija, praćen je povišenom temperaturom, a može doći i do nastanka šoka.

²⁵ Usp. I. KEŠINA, *Čovjek između prokreacije i proizvodnje...*, str. 185.-186.

²⁶ Usp. S. VULETIĆ, *Pobačajno rješenje neželjene trudnoće...*, str. 221.

g) *Septičan pobačaj* se često susreće u slučaju nasilnog pokušaja prekida trudnoće. Naknadne infekcije pacijenticu mogu dovesti do teškog stanja ili smrti.²⁷

Između 10% i 15% svih trudnoća završi pobačajem i to većinom prije dvanaestog tjedna trudnoće dok žena još i ne zna da je trudna. Za kršćane su spontani pobačaji žalosni, čak i tragični događaji koji nanose veliku bol budućim roditeljima. Ipak, kako se događaju nenamjerno, ne povlače za sobom moralnu odgovornost.²⁸

Namjerni/ inducirani/ hotimični tj. izravno izazvani pobačaj označava prekid trudnoće uzrokovan slobodnim i namjernim ljudskim zahvatom, koji je ostvaren različitim kirurškim i farmakološkim tehnikama s intencijom odstranjivanja nerođenog fetusa bez obzira gdje se fetus nalazi.²⁹

Važno je spomenuti da se abortus nastoji opravdati, pa namjerni pobačaji s obzirom na motivaciju mogu biti različiti.³⁰

- a) *Terapeutski pobačaj* je izazvani pobačaj kada nastavak trudnoće ugrožava život žene, u slučajevima kada nastavak trudnoće uzrokuje smrt majke, pa se pritom ne spašava ni dijete ili kada nastavak trudnoće uključuje smrt majke, dok se može nadati spasu djeteta.
- b) *Eugenički pobačaj* je izazvani pobačaj koji se vrši kada postoji opasnost da će se dijete roditi s malformacijama i anomalijama. Eugenička indukcija želi spriječiti da se dijete rodi bolesno.
- c) *Humanitarnim pobačajem* se naziva izazvani pobačaj kad je trudnoća posljedica nasilnog čina (silovanje, obljub nad nemoćnom ili maloljetnom osobom ili incest).
- d) *Psihosocijalni pobačaj* je izazvani pobačaj kada trudnoća nije željena iz raznih psihosocijalnih razloga (loše materijalno stanje, veći broj djece, vanbračna trudnoća, maloljetnička trudnoća).

Iako akteri uporno žele pronaći opravdanje, bez obzira koju ispriku ponudili, pobačaj ne može biti predstavljen kao nešto ispravno, jer njime je oduzeto temeljno pravo na život. Sada ćemo promotriti dvije osnovne vrste abortivnih tehnika i njihove podjele.

²⁷ Usp. «Pobačaj», u: M. Filipović (ur.), *Medicinska enciklopedija*, sv. 2, Sarajevo, 1989., str. 492.-493.

²⁸ Usp. S. LASIĆ, *Pravo na rođenje u učenju Crkve...*, str. 21.

²⁹ Usp. S. VULETIĆ, *Pobačajno rješenje neželjene trudnoće...*, str. 222.

³⁰ Usp. *Isto*, str. 222.-223.

1.1.2. Abortivne tehnike

Postoje abortivne tehnike koje ovise o raspoloživosti sredstava i trajanju trudnoće, tj. o dobi embrija kojega se lišava života. Dije se na kirurške i farmakološke.

a) Kirurške tehnike ³¹

- Prva kirurška tehnika je *vakuumska aspiracija*. Nakon upotrebe kanile usisava se sadržaj gravidne maternice pomoću aparata na negativni tlak. Pri ovom načinu se opažaju manje povrede i krvarenja, no češće se javlja potreba za ponovljenom intervencijom nego kod abortusa učinjenog dilatacijom i kiretažom.
- *Endometrijska aspiracija* je zahvat sličan vakuumskoj aspiraciji, a vrši se u prva dva tjedna nakon izostanka menstruacije, kada se trudnoću još ne može ustanoviti palpacijom (pipanjem). Ovaj operativni zahvat se koristi kao metoda nasilnog prekida vrlo rane trudnoće.
- *Embriotomija* ili kiretaža/struganje stjenke maternice. Riječ je o dilataciji cervikalnog kanala, nakon koje slijedi evakuacija uterusa i kiretaža, koje predstavljaju najstariju operativnu tehniku za umjetni prekid trudnoće. Zahvat se vrši u općoj ili lokalnoj anesteziji. Cerviks se dilatira različitim dilatatorima, a zatim se posebnim instrumentima iskomada embrij i otruže maternica. Potpuno se isprazni, a zatim se apliciraju sredstva koja pomažu pri stezanju maternice.
- *Histerektomija* ili pobačaj carskim rezom je tehnika potpuno jednaka porodu carskim rezom, ali se u ovom slučaju dijete ostavi da umre u jednom vedru ili mu se izazove gušenje.
- Sljedeći način je *indukcija kontrakcija* koja se sastoji u davanju lijeka majci, a oni izazivaju kontrakcije maternice slične onima kod poroda, pri čemu se otvara grlić maternice, a embrij se odvaja od stjenke i biva izbačen.
- *Trovanje* je nasilni prekid odmakle trudnoće. Ubrizgava se hipertonična otopina natrijklorida u amnionsku šupljinu. Dijete se otruje za sat ili dva, a majka će, ako ne dođe do komplikacija, slijedećeg dana roditi ubijeno dijete. Ovom metodom se trudnicu izlaže većem riziku.
- *Djelomično rođenje (Američka tehnika vršenja pobačaja)* je posebno popularan postupak u SAD-u. Primjenjuje se do 32. tjedna trudnoće, što se u većini zemalja smatra porodom zbog djetetove dobi i teži se za normalnim porodom

³¹ Usp. I. KEŠINA, *Čovjek između prokreacije i proizvodnje...*, str. 198.-200.

(vaginalnim). Liječnik okrene dijete tako da ono počne dolaziti na svijet s nogama, a ne s glavom. Izvlači ga prema van, a u momentu kada se glava može vidjeti, čvrsto ga pridržava. Zatim škarama razreže djetetu zatiljak, dok je još u maternici, te šupljom iglom probije do mozga i potpuno ga usisa. Nakon što srce prestane kucati, izvlači mrtvo dijete. Ovaj monstruozan čin u Americi vode kao legalan pobačaj, a ne ubojstvo djeteta.

b) *Farmakološke tehnike* ³²

Od ove vrste tehnika razlikujemo *intercepcijske tehnike* koje hvataju zigotu i tako sprječavaju njezino ugnježđivanje u maternici, te *kontragestacijske tehnike* koje sprječavaju razvoj embrija nakon ugnježđivanja u maternici.

- *Intrauterina naprava ili spirala* je tanki predmet od plastike, srebra ili bakra koji je namotan u spiralu i sadrži malu količinu kemijskih tvari. Ona sprječava da se embrij ugnjezdi u stjenku maternice i to za posljedicu ima pobačaj.
- *Pilula za dan poslije ili Norlevo*, je tableta s hormonima koja uzeta unutar 72 sata modificira stjenku maternice i tako onemogućava nastalom embriju da se ugnjezdi. Neprihvaćen od majčine maternice, embrij umire i biva izbačen. Iako se ova tehnika predstavlja kao kontracepcijsko sredstvo, svima je poznato kako je njegova prava svrha ubijanje embrija.
- *RU-486* je mifepriston, abortivna pilula čiji kemijski sadržaj uzrokuje ljuštenje maternice. Tako se odvaja embrij od stjenke. Djelotvorna je do 15.-og dana trudnoće.

Da bi se olakšalo širenje pobačaja ulaže se mnogo novca za proizvodnju preparata koji omogućuju pobačaj bez potrebe da se zatraži liječnička pomoć. Pilula RU-486 se predstavlja kao kontraceptivno sredstvo i tako se pobačaj banalizira. Žene zavarane nazivom ili zavaravajući same sebe neće biti sigurne jesu li počinile pobačaj je sve se ovija privatno i u ranoj fazi trudnoće.³³

- *Prostaglandini* su kemijski nezasićene hidrokiseline topljive u lipidima. Koriste se za nasilni prekid poodmakle trudnoće. Injekcija se ubrizga u amnionsku šupljinu, nakon čega trudnica ubrzo dobije materične kontrakcije. Dolazi do vaginalnog izbacivanja ploda, posteljice i ovoja, u roku od 24 sata nakon dobivene injekcije.³⁴

³² Usp. I. KEŠINA, *Čovjek između prokreacije i proizvodnje...*, str. 200.-201.

³³ Usp. *Isto*, str. 213.-215.

³⁴ Usp. *Isto*, str. 201.

- Postoji i *abortivno cjepivo* koje ima svrhu sprječavanja razvoja trudnoće, izazivajući u majci imunitet prema hormonu koji dojavljuje prisutnost embrija u majčinu imunološkom sustavu.³⁵

U nastavku donosimo statističke okvire podataka o pobačajima.

1.1.3. Statistički okviri podataka o pobačajima

„U Europi se godišnje izvrši oko 5 milijuna pobačaja. Službeni je podatak da je u 27 država EU, u 2006. godini obavljen najmanje po jedan pobačaj svakih 27 sekundi ili 133 pobačaja na sat, odnosno 3200 pobačaja na dan. Tim je, svaka peta trudnoća završila pobačajem.“³⁶

Promatrajući stanje u svijetu, donosimo izvještaje *Worldometersa*, jedne od najboljih referentnih web stranica prema vrednovanju Američkog udruženja knjižnica (ALA), koja govori kako je pobačaj bio najveći uzrok smrti u svijetu 2018. godine. Sudeći po objavi koju prenosi portal *quovadisroatia.com*, od 1. siječnja do 31. prosinca 2018. izvršeno je oko 41,9 milijuna pobačaja. Također, na temelju najnovijih statističkih podataka o pobačajima koje objavljuje Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) saznaje se da nešto manje od četvrtine svih trudnoća, oko 23%, biva prekinuto pobačajem u 2018. godini, što znači da je na svakih 33 živorođenih, 10 beba ubijeno.³⁷

Prema navedenim podacima, dnevno se u svijetu obavi 125 000 pobačaja. Primjerice, u Americi je gotovo polovina ukupnog broja trudnoća neplanirana, te 4 od 10 takvih trudnoća završe pobačajem, ne računajući spontane pobačaje.³⁸

Nadalje, istraživanje *Guttmacher Instituta i Svjetske zdravstvene organizacije* pak pokazuje kako se u razvijenijim regijama (Europi, Sjevernoj Americi, Australiji, Novom Zelandu i Japanu) broj pobačaja smanjio za 41% u razdoblju od 1990. godine do 2014. godine, no sa zemljama u razvoju to nije slučaj. Gotovo 88% ukupnog broja pobačaja se zbiva u slabije razvijenim regijama.³⁹

Prema istraživanjima u Hrvatskoj, najviše pobačaja čine žene u dobi od 20.-39. godina.

³⁵ Usp. I. KEŠINA, *Čovjek između prokreacije i proizvodnje...*, str. 201.

³⁶ S. VULETIĆ, *Pobačajno rješenje neželjene trudnoće...*, str. 226.

³⁷ Usp. <http://misija.slobodnadalmacija.hr/kolumne/ne-bojte-se/clanak/id/35192/U-svijetu-se-najvise-ljudi-pobije-pobacajem> (stranica konzultirana 2. 9. 2019.)

³⁸ Usp. <https://www.worldometers.info/abortions/> (stranica konzultirana 2. 9. 2019.)

³⁹ Usp. <https://www.who.int/reproductivehealth/news/abortion-rates/en/> (stranica konzultirana 2. 9. 2019.)

Gotovo 59% žena koje se odlučuju na pobačaj je u braku, a oko 34% već ima dvoje djece.

Cijena pobačaja u državnim klinikama se kreće od 600 do 2400 kn, dok u privatnim klinikama varira od 12 000 do 30 000 kn.⁴⁰

Premda zadnjih godina izgleda kao da se broj namjernih pobačaj smanjio, moramo tu tvrdnju promotriti pobliže. Prva mogućnost jest da privatne klinike ne prijavljuju sve obavljene zahvate, a liječnici zbog moralnih razloga namjerne pobačaje prikazuju kao medicinske ili spontane.

Također, druga mogućnost je zbiljski rast spontanih pobačaja zbog kontracepcija kojima se žene štite od neželjene trudnoće. Kemijske i mehaničke zaštite od začeća štete zdravlju žene stoga kada se odluče imati dijete, zdravlje može biti narušeno što dovodi do gubitka ploda. Treća mogućnost jest mogući rezultat sustavnog rada Katoličke Crkve i udruga koje konstantno uče da je namjerni pobačaj nemoralan čin.⁴¹

Uspoređujući Hrvatsku s ostatkom Europe, možemo vidjeti da se stav vjernika razlikuje od stavova ostalih europskih naroda. Tako na pitanje „Opravdavate li pobačaj“, 42,8% Hrvata odgovara negativno, dok isto mišljenje dijeli samo 27,1% Europljana. Pozitivno je odgovorilo 8,4% Hrvata i 9,3% Europljana. No, ne/dopuštenost varira u različitim okolnostima, jer bi 54,4% naših građana eventualno odobrilo pobačaj u slučaju da žena nije udana, a 49,7% građana odobrava pobačaj u slučaju kada par ne želi imati više djece. U isto vrijeme, 45,1% Europljana bi odobrilo pobačaj kad žena nije udana, a 47,2% kada bračni par ne želi imati više djece.⁴²

Promatrajući rezultate znanstveno-istraživačkog projekata „Kršćanski identitet i kvaliteta bračnog i obiteljskog života“ dolazimo do slijedećih stavova o neželjenoj trudnoći.^{43 44}

⁴⁰ Usp. S. VULETIĆ, *Pobačajno rješenje neželjene trudnoće...*, str. 226.-227.

⁴¹ Usp. *Isto*, str. 241.-242.

⁴² Usp. *Isto*

⁴³ Usp. *Isto*, str. 246.

⁴⁴ Podatak u zagradi se odnosi na rezultate istraživanja iz 1998., S. BALOBAN, G. ČRPIĆ, *Pobačaj i mentalitet u društvu*, u: *Bogoslovska smotra*, 68 (1998.) 4., str. 645.

„U pogledu nošenja s neželjenom trudnoćom, slažete li se sa sljedećim tvrdnjama? “	Uopće se ne slažem	Ne slažem se	Ne znam, ne mogu procijeniti	Slažem se	U potpunosti se slažem
Pobačaj (abortus) je nužno zlo koje treba ostati kao mogućnost odabira ženama.	10,7 (13,6)	11,7 (8,3)	16,5 (12,9)	38,5 (26,8)	22,7 (37,6)
Pobačajem se prekida već začeti život.	2,4 (4,0)	7,1 (4,7)	16,7 (10,0)	40,4 (25,9)	33,4 (54,7)
Otac djeteta također treba odlučivati o pobačaju.	4,0 (4,9)	6,1 (3,4)	16,2 (9,8)	46,2 (31,3)	27,5 (49,9)
Pobačaj ostavlja trajne psihičke posljedice na žene.	3,0 (3,9)	6,7 (4,0)	26,6 (17,9)	34,9 (27,8)	28,8 (46,0)
Osobno nikad ne bih učinila pobačaj (dopustio svojoj ženi/ djevojci da ga učini).	7,2 (12,5)	16,3 (11,0)	25,5 (20,8)	23,4 (15,5)	27,5 (39,3)
U nekim slučajevima smatram pobačaj opravdanim.	6,0 (8,0)	5,2 (5,3)	14,9 (12,6)	46,2 (32,3)	22,7 (41,1)
Pobačaj treba zakonom zabraniti.	31,9 (37,2)	29,0 (18,0)	20,4 (18,4)	8,8 (8,6)	9,8 (16,2)
Pobačaj nije pitanje u koje bi se Crkva trebala miješati.	10,6 (22,6)	16,4 (16,3)	20,4 (20,7)	29,8 (16,6)	22,8 (23,1)
Jedino žena koja ostane trudna treba odlučivati o pobačaju.	9,3 (17,6)	22,7 (14,6)	30,2 (19,3)	26,0 (21,9)	11,8 (25,6)

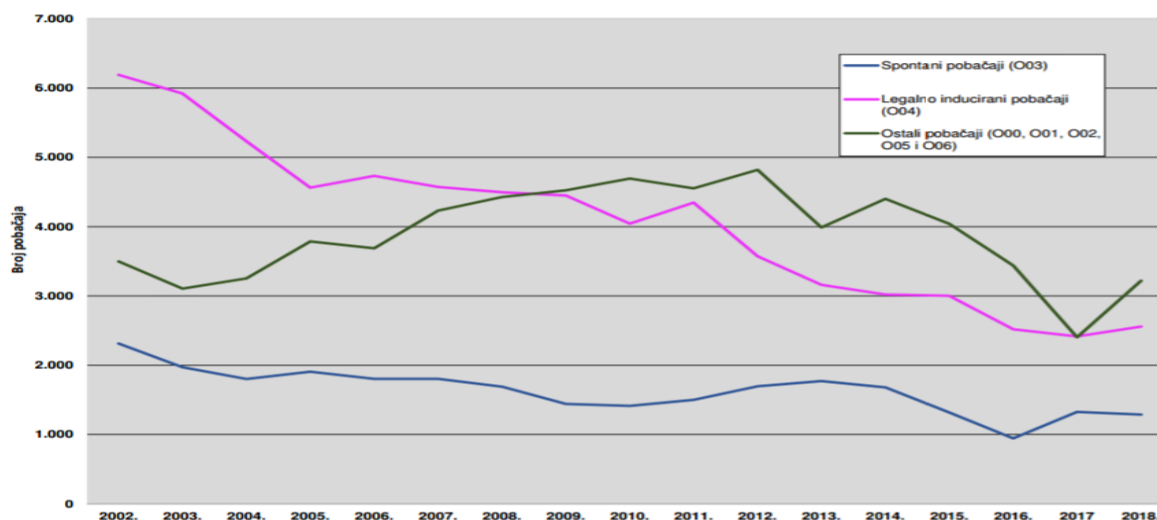
Usporedimo li ovo istraživanje s prethodnim iz 1998. godine, vidimo da nema velikih odstupanja.

U nastavku donosimo izvješće Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo o pobačajima iz 2018. godine u zdravstvenim ustanovama u Republici Hrvatskoj.

„Tijekom 2018. godine putem individualne prijave pobačaja u *Bazu pobačaja* je prijavljen 6.251 pobačaj, što je minimalni porast u odnosu na prethodnu godinu. Tim prijavama je u Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo pribrojeno još 813 pobačaja koji nisu prijavljeni, unatoč zakonskoj obavezi, ali su evidentirani u bazi hospitalizacija. Ukupan broj pobačaja je tako 7.064.“⁴⁵

⁴⁵ https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2019/07/Bilten_POBACAJI_2018-1.pdf (stranica konzultirana 14. 8. 2019.)

Slika 1. Kretanje broja spontanih (O03), legalno induciranih (O04) te ostalih pobačaja (O00, O01, O02, O05, O06) u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2002. do 2018. godine.⁴⁶

Prema tablici vidimo značajan pad ukupnog broja pobačaja u Republici Hrvatskoj, osobito od 2013. godine do 2018. godine.

Slika 2. Ukupan broj pobačaja, broj spontanih (O03), legalno induciranih (O04) te ostalih pobačaja (O00, O01, O02, O05, O06) u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2002. do 2018. godine.⁴⁷

Godina	Broj pobačaja, ukupno	OD TOGA						Broj legalno induciranih pobačaja na 100 poroda
		Spontani (O03)	%	Legalno inducirani (O04)	%	Ostali pobačaji (O00, O01, O02, O05 i O06)	%	
2002.	12.002	2.313	19,3	6.191	51,6	3.498	29,1	16
2003.	10.999	1.971	17,9	5.923	53,9	3.105	28,2	15
2004.	10.288	1.802	17,5	5.232	50,9	3.254	31,6	13
2005.	10.255	1.906	18,5	4.563	44,5	3.786	37,0	11
2006.	10.224	1.803	17,6	4.733	46,3	3.688	36,1	11
2007.	10.609	1.804	17	4.573	43,1	4.232	39,9	11
2008.	10.616	1.691	15,9	4.497	42,4	4.428	41,7	10
2009.	10.417	1.442	13,8	4.450	42,7	4.525	43,4	10
2010.	10.150	1.413	14	4.043	39,8	4.694	46,2	10
2011.	10.401	1.501	14,4	4.347	41,8	4.553	43,8	11
2012.	10.088	1.696	16,8	3.572	35,4	4.820	47,8	9
2013.	8.922	1.772	19,9	3.161	35,4	3.989	44,7	8
2014.	9.103	1.681	18,5	3.020	33,2	4.402	48,4	8
2015.	8.362	1.319	15,8	3.002	35,9	4.041	48,3	8
2016.	6.904	944	13,7	2.520	36,5	3.440	49,8	7
2017.	6.145	1.326	21,6	2.416	39,3	2.403	39,1	7
2018.	7.064*	1.288	18,2	2.558	36,2	3.218	45,6	7

Uspoređujući broj legalno induciranih pobačaja na 100 poroda, primjećujemo silaznu putanju. Dok je 2002. godine omjer bio 16 legalno induciranih pobačaja na 100 poroda, do 2012. godine taj broj pada na 9/100, dok 2016. godine vidimo kako dolazi do brojke 7/100 i tako ostaje zaključno s 2018. godinom.

⁴⁶ https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2019/07/Bilten_POBACAJI_2018-1.pdf (stranica konzultirana 14. 8. 2019.)

⁴⁷ Isto

Slika 3. Pobačaji prema starosti ploda u tjednima u Republici Hrvatskoj u 2018. godini.⁴⁸

		Izvanmaternična trudnoća (O00)	Hidatodozna mola (O01)	Ostali abnormalni produkti začeća (O02)	Spontani pobačaj (O03)	Legalno inducirani pobačaj (O04)	Ostali pobačaji (O05)	Nespecificirani pobačaji (O06)	Ukupno
Starost ploda u tjednima	0-10	289	16	1.713	789	2.336	28	3	5.174
	11-12	5	6	302	131	71	2	1	518
	13-14	1	2	74	51	21	0	0	149
	15-16	1	1	44	47	13	2	0	108
	17+	0	2	62	82	42	7	0	195
	Nepoznato	4	0	37	18	47	1	0	107
	Ukupno	300	27	2.232	1.118	2.530	40	4	6.251

* Navedeni broj se odnosi na broj pobačaja prijavljenih putem individualne prijave pobačaja.

Vidimo kako se više od 80% pobačaja prijavljenih u 2018. godini dogodilo tijekom prvih 10 tjedana trudnoće. U 1,7% prijava podatak o starosti ploda nije bio ispunjen.

Slika 4. Pobačaji prema vrsti i prebivalištu žene u 2018. godini.⁴⁹

Županija prebivališta	Izvanmaternična trudnoća (O00)	Hidatodozna mola (O01)	Ostali abnormalni produkti začeća (O02)	Spontani pobačaj (O03)	Legalno inducirani pobačaj (O04)	Ostali pobačaji (O05)	Nespecificirani pobačaji (O06)	Ukupno
Ukupno	507	33	2.615	1.288	2.558	51	12	7.064
Zagrebačka	49	1	151	61	175	2	3	442
Krapinsko-zagorska	14	2	85	22	107	1	0	231
Sisačko-moslavačka	24	2	137	48	132	0	0	343
Karlovačka	6	1	45	27	128	1	0	208
Varaždinska	19	0	80	48	192	3	0	342
Koprivničko-križevačka	13	2	53	26	80	1	0	175
Bjelovarsko-bilogorska	6	6	76	71	63	1	0	223
Primorsko-goranska	37	1	175	92	282	9	1	597
Ličko-senjska	3	0	32	10	35	0	0	80
Virovitičko-podravsko	13	0	64	14	38	0	0	129
Požeško-slavonska	8	0	44	26	30	0	0	108
Brodsko-posavska	23	0	93	77	32	7	1	233
Zadarska	19	0	183	39	121	2	0	364
Osječko-baranjska	34	4	196	107	194	1	0	536
Šibensko-krninska	7	1	24	26	25	1	0	84
Vukovarsko-srijemska	12	0	89	47	51	1	1	201
Splitsko-dalmatinska	52	1	256	109	53	2	0	473
Istarska	18	0	104	145	223	8	0	498
Dubrovačko-neretvanska	14	1	93	23	20	0	0	151
Međimurska	11	0	98	50	128	2	0	289
Grad Zagreb	115	10	497	185	317	7	6	1137
Stranci	9	1	14	21	6	1	0	52
Nepoznato	1	0	26	14	126	1	0	168

Najviše pobačaja bilježi grad Zagreb, a najmanju stopu Ličko-senjska županija.

⁴⁸ https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2019/07/Bilten_POBACAJI_2018-1.pdf (stranica konzultirana 14. 8. 2019.)

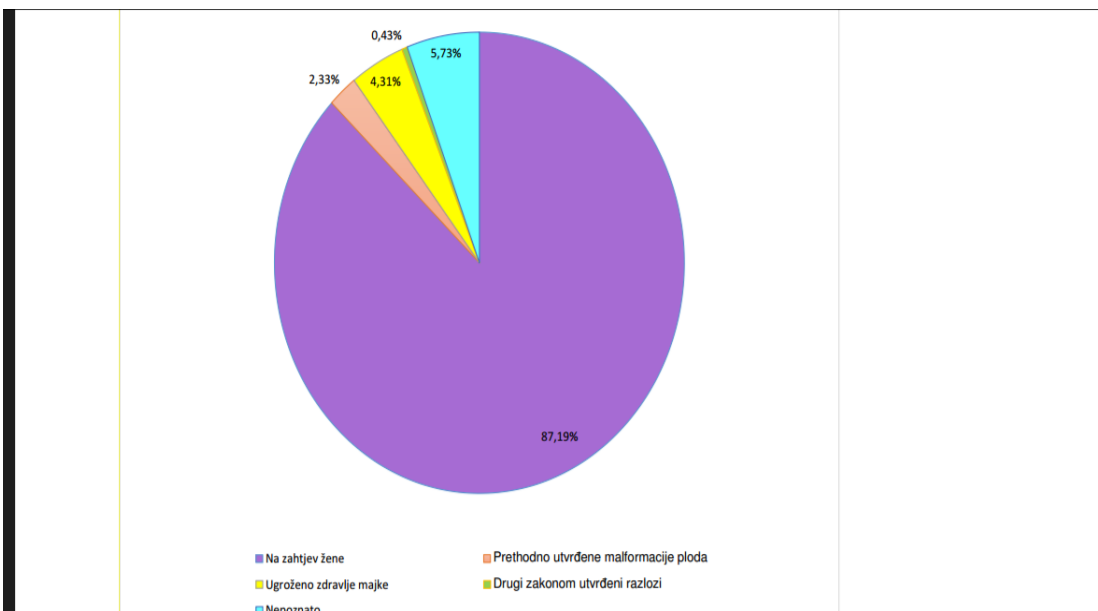
⁴⁹ Isto

Slika 5. Pobačaji prema vrsti i zdravstvenim ustanovama u 2018. godini.⁵⁰

	Izvanmaternična trudnoća (O00)	Hidatodozna mola (O01)	Ostali abnormalni produkti začeća (O02)	Spontani pobačaj (O03)	Legalno inducirani pobačaj (O04)	Ostali pobačaji (O05)	Nespecificirani pobačaji (O06)	Ukupno
Ukupno	507	33	2.615	1.288	2.558	51	12	7.064
KBC Zagreb	54	2	301	79	16	4	8	464
KBC Sestre Milosrdnice	45	3	118	47	16	3	0	232
KB "Merkur"	28	4	221	89	471	1	1	815
KB "Sveti Duh"	35	2	15	22	16	2	0	92
KBC Osijek	39	4	169	106	210	1	1	530
KBC Rijeka	42	1	194	105	358	14	1	715
KBC Split	60	3	267	119	24	1	0	474
OB Bjelovar	2	8	51	72	36	2	0	171
OB "Dr.T.Bardek" Koprivnica	13	1	46	24	52	0	0	136
OB Virovitica	10	0	60	14	24	0	0	108
OB Zadar	20	0	192	44	128	1	0	385
OB Pula	18	0	87	141	200	5	0	451
OB Vinkovci	5	0	33	22	2	0	0	62
OB Karlovac	12	0	29	23	138	0	0	202
OB Šibensko-kninske županije	7	1	13	22	35	2	0	80
OB Gospić	2	0	25	8	23	0	0	58
OB i bolnica branitelja domovinskog rata Ogulin	1	0	17	5	10	1	0	34
OB "Hrvatski Ponos" Knin	2	0	10	5	2	0	0	19
OB Vukovar	1	0	47	12	39	1	0	100
OB "Dr.I.Pedišić"	18	2	99	41	111	0	0	271
OB Našice	1	0	36	17	0	0	0	54
OB N. Gradiška	4	0	31	17	1	2	1	56
OB Zabok	14	2	77	20	69	0	0	182
OB Slavonski Brod	18	0	70	61	19	6	0	174
OB Dubrovnik	13	0	85	26	18	0	0	142
OB Požega	5	0	32	22	0	0	0	59
OB Pakrac	6	0	36	17	31	0	0	90
OB Varaždin	18	0	74	44	287	2	0	425
OB Čakovec	10	0	97	49	94	2	0	252
SB Podobnik	4	0	82	15	128	1	0	230
DZ Metković	0	0	1	0	0	0	0	1

Najviše pobačaja u 2018. godini je učinjeno u KBC-u u Rijeci, a najmanje u domu zdravlja u Metkoviću.

Slika 6. Razlozi za legalno inducirane pobačaje u 2018. godini.⁵¹

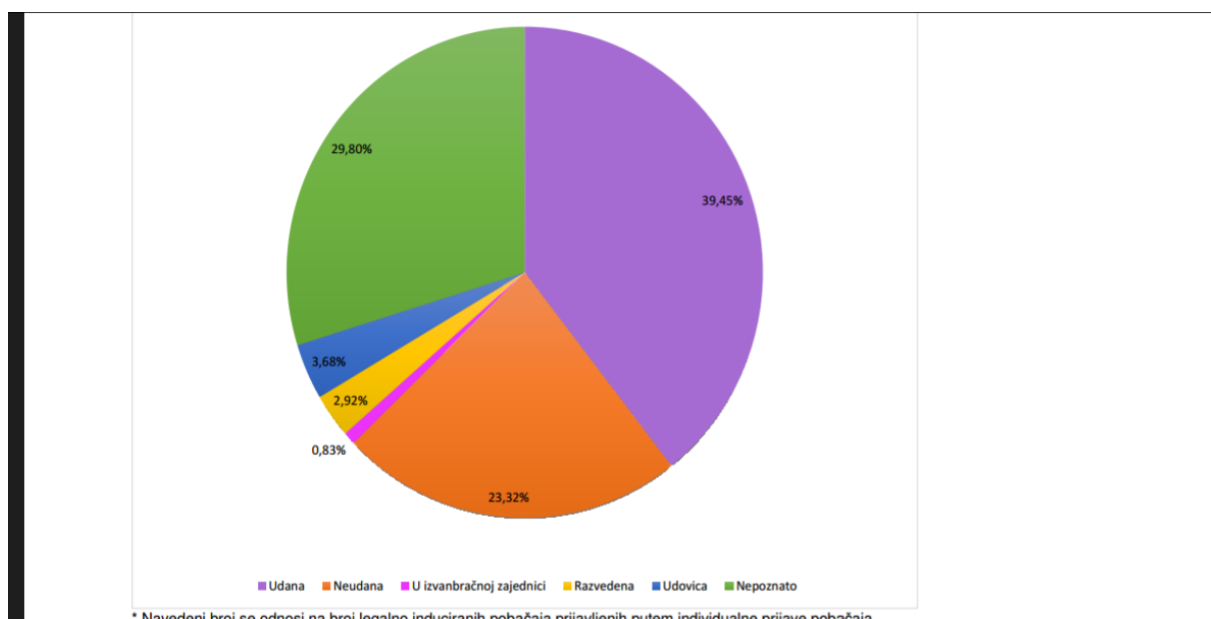

⁵⁰ https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2019/07/Bilten_POBACAJI_2018-1.pdf (stranica konzultirana 14. 8. 2019.)

⁵¹ Isto

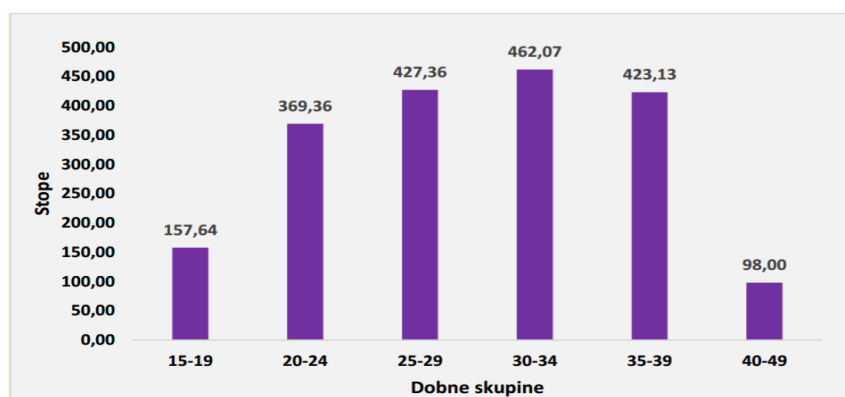
Promatrajući razloge legalno induciranih pobačaja u Republici Hrvatskoj u 2018. godini, saznajemo kako je na zahtjev žene učinjeno 87,19% pobačaja, nepoznati razlozi su u 5,73% slučajeva, drugi zakonom utvrđeni razlozi čine 0,43% slučajeva, moguće ugroženo zdravlje majke donosi 4,31% pobačaja, dok utvrđene malformacije ploda čine 2,33% pobačaja.

Slika 7. Bračni status žena s legalno induciranim pobačajem u 2018. godini.⁵²

Legalno inducirane pobačaje u 2018. godini u Republici Hrvatskoj zatražile su žene od kojih je: 39,45% udano; 23,32% neudano; 0,83% živi izvanbračnoj zajednici; 2,92% razvedeno; 3,68% udovica; dok je status njih 29,80% nepoznat.

Slika 8. Specifične stope legalno induciranih pobačaja na 100 000 žena u 2018. godini.⁵³

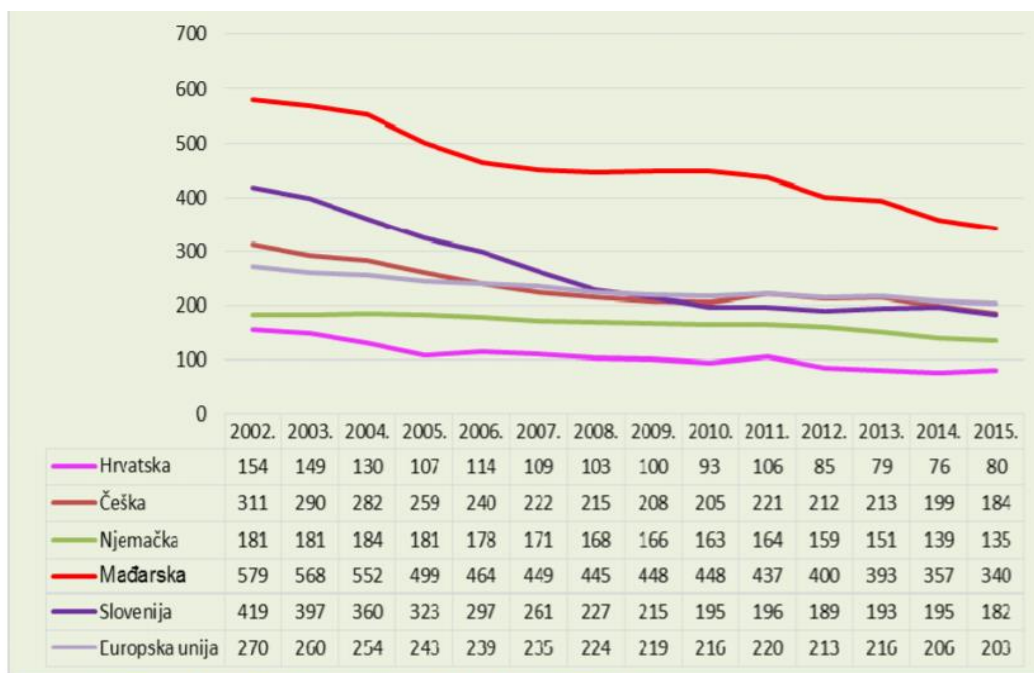

Na pobačaj se najviše odlučuju žene od 30. do 34. godine starosti.

⁵² https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2019/07/Bilten_POBACAJI_2018-1.pdf (stranica konzultirana 14. 8. 2019.)

⁵³ Isto

Slika 9. Usporedba broja legalno induciranih pobačaja na 1000 živorođenih u Republici Hrvatskoj i odabranim europskim zemljama.⁵⁴

Izvor podataka: European Health Information Gateway, Health for All explorer, srpanj 2019.

Naspram drugih država u Europskoj uniji, vidljivo je kako Hrvatska ipak ima najmanju stopu legalno induciranih pobačaja na 1000 živorođenih. Premda broj pobačaja u Hrvatskoj godinama naizgled opada, taj podatak nas ne može utješiti. Potreban je konstantan rad i ispravan odgoj ljudskih savjesti kako bi inducirani pobačaji potpuno nestali i kako se zdravlje žena ne bi narušavalo.

1.1.4. Zdravstveni rizici i komplikacije pobačaja

Iako su se operativne tehnike usavršavale, prekid trudnoće je još uvijek praćen određenim mortalitetom i morbiditetom, a visina njih ovisi o trajanju trudnoće, zdravstvenom stanju žene, tehnici zahvata, iskustvu operatera, anesteziji, starosti žene i broju prethodnih pobačaja i porođaja. Rane komplikacije nastaju za vrijeme zahvata i unutar tri sata nakon zahvata pobačaja. Tu spadaju traume poput perforacije uterusa, lezije cerviksa, miometrije traume anestezije i krvarenja. Kasne komplikacije nastaju od tri sata do mjesec dana nakon umjetnog prekida trudnoće. To su različita krvarenja i infekcije, tromboflebitis i psihičke posljedice poput depresije i osjećaja krivnje. Komplikacije se odnose na buduću plodnost žene te tijekom i ishod sljedećih trudnoća.⁵⁵

⁵⁴ https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2019/07/Bilten_POBACAJI_2018-1.pdf (stranica konzultirana 14. 8. 2019.)

⁵⁵ Usp. I. KEŠINA, *Čovjek između prokreacije i proizvodnje...*, str. 201.-203.

Mogući su i smrtni slučajevi. Broji ih se oko 180 000 godišnje i najviše ih je u zemljama trećeg svijeta zbog loših sterilizacijskih uvjeta, nedovoljno napredne medicine, teških upala i krvarenja.⁵⁶

„Ženino zdravlje nakon „prekida“ trudnoće povlači za sobom rizik od raka dojke, raka materničina grljaka, jajnika i jetre. Žene koje su jednom ili više puta pobacile, dvostruko povećavaju rizik od preranoga porođaja (kada odluče roditi), a time i smrti nedonoščeta. Povećava se i rizik od kašnjenja porođaja. Pobačaj je povezan i s oštećenjima maternice, što može povećati rizik od komplikacija pri rađanju i od poremećenoga razvoja posteljice u sljedećim trudnoćama; to su vodeći uzroci hendikepiranosti među novorođenčadi. (..) Neke žene obole od poslijepobačajnoga sindroma. Gotovo polovina žena doživi seksualne disfunkcije koje traju duže ili kraće, a uključuju gubitak zadovoljstva pri spolnom činu, povećani bol, odbojnost prema spolnom odnosu ili muškarcima, razvoj promiskuitetnoga načina života. Da žena doživljava pobačaj kao teško nasilje prema djetetu, odnosno kao ubojstvo, posebno se vidi u tome što gotovo 60 % žena koje pate od poslijepobačajnoga sindroma razmišlja o samoubojstvu, dok ih gotovo 30 % i pokuša, a uzrok je tomu težak osjećaj krivnje.“⁵⁷

1.2. Zakonske regulative pobačaja u Hrvatskoj

U poslijeratnom razdoblju pobačaj je postao ozakonjen najprije u državama istočne Europe. Moralni autoriteti su nastojali ukazati na nemoralnost takvog zakona, ali u to vrijeme je vladao komunistički režim s neprijateljskim odnosom prema religiji i svemu vjerskom. U zapadnoj Europi rastle su rasprave i tenzije oko temeljnih pitanja u vezi pobačaja. Oni koji su smatrali da ljudski embrij nije osoba bili su glasnjiji i u „većini“ i zakon je prolazio.⁵⁸

Situacija u hrvatskom zakonodavstvu je vrlo specifična. Na snazi je zakon o legalizaciji pobačaja iz 1978. godine koji je u izričitoj suprotnosti s *Ustavom Republike Hrvatske*. Ustav u 21. članku govori da svako ljudsko biće ima pravo na život, stoga je legalizacija pobačaja od samog donošenja zakona etički, politički i ideološki upitna.⁵⁹

⁵⁶ Usp. S. VULETIĆ, *Pobačajno rješenje neželjene trudnoće...*, str. 225.

⁵⁷ <https://www.vjeraidjela.com/doporodajni-dogadaji-vazni-za-ljudski-zivot/> (stranica konzultirana 1. 6. 2019.)

⁵⁸ Usp. T. MATULIĆ, *Pobačaj. Drama savjesti*, FTIDI, Zagreb, 1997., str. 108.-109.

⁵⁹ Usp. S. VULETIĆ, *Moralno-istraživačka evaluacija vrijednosne dimenzije spolnosti i s njom povezanih pitanja bračnog i obiteljskog života*, u: *Crkva u svijetu*, 45 (2010) 2., str. 234.

U 21. članku Ustava Republike Hrvatske koji je donesen 22. prosinca 1990. stoji da svako ljudsko biće ima pravo na život i to znači da su zakonom zabranjene sve mogućnosti sudjelovanja u usmrćenju čovjeka. Hrvatski zakon o pobačaju (Zakon o zdravstvenim mjerama za ostvarivanje prava na slobodno odlučivanje o rađanju djece) proglašen je 4. svibnja 1978. te je još uvijek je na snazi. U vezi s namjernim pobačajem glavne su ove odredbe: 1. Prekid trudnoće može se obaviti do isteka 10 tjedana od začeća (12 tjedana trudnoće) na zahtjev trudne žene (prije navršenih 16 godina života uz pristanak roditelja ili staratelja); 2. Nakon isteka 10 tjedana od začeća prekid trudnoće može obaviti stručno povjerenstvo u slučajevima kada se na drugi način ne može spasiti ženin život niti otkloniti narušavanje njezina zdravlja, kada se znanstveno opravdano mogu očekivati teške prirodne tjelesne ili duševne mane djeteta te kada je trudnoća posljedica nasilja nad ženinim dostojanstvom i moralom. Odluka se zasniva isključivo na trudničkoj svijesti i slobodnom izboru te „pravu na pobačaj“, a temeljna vrijednost nerođenog ljudskog bića zanemaruje i njegovo se pravo na život ne priznaje.⁶⁰

Svako ljudsko biće ima pravo na život. Ljudski embrij je pravo ljudsko biće stoga je potrebno njegov status zakonski regulirati i zaštititi.⁶¹

Motivi o kojima ćemo uskoro progovoriti ne mogu nikada biti dovoljno jaki da bi se njima moglo opravdati ubojstvo.

1.3. Motivi i indikacije za pobačaj

Neželjenih trudnoća je oduvijek bilo. No bez obzira na razlog, bilo da je on mali stan, nedostatak novca, nečasna radnja ili oštećenje zametka, ne možemo pobjeći od činjenice da život nije nešto čega se treba riješiti.

„Žene su uvijek vjerovale da pobačajem mogu izbjeći *nesreću*, međutim, problemi se pobačajem nikada nisu rješavali već nagomilavali. Ne smije se zaboraviti da dijete koje netko želi pobaciti ima pravo na život. Na taj način pobačaj nikada nije rješenje problema.“⁶²

Zagovornici pobačaja navode različite motive ili indikacije u kojima bi pobačaj mogao biti dopušten:⁶³

⁶⁰ Usp. A. ŠVAJGER, *Spisi medicinske etike*, CBE, Zagreb, 2004., str. 115.-117.

⁶¹ Usp. T. MATULIĆ, *Pobačaj. Drama savjesti...*, str. 113.

⁶² I. KEŠINA, *Čovjek između prokreacije i proizvodnje...*, str. 205.

⁶³ Usp. *Isto*, str. 205.-211.

- a) *Socijalne indikacije*: O socijalnim indikacijama se govori kada se kao opravdanje navodi teško socijalno stanje kao što su siromaštvo, veliki broj djece ili mali stan, no ti motivi ne mogu biti izdignuti iznad vrijednosti ljudskog života. Također, činjenica je da dobrostojeći ljudi u principu imaju manje djece od siromašnih.
- b) *Etičke indikacije*: Pod etičkim indikacijama se podrazumijeva da je do trudnoće došlo zbog silovanja ili drugih nečasnih radnji. Iako je čin silovanja monstrozno i premda žena nosi neželjeno dijete, pobačajem se užas silovanja neće ukloniti već se čini zločin na zločin i majci se nanosi osjećaj krivnje. Nakon što je žena doživjela nasilje ne smije ju se gurati u drugo nasilje, a dijete, makar nastalo na temelju silovanja, i dalje je Božje biće.
- c) *Eugeničke indikacije*: Ovdje je riječ o slučajevima u kojima se na temelju genetske analize pretpostavljaju teška oštećenja zametka. Dijete bi se moglo roditi bolesno i predstavljati teret obitelji i zajednici. Za razliku od nacističke ideologije koja je zagovarala i provodila eugenički pobačaj u svrhu čišćenja rase, sada govorimo o genetskom rasizmu i shvaćanju da su zdravi dobri, a bolesni zli pa je bolje da ih nema. Ako je osoba pogođena ograničenjem od nas se zahtjeva još veća zaštita i pomoć a ne uklanjanje osobe. Društvo se klasificira po svojoj sposobnosti pomaganja slabima, a ne po svojoj obijesti u izazivanju njihove prerane smrti.
- d) *Selektivne indikacije*: Kod selektivnih indikacija do pobačaja fetusa dolazi na osnovu njegovog spola. Ovakvi pobačaji su krivci za nerazmjer u stopi nataliteta muške i ženske djece.
- e) *Medicinske indikacije*: Medicinske indikacije podrazumijevaju ugroženost zdravlja i života majke, a pobačaj se predlaže kao jedino sredstvo za spašavanje majke. Budući da ovdje nije cilj pobačaj kao pobačaj većina smatra da bi u ovakvom slučaju on trebao biti dopušten pa se naziva još i *terapijskim pobačajem*. Ipak, već sam naslov nosi protuslovlje jer ovo nije nikakva terapija već uklanjanje djeteta. U mnogim okolnostima ovaj način je pokazao više štete nego koristi za majčino stanje. Katolički moralisti smatraju da su i majka i liječnici dužni učiniti sve kako bi spasili život majke, ali ne smiju učiniti ništa što dovodi u pitanje život začetoga djeteta.

Najčešći scenariji zbog kojih žene u SAD-u dolaze u klinike za pobačaje su:⁶⁴

- Zbog partnera koji je ženi dao izbor – ili dijete ili ja. Takvi partneri ženu promatraju kao *pokvarenu igračku*, a ukoliko ne bude popravljena, oni će otići na *drugo igralište*.
- Zbog muža koji smatra da nije pravo vrijeme za dijete.
- Zbog roditelja koji su uvjereni da čine najbolje za svoju kći i štite njezinu budućnost.
- Zbog člana obitelji ili prijatelja koji smatraju da čine dobro ženi koju prisiljavaju na pobačaj.

Svjedoci smo nelogičnosti svijeta, a vezano uz našu temu, ta ista nelogičnost za svojim djelima vuče pregršt problema koje ćemo promotriti u slijedećoj cjelini ovoga rada.

⁶⁴ Usp. T. REISSER, P. REISSER, *A Solitary Sorrow: Finding Healing & Wholeness After Abortion*, Shaw-WaterBrook Press, Colorado Springs, 1999., str. 23.-24.

2. PSIHOLOŠKI ODRAZ POSTABORTIVNOG SINDROMA

U drugom poglavlju rada prvenstveno želimo dati pregled etimologije i klasifikacije postabortivnog sindroma, a zatim detaljno promotriti osjećaje i stanja oboljelih osoba. Na koncu poglavlja donosimo razna svjedočanstva čiji je cilj prikazati što se sve može dogoditi nakon bijega od odgovornosti za začeti život.

Postabortivni sindrom jest skup psihičkih simptoma koji mogu nastupiti kao posljedica počinjenog pobačaja, a njime su pogođene žene, zatim muškarci, liječnici i njegovatelji koji su u činu sudjelovali.⁶⁵

Nakon što otkriju trudnoću i odluče se za pobačaj, polovina žena osjeća anksioznost i depresivnost. Trudnica izvršava čin koji se potpuno protivi njezinom ženskom biću i mogućem ispunjenju njezine uloge majke. Protuprirodan čin uzima dvije žrtve - dijete u utrobi te majku koja trpi dugotrajna, a ponekad i doživotna tjelesna i duševna oštećenja.⁶⁶

Nikako da se shvati činjenica da je pobačaj sve drugo samo ne oslobađanje. Skupina za savjetovanje žena u Münchenu sastavila je popis posljedica na temelju razgovora sa ženama i terapeutima. Glavni simptomi su slični simptomima koji nastaju zbog šoka prilikom prometne nesreće poput poremećaja sna i noćnih mora. Zatim, moguća je fiksacija na trudnice i malu djecu ili panični strah od pogleda na njih, te nekontrolirana želja da se iskustvo pobačaja na neki način ispravi time da se na primjer što prije opet zatrudni. Slijede simptomi poput smanjene sposobnost koncentracije, hiperaktivnosti, nerazmjerne emocionalne reakcije na zvuk usisivača ili pogled na dijete. Postoje također simptomi izbijanja znoja i napadi vrištanja, obamiranje emocionalnog života, pokušaj samo-opravljanja, zalaganje protiv pobačaja ili za njega. Neke žene postaju frigidne i doživljavaju seksualne probleme poput osjećaja gubitka i praznine, osjećaja depresije i krivnje, uprljanosti ili prokletstva te strahove od kažnjavanja nesrećama druge vlastite djece. Ponekad se počinju pojavljivati misli o samoubojstvu, a u krajnjim slučajevima je prisutno i njegovo izvršenje.⁶⁷

⁶⁵ Usp. I. KEŠINA, *Čovjek između prokreacije i proizvodnje...*, str. 204.

⁶⁶ Usp. *Isto*, str. 203.

⁶⁷ Usp. *Isto*, str. 203.-205.

2.1. Etimologija i klasifikacija

„Postabortivni sindrom predstavlja vrstu posttraumatskog stresnog poremećaja za koji je važan kroničan razvoj simptoma što je posljedica zbijenih osjećajnih reakcija na pobačajnu traumu.“⁶⁸

Osoba koja je počinila pobačaj trpi tjeskobu i nemir. Teški osjećaj krivnje jedno vrijeme može biti potisnut u podsvijest, al iz podsvijesti „napada“ osobu i stvara se teško podnošljivo anksiozno stanje. Velika je vjerojatnost da najmanje 10-30% žena koje pobace pate od ozbiljnih i dugotrajnih psiholoških posljedica jer je pobačaj stresogeni i traumatski događaj.⁶⁹

Izraz *postabortivnog sindroma* kao oblika PTSP-a prvi upotrebljavaju Anne Speckhard i Vincet M. Rue 1992. godine. U zajedničkom članku objašnjavaju komponente postabortivnog sindroma:⁷⁰

- a) Izloženost ili sudjelovanje u pobačaju, doživljeno kao traumatično i namjerno uništenje nerođenog djeteta.
- b) Nekontrolirano, negativno, iznova ponavljano proživljavanje čina pobačaja.
- c) Nemogućnost izbjegavanja i poricanja bolnog sjećanja na pobačaj.
- d) Osjećanje simptoma koji nisu bili prisutni prije pobačaja, poput krivnje zbog preživljavanja.

Doktori Paul i Teri Reisser u svojoj knjizi *Žalovanje u samoći – Kako pomoći ženi s postabortivnim sindromom* donose simptome kroz koje je moguće lakše shvatiti postabortivni sindrom:⁷¹

- a) Krivnja - Kada osoba prekrši vlastiti moralni zakon, tada osjeća krivnju. Ako je žena u bilo kojem trenutku prije ili poslije pobačaja shvatila težinu svoga djela, kod nje se javlja ogromna krivnja. Neutješna je jer je prekršila svoj prirodni nagon – majčinsku zaštitu djeteta. Žene nakon pobačaja osjećaju da zaslužuju sve nesreće koje ih snađu.
- b) Tjeskoba - Žene često osjećaju neugodno emocionalno i psihičko stanje, napetost, iritiranost, nemogućnost smirivanja tjelesnih reakcija kao što su slabosti, glavobolje, povišen puls i mučnine. Strahuju i brinu se za svoju budućnost, teško

⁶⁸ S. VULETIĆ, *Pobačajno rješenje neželjene trudnoće...*, str. 224.

⁶⁹ Usp. *Isto*, str. 225.

⁷⁰ Usp. A. C. SPECKHARD, V. M. RUE, Postabortion syndrome: An emerging public health concern, u: *Journal of Social Issues*, 48 (1992.) 2, str. 95.

⁷¹ Usp. <https://book.hr/krivnja-tjeskoba-kao-posljedica-pobacaja-postabortivni-sindrom/> (stranica konzultirana 10. 5. 2019.)

se koncentriraju i loše spavaju, prate ih noćne more i košmari. Razlog tomu jeste neslaganje između ženine savjesti i odluke da pobači. Ponekad žena svoje stanje neće svjesno pripisati pobačaju i postabortivnom sindromu, no moguće je da će nesvjesno početi izbjegavati sve što ima veze s djecom, poput odlaska u posjet obitelji s bebama, izbjegavanje polica s dječjom opremom u trgovinama, itd.

- c) Psihička otupjelost - Žene pogođene postabortivnim sindromom često samoj sebi obećaju da nikada više neće dopustiti da se tako osjećaju, a onda nesvjesno počnu pokušavati držati sve od nadzorom, imaju poteškoće u ostvarivanju emocionalnih veza, osjećaju se izolirano, ponekad čak i od same sebe, te ih prati osjećaj da život prolazi mimo njih, kao da netko drugi živi taj život.
- d) Depresija i samoubilačke misli - Svaki čovjek ponekad osjeća blagu depresiju, no u ovom slučaju postoje određeni oblici depresije. Tužno raspoloženje varira od melankolije do potpune bespomoćnosti, javlja se iznenadan i nekontroliran, ničim izazvan plač i narušeno samopouzdanje jer osoba osjeća da je nesposobna normalno funkcionirati u društvu. Poremećaji spavanja, teka i spolnosti obično se manifestiraju kao nesаница, gubitak teka i spolne želje. Smanjena je motivacija za normalne životne aktivnosti, a ženi više nisu bitne stvari kojima se s radošću bavila prije depresije. To se proteže i na odnos prema mužu ili dečku, posebice ako je i on sudjelovao u pobačaju. Krajnja granica je pojava poriva na samoubojstvo ili opsesija smrću i žena bi radije umrla nego nastavila živjeti.
- e) Sindrom godišnjice - Prema jednom istraživanju koje je proveo Elliotov institut, oko 54 % žena s postabortivnim sindromom osjeća pojačanu nazočnost simptoma uoči i/ili na dan godišnjice pobačaja.
- f) Ponovno proživljavanje pobačaja - Jedna od učestalijih pojava kod žena koje je i naglo i uznemirujuće sjećanje, koje se uvijek iznova vri u glavi. Do njega najčešće dolazi u situacijama koje ženu podsjećaju na nešto što se zbilo tijekom čina pobačaja. Krizu može izazvati rutinski ginekološki pregled ili zvuk brujanja nekog kućanskog aparata, poput usisavača. Odbljesci sjećanja se javljaju u noćnim morama ili snovima o bebama. Snovi prema svjedočanstvima žena često uključuju odbačenu, uplakanu ili raskomadnu djecu.
- g) Opsesija novom trudnoćom - Značajan postotak žena koje su pobacile ponovo zatrudni za manje od godine, a mnoge govore o tome da žele čim prije ponovo začeti. Novo dijete, ponekada nazivano *dijete iskupljenja*, može predstavljati nesvjesnu želju da se nadomjesti pobačeno dijete.

- h) Anksioznost u vezi s plodnošću i trudnoćom - Uobičajen simptom postabortivnog sindroma jest ženin strah da više nikada neće biti trudna niti moći roditi. Neke strahuju da će imati hendikepiranu djecu i misle da nisu u stanju *biti dobre majke*. Mnoge žene te strahove doživljavaju kao Božju kaznu.
- i) Prekid povezanosti sa sadašnjom i/ili budućom djecom - Ponekad strah od još jednoga katastrofalnog gubitka ne dopušta ženama da se dubinski povežu sa svojom djecom, dok ponekad žena, želeći se iskupiti, postaje najbolja majka na svijetu svojoj živoj djeci. Također žena koja je već imala djecu, nakon što pobaci, počinje na tu djecu gledati drugačije. U najekstremnijoj situaciji ona ih može i nesvjesno podcjenjivati, misleći o njima da su ona *sretnici* i da je njima *dano živjeti*. Moguće je otići i u drugu krajnost i postati previše zaštitnički nastrojena.
- j) Krivnja zbog preživljavanja - Većina žena koja se odlučuje se za pobačaj to čini nalazeći se u stanju očaja i ne vide drugi način. Birajući između sebe i djeteta, odaberu sebe, a nakon početnog olakšanja, javlja se grižnja savjesti jer su izabrale komfor umjesto života djeteta.
- k) Poremećaj u prehrani - Neke žene nakon pobačaja počinju patiti od anoreksije ili bulimije. Iako se ne zna puno o tom poremećaju, nekoliko činitelja može ga pospješiti. Prvo, mršavljenje ili debljanje povezano je s neprivlačnošću, što smanjuje mogućnost ponovne trudnoće. Drugo, dovođenje sebe u stanje neprivlačnosti na neki je način samokažnjavanje i posljedica je uvjerenja da žena više nije vrijedna ničije pozornosti. Treće, ekstremi u hranjenju znače stavljanje sebe pod kontrolu kad se čini da je cijeli život izvan kontrole. Drastičan gubitak mase može dovesti do prekida ciklusa i time zapriječiti buduće trudnoće.
- l) Korištenje opijata - Konzumiranje droge i alkohola žene obično započnu misleći da će se osjećati bolje. Smatraju to vrstom samoliječenja i lakšim načinom nošenja s bolnim sjećanjima. S vremenom tonu u sve dublje probleme i povećanje simptoma. Konzumacija alkohola i droge počinje kao vrsta samoliječenja i nošenja s bolnim sjećanjima na abortus. Žalosno je što se žena koja se oda alkoholu i/drogi s vremenom nađe u još većem problemu.
- m) Samokažnjavanje i samodegradiranje - Osjećajući se bezvrijednima, ponekad se događa da žene ulaze u odnose u kojima su zlostavljane i ponižavane, ne brinu za svoje zdravlje i svjesno dopuštaju da ih se emocionalno i psihički povrijedi.
- n) Kratke reaktivne psihoze - U rijetkim slučajevima žena može doživjeti i kratke psihotične epizode, otprilike dva tjedna nakon pobačaja ili ranije. Gubitak osjećaja

za stvarnost i ponovni oporavak dogode se brzo i u većini slučajeva žena se vrati u svoje normalno stanje. Iako je to neobična reakcija na pobačaj, treba ju spomenuti jer je moguće da netko ima kratku psihotičnu reakciju na stres koji proživljava ako i nije psihički labilna osoba. Tijekom trajanja epizode percepcija stvarnosti biva potpuno poremećena i te osobe trebaju stručnu pomoć.

Za pretpostaviti je da je vjerojatno najteže osobama koje žive same ili koje su po prirodi introverti. Nemogućnost razgovora s nekim i pronalaženja utjehe rezultira još dubljim problemima i većom količinom nesnosne tuge koju opisujemo u idućim naslovima.

2.2. Ne/postojanje dijagnoze postabortivnog sindroma?

Budući da postabortivni sindrom nije naveden kao dijagnoza u *Psihijatrijskom priručniku za dijagnostiku i statistiku DSM-58*, ima onih koji niječu njegovu relevantnost, te onih koji vođeni proučavanjem i slaganjem skupina simptoma odlučno zagovaraju postojanost istoga.⁷²

Cilj slijedećih naslova i podnaslova jest dati raščlambu i objašnjenje simptoma kod žena, muškaraca, obitelji i medicinskog osoblja. Ti simptomi, pobliže promotreni, ne ostavljaju mjesta sumnji u postojanje postabortivnog sindroma.

„Kako je rastao broj pobačaja u svijetu, raslo je i zanimanje stručnjaka za moguće psihosocijalne posljedice pobačaja. Nalazi istraživanja ukazuju da teške negativne reakcije nakon pobačaja doživljavaju osobe koje inače imaju poteškoća u suočavanju sa životnim stresom. (...) Američko udruženje psihologa izvještava da pobačaj ne uzrokuje poteškoće u psihičkom zdravlju žena koje su abortirale. Ipak, spominju da se u 17 % slučajeva javljaju negativne koje nastaju zbog ženina negativnog stava o pobačaju i nepostojanju podrške za svoju odluku (često partneri nisu suglasni s takvim okončanjem trudnoće). Negativne emocije javljaju se kod žena koje su imale teškoća pri donošenju odluke o pobačaju (npr. željela je zadržati svoje dijete, ali su roditelji bili protiv, partner je želio pobačaj jer je ona bila razvedena i sl.)

Suprotno takvim nalazima postoje studije koje rezultate interpretiraju sasvim drugačije.

⁷² Usp. J. BURAZIN, Govor o pobačaju s psihološke strane, u: *Služba Božja* 57 (2017.) 2., str. 232.-234.

Studija provedena kod žena osam tjedana nakon induciranog pobačaja pokazala je da 44% žena pati od psihičkih poremećaja, 36 % ima poremećaje sa snom, 31 % žali zbog odluke o pobačaju, a 11 % poslano ih je na psihološko liječenje.⁷³

Poput klime u današnjem društvu, rezultati istraživanja su podijeljeni i usklađivani sa stavovima istraživača. Generalizirati nije moguće, ali činjenica jest da brojni psiholozi, psihoterapeuti, liječnici i psihijatri susreću s ženama koje pate od posljedica pobačaja. Neke nakon pobačaja bivaju upućene na psihijatriju zbog suicidalnih misli, česta je dijagnoza psihoze i potreba terapije medikamentima. Jedna je klijentica zbog ponavljanja pokušaja suicida poslana na liječenje gdje joj je dijagnosticiran poremećaj ličnosti, a u nalazima nije bilo spomena o pobačaju ili povezivanja njezinog psihičkog stanja s tom odlukom. Nakon godina liječenja, na susretu u savjetovalištu se saznalo da je učinila abortus zbog bojazni da će dijete imati Downov sindrom i tada su krenuli njezini zdravstveni problemi.⁷⁴

Znanstveni svijet nije suglasan o postabortivnom sindromu. On ne postoji kao dijagnoza u *Psihijatrijskom priručniku za dijagnostiku i statistiku DSM-58*. Problem je opseg i širina mogućih simptoma i nepovezivanje istih u cjelinu. Većina žena u raznim istraživanjima govori kako ne bi pobacile da su bile bolje informirane, a u isto vrijeme aktivisti protiv zabrane pobačaja okrivljuju protivnike pobačaja da informiranjem žena o posljedicama zapravo potiču osjećaj krivnje i obmanjuju žene. Ipak, one koje se nose s posljedicama pobačaja, bilo da su na pro-life ili pro-choice strani, svjedoče kako imaju poteškoća s posljedicama u funkcioniranju zbog svoje odluke o pobačaju. Neovisno o (ne)postojanju dijagnoze, njima je potrebna pomoć i skrb.⁷⁵

2.2.1. Postabortivni sindrom i žene

Ako žena zatrudni tijekom nekog teškog razdoblja u svome životu, prvo što čini jest računanje datuma dolaska bebe na svijet. Postaje svjesna osjećaja za dijete koje, ako odluči pobaciti, nikada neće uzeti u ruke.

Žene su često pogođene strahom da nisu spremne biti majke ili strahom od gubitka oca djeteta, što uvelike utječe na njihove odluke.

⁷³ J. BURAZIN, Govor o pobačaju s psihološke strane, u: *Služba Božja 57* (2017.) 2., str. 229.-230.

⁷⁴ Usp. *Isto*, str. 230.-232.

⁷⁵ Usp. *Isto*, str. 232.-234.

Pod pritiskom su zakazivanja termina u prvom tromjesečju trudnoće, zbog želje da trudnoća ostane tajna i jer kasnije većinom neće biti moguće obaviti pobačaj zbog veće mogućnosti komplikacija. Nakon pobačaja velika je vjerojatnost da će iskusiti tugu ali i poricanje osjećaja. Općeprihvaćeno mišljenje jest da će žena osjećati samo olakšanje i zahvalnost što se riješila *tereta*, ali zapravo to nije tako. Ženu često muče sram i krivnja, noćne more, nesanica, prisjećanja, depresija itd. U takvom stanju postoji opasnost od ponavljanja pobačaja ako opet zatrudni, čime osoba ulazi u začarani krug. Često veza s ocem djeteta loše završi jer ju on ne prihvaća u takvom stanju ili jer se počinja smatrati krivim za smrt svoga djeteta. Datumi, kao što su majčin dan, očekivani termin rođenja pobačenog djeteta, datum pobačaja ili rođendan drugog djeteta mogu biti okidači za veliku grižnju savjesti i žaljenje. Kod pobačaja nema pokopa i mjesta na koje se može doći i tugovati i postaje jako teško, posebice ako se žena nema kome povjeriti i ako nema potpore bližnjih kojima je zatajila pobačaj. Tretmani rješavanja problema ovog stanja mogu započeti tek kada se osoba sama obrati za pomoć.⁷⁶

Razlozi zbog kojih je potražila medicinsku pomoć, poput suicidalnih misli, neplodnosti i različitih poremećaja, trebaju biti dobro ispitani i liječeni od strane stručnjaka različitim terapijama i lijekovima. Ako sve nije dobro ispitano i izliječeno, simptomi se mogu vratiti u još gorem obliku. Na početku je ženi teško otvoriti se bilo kojem stručnjaku zbog prevelikog osjećaja krivnje i srama, stoga je uvijek potrebno više tretmana u kojima se stvara ne-osuđujuće okružje puno povjerenja. Ako je iskusila turbulentnu vezu, ženu može kočiti strah u razgovoru sa savjetnikom/liječnikom muškog spola i vjerojatno će se bolje osjećati kod liječnika ženskog spola. Što se tiče psihološke pomoći, terapeut uvijek stvoriti okružje u kojem će žena htjeli podijeliti svoju bolnu priču i emocije.

U drugim kulturama također postoji patnja nakon pobačaja i žene često traže pomoć kroz religiozne tradicije. U Japanu pobačenu djecu nazivaju vodena djeca i rašireno je vjerovanje kako se ona ne mogu vratiti Bogu bez obreda *Mizuko kuyo* koji se služi za njih u budističkom hramu. Maleni kameni kipići su postavljeni kako bi predstavljali djecu koja su umrla prije rođenja, a roditelji im donose poklone, slatkiše, cvijeće i igračke. Na Tajvanu pobačenu djecu smatraju bebama duhovima koje će se

⁷⁶ Usp. <http://hopeafterabortion.com/?p=106> (stranica konzultirana 4. 3. 2019.)

vratiti i progoniti roditelje, ometat im san plakanjem, upropastiti poslovne dogovore i navoditi ih na samoubojstvo, ako ne održe molitve za njih u hramu.⁷⁷

Postoje žene koje nemaju, odnosno, ne osjećaju posljedice nakon izvršavanja pobačaja, no ipak je puno više onih koje su iskusile barem neke. Većinom se tu radi o psihičkim posljedicama, u vidu depresije, nesаницe, emocionalnog udaljavanja, te napetosti i suicidalnih misli.⁷⁸

Katolkinje koje su učinile pobačaj često nisu udaljene od Boga i Crkve, već je taj čin bio rezultat spleta okolnosti i trenutnog potpadanja pod snagu grijeha i one najčešće trpe duhovne posljedice. Znajući da taj čin nikada neće moći poništiti, već da s time moraju živjeti do kraja života, bore se s bolom i grižnjom savjesti.⁷⁹

Moguće je ponavljanje ispovijedi istog grijeha. Ispovjednička praksa pokazuje da mnoge žene ispovijedaju grijeh pobačaja više puta, ne opraštajući sebi iako su dobile odrešenje u sakramentu pomirenja. Nadalje, što je žena starija to više osjeća težinu grijeha koju je učinila prije puno godina. Zato je važno da se glas Crkve čuje.⁸⁰

Susrećemo i neke obrambene mehanizme kojima se žene nesvjesno žele zaštititi, osjećati bolje ili zaboraviti.⁸¹

- a) Racionalizacija – pokušaj pronalaska logičkih razloga, isprika ili obrazloženja kako bi se opravdao pobačaj.
- b) Potiskivanje bolnih osjećaja – sprječavanje nesvjesne obavijesti da dođe do svjesnog uma.
- c) Kompenzacija – želja za iskupljenjem kroz činjenje dobrih djela, priključivanje pro life projektima ili udrugama, nastojanje žene da bude *savršena mama* ili da rodi *dijete iskupljenja*.
- d) Nastajanje reakcija – potiskivanje svih loših osjećaja i misli povezanih s prošlim pobačajem i iskazivanje potpuno suprotnih težnji.

⁷⁷ Usp. <http://hopeafterabortion.com/?p=106> (stranica konzultirana 4. 3. 2019.)

⁷⁸ Usp. <https://www.vjeraidjela.com/pobacaj-unistenje-zivota-nerodenih/> (stranica konzultirana 28. 4. 2019.)

⁷⁹ Usp. *Isto*

⁸⁰ Usp. *Isto*

⁸¹ Usp. A. S. BURNSIDE, Savjest opterećena pobačajem: liječenje krivnje u slučaju pobačaja sakramentalnim odrešenjem, u: *Obnovljeni život* 57 (2002.) 1., str. 78.

Osjećanje majke nakon spontanog pobačaja obilježava:⁸²

- a) Tuga, jer je očekivano dijete u majčinoj mašti već poprimilo svoj lik; sada se gubitak djeteta mora preboljeti.
- b) Osjećaj manje vrijednosti u majke, osobito pri ponovljenom spontanom pobačaju zbog „nesposobnosti“ da se dijete iznese.
- c) Povreda vlastite samosvijesti.
- d) Nevjerica u samu sebe.
- e) Strah od ponavljanja takva iskustva.
- f) Razočarana nada u rođenje živa djeteta.
- g) Agresivnost spram sebe, kao i spram okoline.
- h) Osjećaji krivnje zbog prethodnog preopterećenja, prenaprezanja.
- i) Predbacivanje sebi ili predbacivanja drugih zbog lakomislenosti (šport, uživanje alkohola, pogrešna ishrana itd.)
- j) Strahovi od razočaranja oca i njegova zbunjenost zbog djetetove smrti.

Dosta puta čujemo da ljudi kažu kako nema ničeg goreg od gubitka vlastitoga djeteta. Teško je zamisliti situaciju koja može više potresti osobu od spoznaje da tvoje dijete, dio tebe, više nije među živima. Smatra da bez obzira bio pobačaj spontani ili namjerni s naknadnim žaljenjem, jednu majku na početku agonije gotovo da ništa ne može utješiti. Nakon nekog vremena, podrška okoline, prihvaćanje istine i pomirenje sa samom sobom bi mogao biti prvi od mnogo koraka u procesu oporavka.

2.2.2. Postabortivni sindrom i muškarci

Ponekad je zanemarena činjenica da svako pobačeno dijete ima oca. I muškarci mogu patiti zbog tragedije pobačaja, bilo da je spontani ili namjerni. Osjećaj praznine ih može pratiti i kroz cijeli život jer roditelj je roditelj, čak i ako dijete više nije živo.

Muškarci koji bi željeli spriječiti svoju partnericu u namjeri pobačaja, nakon što shvate da nemaju legalno pravo to učini, često se osjećaju otrgnuto od očinstva. Oni koji nisu željeli spriječiti pobačaj ili su ga čak platili i ničim odgovarali ili prisilili partnericu na taj čin, s vremenom mogu početi osjećati krivnju i sram. U oba slučaja muškarac iskusi ljutnju, anksioznost, povlačenje u sebe, postabortivni sindrom ili psihosomatske bolesti. Moguće je okretanje alkoholu i drogama zbog depresije što nisu postali muževi

⁸² Usp. H. POMPEY, *Ne ostavljajmo umiruće same! Kršćanska iskustva praćenja umirućih*, UPT, Đakovo, 1998., str. 149.

i roditelji kako su to željeli. Moguća je i opsesija poslom, vježbanjem ili promiskuitet. Teže im je priznati i izraziti osjećaje i zbog toga je manja šansa da će potražiti pomoć. Nezamijećeni problemi mogu potrajati godinama. Liječnici bi u rutinskim provjerama trebali ispitati muškarce jer možda je tajna koju nose uzrok zdravstvenog stanja u kojem se nađu. Skriveno emocije također mogu utjecati na njihove buduće veze ili brakove.⁸³

Neki od primjera koji bi nam mogli pomoći razumjeti način na koji se postabortivni sindrom očituje kod muškaraca su slaba učinkovitost na poslu, nesanica, neobjašnjivi bolovi u stomaku čiji se početak poklapa s datumom gubitka djeteta, pokušaj samoubojstva ili samoubojstvo.

Mogući način liječenja su grupni sastanci na koji muškarci dijele svoja iskustva, fizički volonterski rad poput izgradnje kuća za majke u potrebi, te održavanje sportskih natjecanja čiji je cilj skupiti sredstva koja će pomoći u borbi za pro-life ciljeve.⁸⁴

Iza muškarčeve se šutnje može skrivati duboka tuga. Muškarci često nisu sposobni aktivno tugovati, jer dijelom nisu vični izražavati osjećaje. Na psihičku reakciju utječu i karakterne osobine osobe, što se može očitovati u:⁸⁵

- a) Veoma senzibilnoj obradi tuge, okrenutoj prema unutra.
- b) Reakcijama prema vani u smislu bijega od razračunavanja s tim iskustvom.
- c) Bijegu u druge zadatke.
- d) Nesenzibilnom, slabo promišljenom razračunavanju koje se služi obrazloženjima.
- e) Izvana jedva primjetnoj reakciji na događaj, sve do depresivno-bezosjećajnih reakcija.
- f) Emocionalno intenzivnim razračunavanjima koja osjećajno u punoj mjeri izražavaju patnju.
- g) Odbijanju razmišljanja, da bi se tako potisnulo iskustvo duševne boli.

2.2.3. Postabortivni sindrom i obitelj

Tijekom majčine trudnoće braća i sestre većinom osjećaju radost zbog dolaska novog člana. Kod neke djece se može javiti ljutnja zbog majčinih novih obaveza ili nesnalaženje u slučaju da majka duže treba biti u bolnici uslijed komplikacija u trudnoći. U slučaju smrti očekivanog člana, moguća je pojava agresije i prestrašenosti.

⁸³ Usp. <http://hopeafterabortion.com/?p=106> (stranica konzultirana 4. 3. 2019.)

⁸⁴ Usp. *Isto*

⁸⁵ Usp. H. POMPEY, *Ne ostavljajmo umiruće same!...*, str. 150.

Djeca rođena u obitelji prije ili nakon pobačaja također pate i njihovi životi ovise o životima roditelja koji se nose s teretom. Ako im npr. roditelji pokušaju objasniti kako beba nije dobro i mora se vratiti natrag Bogu, djeca će provesti godine brinući se hoće li se njima dogoditi nešto loše ako ne budu sve činili ispravno. Moguće je da iskuse nedostatak ljubavi roditelja koji su pomalo izgubljeni u svom bolu, što će ih nagnati da lažu i skrivanju pogreške i probleme s kojima se susreću. Problem može biti i prevelika doza zaštite kojom roditelji zbog straha guše dijete smatrajući ga zamjenom za ono izgubljeno. Posesivni roditelji time stvaraju neugodnu okolinu za odrastanje djeteta. Neku djecu, znajući za stanje u obitelji, muče misli zašto je baš ono preživjelo? ⁸⁶

I bake i djedovi pate nakon gubitka unuka/unuke. Mogu biti ljuti i razočarani u kći ili sina koji su namjerno pobacili svoje dijete, ili prepravljani krivnjom i sramom ako su na neki način pridonijeli abortusu. Mogli bi se i slomiti ako ih trudnoća i pobačaj njihovoga unučeta podsjeti na istu stvar učinjenu u mladosti, stoga je i njima potrebna pomoć i savjetovanje. ⁸⁷

S bakama i djedovima bi se trebalo razgovarati kako ne bi potiskivali svoju bol i kako bi se mogao produbiti odnos u obitelji, što bi dalo dodatnu snagu za nošenje s nesrećama koje ih u budućnosti mogu zadesiti.

2.2.4. Postabortivni sindrom i medicinsko osoblje

Medicinsko osoblje uključeno u izvršavanje pobačaja može iskusiti žaljenje, tugu i poricanje nakon što shvate što je zapravo pobačaj u kojem sudjeluju.

Za primjer možemo uzeti *Abby Johnson*, autoricu knjige *UnPlanned*, koja je tijekom fakulteta učinila dva pobačaja, a onda se uključila u kliniku *Planirano roditeljstvo* pogrešno smatrajući da time sprječava neželjene trudnoće. S vremenom je došla na čelo klinike koja je obavljala 35 pobačaja dnevno. Jednom prilikom je po prvi put u životu sudjelovala u pobačaju djeteta starog 13 tjedana. Na ultrazvuku je vidjela kompletno formirano tijelo, profil glave, ručice, nožice, malene prstiče. U tom trenutku je pomislila na prvi ultrazvuk na kojem je vidjela svoju kći kako se sklupčala u sigurnosti njezine utrobe. Vidjevši kanilu - instrument za pobačaj koji se približava djetetu, srce joj je ubrzalo i shvatila je da tome tu nije mjesto! Nije željela gledati, no nije mogla maknuti pogled. Bila je užasnuta. Pacijentica je suptilno zaplakala, na što je

⁸⁶ Usp. <http://hopeafterabortion.com/?p=106> (stranica konzultirana 4. 3. 2019.)

⁸⁷ Usp. *Isto*

druga sestra pružila maramicu i rekla joj da samo diše jer je uskoro gotovo. Vidjevši kako beba bježi od instrumenta, postala je svjesna da nije istina ono čemu je naučena u klinici, kako dijete ne osjeća bol tijekom postupka. Poželjela je povikati i zaustaviti to zlo, shvativši da je i sama akter nečega užasnoga. Nakon toga je napustila posao i priključila se *pro life* pokretu, moleći da svi spoznaju što čine, te da uz sebe imaju podršku i pomoć kada se slome zbog svojih nedjela.⁸⁸

Liječnici čije se uvjerenje kosi za zakonom o legalizaciji pobačaja mogu iskoristiti *prigovor savjesti*, ako time ne uzrokuju trajne posljedice za zdravlje ili ne ugroze život pacijenta.

„Radi svojih etičkih, vjerskih ili moralnih nazora, odnosno uvjerenja, liječnik/ca se ima pravo pozvati na priziv savjesti te odbiti provođenje dijagnostike, liječenja i rehabilitacije pacijenta, ako se to ne kosi s pravilima struke te ako time ne uzrokuje trajne posljedice za zdravlje ili ne ugrozi život pacijenta. O svojoj odluci mora pravodobno izvijestiti pacijenta te ga uputiti drugom liječniku iste struke. Ako je liječnik zaposlen u zdravstvenoj ustanovi, trgovačkom društvu, odnosno drugoj pravnoj osobi koja obavlja zdravstvenu djelatnost ili kod drugog liječnika koji obavlja privatnu praksu, mora o odluci izvijestiti svog nadređenog, odnosno poslodavca.“⁸⁹

2.3. Svjedočanstva osoba zahvaćenih postabortivnim sindromom

„Žena često pribjegava pobačaju zbog velikoga društvenoga pritiska i sklonosti pobačaju koja je u nekim krajevima vrlo snažna. Žena je nerijetko prisiljena na to, često je i sama žrtva, a sve to ostavlja posljedice i na razini zajednice, a najprije utječe na obitelj koju takav događaj duboko pogađa.“⁹⁰

Internetska stranica *Međugorje-info* donosi članak o ispovijestima petnaest žena koje su abortirale. Članak se zove *Nemojte baciti svoje čudo* i objavljen je 28. listopada 2014. godine.

⁸⁸ Usp. Usp. <http://hopeafterabortion.com/?p=106> (stranica konzultirana 4. 3. 2019.)

⁸⁹ <https://www.znajznanje.org/o-znajznanje-org-projektu/pravo-na-priziv-savjesti/> (stranica konzultirana 3. 9. 2019.)

⁹⁰ <https://www.vjeraidjela.com/prekid-trudnoce-ubija-dijete-unistava-zenu-i-zasljepljuje-savjest/> (stranica konzultirana 28. 4. 2019.)

15 žena koje su napravile abortus odlučile su podijeliti svoja najosobnija i najbolnija iskustva kako bi upozorile druge na duboku bol i patnju koje dolaze kao posljedice abortusa.⁹¹

„Emocionalno sam bila olupina. Osjećala sam se sljedeći dan prazno, tužno, nijemo. Znala sam da sam napravila ogromnu pogrešku. Iz sveg srca želim da sam postupila drugačije.“

Carrie Camilleri

„Imala sam 18 godina kad sam ostala trudna. U trećem mjesecu trudnoće napravila sam abortus. Otprilike sedam godina kasnije, moje se srce raspuklo, bila sam toliko obuzeta tugom. Kako sam mogla uzeti život svom nerođenom djetetu?“

Tewannah Aman

„Rekli su mi da ću biti izvan svijesti oko osam minuta i da ću se nakon toga osjećati malo nelagodno. Lagali su, to je uništilo deset godina mogega života.“

Mae Abbott

Sonya je napravila abortus i sada savjetuje drugim ženama: „Nemojte to učiniti. Žaljenje radi nepromjenjive odluke je kao da gledaš tužan film iznova i iznova i nadaš se da će ovoga puta drugačije završiti, ali neće, nikada. Kao u pjesmi Whitney Houston - nemojte baciti svoje čudo!“

Sonya Kaye

„Bila sam obmanuta, nije mi rečena istina o tome što abortus znači za život nerođenog djeteta. Nisu mi rekli da je u desetom tjednu trudnoće, u kojem sam ja bila kad sam abortirala, moje dijete već potpuno formirano. Uvjerili su me da radim nešto potpuno prirodno, poput odlaska zubaru radi čišćenja zuba.“

Stephanie Williams

„Nakon prvog abortusa bila sam depresivnija. Razvila sam ljutiti karakter i postala sam vrlo nasilna. Nakon drugog, nisam primijetila nikakvu promjenu. Kad sam ga učinila po treći put, moje samopoštovanje je već bilo stvarno nisko, a nakon četvrtog postala sam izuzetno promiskuitetna i imala sam nagon za samouništenjem. Tijekom godina, sa svakim sam abortusom postajala sve depresivnija i dobivala sam sve više i više kila!“

Cecilia Gomez

⁹¹<http://www.medjugorje-info.com/hr/medjugorje/o-medjugorju/svjedocanstva/107-svjedocanstva/potresne-ispovijesti-15-zena-koje-su-abortirale-nemojte-baciti-svoje-cudo.html> (stranica konzultirana 20. 11. 2014.)

„Mašina za usisavanje se uključila uzrokujući ogromnu bol. Bila sam uplašena, toliko me jako boljelo. Htjela sam vrištati. Htjela sam da prestane. Odjednom sam shvatila da je beba unutra. Ubijali su moje dijete!“

Michaelene Jenkins

„Rast i sazrijevanje mog odnosa s Bogom uklonilo je bol mojih prošlih grijeha. Samo je Isus jedini iscjelitelj naših boli. Proći kroz proces žaljenja za svojim djetetom, kao što bi prošli za svaku osobu koju ste izgubili, vrlo je važno. Ženama koje su imale više abortusa poručujem da njihov grijeh nije ništa gori od mog jednog abortusa. Grijeh je grijeh! Zatraži oprost od Boga i pokaj se, i Bog više neće stavljati te grijeh pred svoje oči. Kao da ih više nema.“

Jeniece Learned

„Odluka za abortus je bila najveća, najtragičnija pogreška u mojem životu. Ako postoji išta što mogu učiniti kako bih razuvjerala ženu ili muškarca da se odluči za abortus, ja ću to učiniti.“

Carna Spinella

„Ako abortiraš svoje dijete, to će te dijete proganjati do kraja tvog života jer ga niti jedno drugo dijete ne može zamijeniti. Vaši problemi neće nestati već će se samo umnožiti. Razgovarajte s drugima koji su učinili abortus, s onima koji su odlučili da neće abortirati, s onima koji su pronašli druge načine kako bi dali život a ne smrt svojoj djeci. Abortirati dijete je pogrešno. Abortus je nepovratan, nakon što je učinjen, nemate više opcija.“

Margaret Carson

„Rečeno mi je da sam ga 'uhvatila' u najboljem trenutku jer je još uvijek samo mala nakupina tkiva (4-6 tjedana). Čovječe, kako sam se zavaravala! U kojem sam neznanju bila.“

Lisa i Will Windham

„Dva tjedna nakon abortusa uhvatili su me trudovi. Zateturala sam u kupaonicu i tamo sam, s mužem pokraj sebe, porodila dio svog djeteta koji je doktor propustio izvaditi. Bila je to glava djeteta. Nakon toga budila sam se usred noći misleći da čujem plač djeteta. Još uvijek imam noćne more u kojima sam prisiljena gledati kako moje dijete trgaju na komade. Jednostavno mi nedostaje. Konstantno se budim i želim ga dobiti, želim ga nositi i to je nešto što mi liječnik nije nikad rekao da ću doživjeti.“

Lori Nerad

„Znam milijune žena diljem zemlje koje se osjećaju kao ja u vezi abortusa. Sve nekako duboko u sebi osjećamo da smo donijele strašnu odluku i niti jedna skovana fraza o izboru i pravima ili pak osporavajuća biološka i fetalna činjenica može ikad izbrisati istinu. Jer mi, kao majke, instinktivno znamo, tijekom mirnih trenutaka samoće, da smo okončale život zasebnog ljudskog bića koje je raslo unutar svake od nas.“

Susan Carpenter-Mcmillan

„Abortus uništava vlastitu sliku vrijednosti i dostojanstva. Prodali su mi i ja sam kupila ideju da je abortus jednostavno stvar izbora. Koristila sam abortus kao kontracepciju sve do četvrtog. U sebi sam pak osjećala da to djelo samo po sebi mora biti pogrešno. Da sam bar malo više razmislila o abortusima kad sam se odlučivala za njih! Da mi je samo jedna osoba rekla: Star to što činiš je pogrešno, to je moglo promijeniti smjer mogega života.“

Star Parker

„Molim vas da shvatite da abortirajući svoje nerođeno dijete nećete učiniti da dijete ode. Vaše će dijete biti u vašem srcu cijeli život. Osjećaj krivnje, srama i usamljenosti nakon abortusa je užasan. Nakon što učinite abortus ne možete se vratiti i to promijeniti.“

Lisa Burroughs

Teri Reisser u svojoj knjizi donosi priče o dvije mlade žene obilježene dubokim očajem zbog posljedica abortusa. Nemoć koja ih je dugo pratila je uspjela biti pobijeđena tek pronalaskom pravog savjetnika i mukotrpnim radom.

Priča o Amandi

Amanda je bila povučena djevojka, potresena rastavom roditelja. Pred kraj srednje škole upoznala je Daniela, zaljubila se i nadala kako će napokon život biti bolji. Upustili su se u vezu i Amanda je ubrzo saznala da je trudna. Razmišljala je o pobačaju, no u isto vrijeme je znala da je to loše. Povjerala se Danielu, a on je na vijest reagirao mirno, obećavši da će biti uz nju, te savjetujući joj da ne bi trebala nastaviti s trudnoćom. Uštedio je novac i termin pobačaja zakazao tijekom praznika, uvjeravajući djevojku da je to ispravno. Amanda je shvaćala da Daniel ne prihvaća u sebi da je to dijete njegovo i da ju na neki način želi popraviti. Bojala se napuštanja koje je već prije iskusila, stoga se povjerala prijateljici Sari za koju je mislila da će imati više razumijevanja. No, Sara je ponovila gotovo sve što je i Daniel govorio i to je presudilo. Savjetnik u klinici ju je uvjerio u jednostavnost postupka, liječnik je bio ljubazan, ona se nije osjećala dobro. Nakon pobačaja je patila, udaljila se od dečka, što je na kraju rezultiralo prekidom. Tijekom fakulteta je konstantno osjećala emocionalnu udaljenost. Dvije godine po završetku fakulteta je upoznala Setha. Zvoljela ga je i udala se za njega, no kad god bi razgovarali o tome kako je vrijeme za djecu, Amanda bi dobila simptome panike i depresije. Usljedilo je odbijanje spolnih odnosa, nesаница, ubrzan rad srca, prisjećanje u snovima, i sanjanje krvi i uplakanih beba. Kada ih je posjetila Sethova sestra s malim djetetom, Amanda nije bila sposobna čak ni održavati razgovor. Tada ju je Seth uspio nagovoriti da mu se otvori. Nakon što je završila s pričanjem svoje priče, primijetila je Sethovu mirnoću, razumijevanje i podršku. Odlučili su potražiti pomoć bračnog savjetnika, no depresija se iznova vraćala. Savjetnik joj je predložio da se usmjeri na sadašnje stanje i vezu. Osjećala se sve gore, i zasigurno bi joj se i brak raspao da na kraju nije potražila pomoć u uredu Teri Reisser i time napokon započela s pravim i dugotrajnim tretmanom liječenja.⁹²

⁹² Usp. T. REISSER, P. REISSER, *A Solitary Sorrow: Finding Healing & Wholeness After Abortion*, Shaw-WaterBrook Press, 1999., Colorado Springs, str. 10.-15.

Priča o Tracy

Tracy je bila udana za dominantnog i ambicioznog muškarca koji je bio uvjeren da broj članova u obitelji precizno mora odgovarati veličini doma, što bi značilo da svako dijete treba imati vlastitu sobu. Kada je treći put zatrudnjela, usprkos njezinoj sreći, muž je inzistirao na tome da nema dovoljno mjesta za još jednog člana obitelji. Zakazao je pobačaj u lokalnoj klinici, no Tracy, došavši u kliniku na zakazan datum, nije mogla potpisati pristanak i učiniti pobačaj. Muž je to saznao, zakazao je novi termin i otišao s njom u kliniku, neprestano se žaleći na to da mu ona oduzima dragocjeno vrijeme i prisiljavajući je da potpiše pristanak. Tracy je pobacila, a sljedećih mjeseci njezin muž nije mogao shvatiti zašto je tako odsutna i nezainteresirana za sve. Muž se nije osjećao odgovornim za pobačaj, a njihov brak se raspadao. Rastali su se nakon godine dana, a Tracy je godinama poslije pomoć potražila na sastancima i tamo ostvarila značajan napredak i olakšanje.⁹³

U nastavku donosimo četiri iskrena svjedočanstva, ispričana u povjerenju i nakon pomno pripremljenih i brižno postavljenih pitanja. Ove osobe su i dan danas pogođene bolom nastalim uslijed lošeg odabira ili nemogućnosti zaustavljanja istoga. Svima im je zajedničko jedno – voljeli bi se vratiti u prošlost i učiniti nešto drugačije.

Ivanina priča

„Bila sam još klinka, ni dijete ni žena, no zbog loše životne situacije u kojoj sam odrastala rano sam se naučila boriti za sebe i u to vrijeme sam smatrala da znam sve. Rano sam se upustila u spolne odnose i rezultat jednog takvog je bila trudnoća. Dečko je želio da zadržimo bebu, no ja se nisam usudila obitelji izaći na oči i čvrsto sam se odlučila na prekid trudnoće. Par puta sam otišla u kliniku i odustala, ali na kraju sam ipak pobacila. Veza se ubrzo prekinula, ja sam nastavila lutati od muškarca do muškarca, a bol i praznina su postajali sve jači. Čak i sad, godinama poslije, moram priznati da nisam dobro. Osjećaj da nisam dovoljna, i mogu reći dostojna sreće me prati kud god krenem. Bojim se da neću nikada postati majka i da je ovaj neispunjen život posljedica zaslužene kazne. Bez obzira što sam koliko-toliko vjernica i što sam ispovjediti svoj grijeh, osjećam da oprosta za mene ili nema, ili ga zbog grižnje savjesti ne mogu prihvatiti. Tada nisam shvaćala što činim i mislila sam da će sve biti lakše, a sada vidim da je tek onda moj život krenuo nizbrdo. Kasnije su me proganjali svakakvi snovi, djecu rođaka i njihovu dob sam uspoređivala sa svojom bebom, bilo mi je teško gledati ih ponekad, ali sam nastojala pružiti svu ljubav njima kako bih umanjila bol i prazninu.“

Bojanina priča

„Udala sam se vrlo mlada, poslije srednje škole. Bila sam radišna osoba, sretna i zadovoljna iako u ono vrijeme život nije bio med i mlijeko. Rodila sam dvoje prekrasne djece i zanjela treći put. Muž i ja smo bili jako sretni. On je radio po terenu, a ja doma uz dvoje male djece. Zbog teškog fizičkog rada sam izgubila bebu. Ne bih pričala o trenutku kada se to dogodilo i

⁹³ Usp. T. REISSER, P. REISSER, *A Solitary Sorrow: Finding Healing & Wholeness After Abortion*, Shaw-WaterBrook Press, 1999., Colorado Springs, str. 24.-25.

kako je izgledalo. Kasnije je u mojoj glavi i srcu uslijedio kaos. Tada nije bilo neke pomoći, niti je stari svijet smatrao toliko važnim gubitak trudnoće. U obiteljima je bilo puno djece pa bi stari znali reći: Hajde što plačeš, bit će drugo dogodne. Sama sam se nosila s gubitkom i utjehu našla u molitvi i svojoj obitelji, rodila sam kasnije još dvoje djece, ali mislim da se nikada nisam potpuno oporavila od gubitka malog anđela. Dan danas izbjegavam tu temu jer suze same naviru.“

Tomislavova priča

„U mladosti sam imao djevojku za koju bih dao cijeli svijet. Volio sam ju i zamišljao život i budućnost s njom, no ona izgleda nije htjela isto što i ja. Kada je zatrudnjela, odlučila je pobaciti i moje molbe da ćemo se snaći i da se možemo vjenčati i biti roditelji nije shvaćala ozbiljno. Plakao sam, molio, nagovarao, obilazio oko njene kuće, ali ništa nije bilo dovoljno. Uz podršku obitelji je otišla pobaciti, mene se ništa nije pitalo. Nisam se oporavio i neću nikada, nemam djece, nemam ženu ni dom, a mogao sam biti tata sad već tinejdžera i imati svu sreću ovoga svijeta. Ovo znaju samo moji najbliži prijatelji, ali nikada nitko nije shvatio koliko sam tužan i izgubljen, teško je i prevrijeti film u glavi i razmišljati o tome. Ne vide ljudi što proživljavaš u svoja četiri zida.“

Darinkina priča

„Ne mogu biti sigurna jesam li imala pobačaj ili ne, ali znam da sam popila pilulu za jutro poslije. Tada nisam znala da osim što odgađa ovulaciju, ta pilula može ubiti začeto dijete. Mlada i luda, neupućena, baš sam bila naivna. Mislila sam da je to dobra stvar. Kao srednjoškolka, nakon jednog nezaštićenog odnosa s dečkom u vrijeme plodnih dana, ovo se činilo kao izlaz, jer što ću, želim na fakultet, želim proživjeti mladost, zaposliti se i tek onda stvarati obitelj. Dečko mi je dao novac i kupila sam i popila pilulu. Naša ljubav je kasnije propala, može biti zbog tog grijeha jer po primjerima iz okoline vidim da slabo koja veza preživi nakon pobačaja. Apsurd moje priče je što smatram da sam vjernica, očito ne baš najbolja jer sam imala odnose prije braka, ali ipak u ostalim dimenzijama svoga života nastojim živjeti po Božjim pravilima. Možda nije moja krivnja jer me nije nitko podučio i jer u to vrijeme nisam znala što činim, no zašto onda osjećam tugu i krivnju? Bojim se da dijete možda bilo začeto. Životna ispovijed mi nije pomogla, i dalje se grizem. Prijateljica preko koje sam saznala što pilula čini i kojoj sam se kasnije otvorila, je dala sve od sebe da mi pomogne, ali bez uspjeha. Ne znam jesam li luda što oplakujem dijete kojeg možda i nije bilo, ali barem sam priznala sebi grešku i kroz pro-life pokret počela liječiti srce. Možda jednog dana budem mogla javno podijeliti svoj primjer i time nekome pomoći.“

Nakon ovih ispovijesti, teško tko bi i dalje sa stopostotnom sigurnošću mogao smatrati da postabortivni sindrom ne postoji i da je izmišljotina kojoj je cilj zastrašiti žene. Jedno je očito – osobe pogođene njime svjesne su da je stvaran i da nisu dobro.

U nastavku rada ćemo istražiti što o problemu pobačaja i postabortivnog sindroma govori Crkva i njezino učiteljstvo.

3. MORALNO-BIOETIČKE INDIKACIJE POBAČAJA I POSTABORTIVNOG SINDROMA

Treći dio rada bavi se stavovima crkvenog učiteljstva po pitanju naše teme. Sustavan prikaz donosimo proučavajući određene dijelove *Zakonika kanonskog prava*, enciklika *Casti Connubii* i *Humane Vitae*, *Izjave o izazvanom pobačaju* i *naputka Donum Vitae*, *Pisma obiteljima*, apostolskog pisma *Mulieris dignitatem* i enciklike *Evangelium vitae* Pape Ivana Pavla II, te bioetičkim pogledom na stvarnost pobačaja.

Već od vremena kada je pisan *Didaché - Upute Apostolske*, nailazimo na govor o putu života i smrti. Putem svijetla osoba hodi ako ljubi Gospodina i sve ljude, dakle i neprijatelje, ako živi časno, pošteno i pomaže ljudima. Upute daju izričite zapovijedi što ne činiti, primjerice: „Ne ubij, ne čini preljuba, ne kradi, ne bavi se magijom..“. Među ovim zabranama ističe se i jedna važna za našu temu i stara koliko i kršćanstvo: „Ne ubij čedo pobačajem, niti pošto se rodi.“⁹⁴

Od prvog stoljeća Crkva ističe moralnu zloću svakog izazvanog pobačaja. Ovaj nepromjenjivi nauk govori da se pobačaj, bilo da je željen kao cilj ili kao sredstvo, oštro protivi ćudorednom zakonu, a formalna suradnja u činu pobačaja jest teški grijeh kažnjiv izopćenjem.⁹⁵

„Ljudski život mora biti cijenjen i šticećen bez ograničenja od časa začeca. Ljudskom biću moraju od prvog časa postojanja biti priznata osobna prava, među kojima i nepovredivo pravo svakog bića na život.“⁹⁶

Temeljne moralne vrednote su pravo svake ljudske jedinice na život, pravo na obitelj i ustanovu braka. One se tiču prirodnog položaja i cjelovitog poziva ljudske osobe. Moralna odgovornost se ne može ograničiti samo na ženu i njezinu okolinu. Moralnu odgovornost snose ponajprije oni koji pružaju usluge pobačaja. Ne mogu se pravdati postojanjem zakona o pobačaju i pukim opsluživanjem toga zakona jer i sam zakonodavac snosi moralnu odgovornost za proglašenje takvog zakona.

⁹⁴ Usp. APOSTOLSKI OCI II., *Didaché*, Verbum, Split, 2010., str. 16.-18.

⁹⁵ Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Katekizam Katoličke Crkve*, Glas koncila, Zagreb, 2016., br. 2271.-2272., str. 585.-586.

⁹⁶ *Isto*, br. 2270., str. 585.

Isto tako moralnu odgovornost snose i svi oni koje ne čine dovoljno da zaštite obitelji i sukladno tome provedu ispravnu politiku, kao i razne organizacije koje promiču pobačajni mentalitet i traže njegovo legaliziranje.⁹⁷

3.1. Zakonik kanonskog prava

„Tko nešto poduzme radi pobačaja upada, ako dođe do učinka, u izopćenje unaprijed izrečeno.“⁹⁸

„Da netko upadne u izopćenje zbog ovoga kažnjivog djela, moraju se ostvariti sljedeći uvjeti: 1. Mora se raditi o izravnom pobačaju, to jest svjesno željenom i, dosljedno tome, izravnom, izvršenim sredstvom koje je “po sebi” sposobno da ga proizvede. Takvo sredstvo nije: a) spontani pobačaj – naravni događaj do kojega dolazi zbog različitih uzroka; b) neizravni pobačaj – koji nije zamišljen kao cilj, ali slijedi kao sekundarni i slučajni učinak iz čina i okolnosti učinjenih radi nekoga drugog cilja i prijeke potrebe, temeljem načela čina s dvostrukim učinkom (npr. da se spasi život majke); 2. mora se raditi o kažnjivom djelovanju za koje je netko umnogome odgovoran zbog zlonamjernosti. Dosljedno tome, neka izuzimajuća okolnost umanjuje tešku odgovornost i time izuzima od svake kazne. Ublažavajuća okolnost ne izuzima od kazne, ali je nužno ublažuje ili zamjenjuje te time isključuje mogućnost kazne unaprijed izrečene, premda, naravno, ne isključuje grijeh.“⁹⁹

Osim trudne žene, počinitelji pobačaja su i liječnici, anesteziolozi, medicinske sestre, te ostali moralni sukripci poput oca djeteta, rodbine i prijatelja koji podupiru taj čin, ali ne upadaju direktno u kaznu izopćenja. Ipak, ako su umnogome odgovorni za pobačaj, i na njih bi se ta kazna mogla primijeniti. Počinitelj pobačaja upada u kaznu izopćenja unaprijed izrečenog (*latae sententiae*). To znači da nije potrebno nikakvo izricanje kazne, nego se kazna primjenjuje samim činom izvršenoga kažnjivog djela. Ovdje se radi o najtežoj crkvenoj kazni jer uskraćuje vjerniku duhovna dobra, a ujedno i prava koja ima po sakramentu krštenja. Jedna od najtežih posljedica te kazne uskrata je primanja sakramenata, što znači i zabrana pristupa sakramentu pomirenja te dobivanja odriješnja. Ako se vjernik iskreno pokaje, otpuštanje izopćenja mu ne može biti uskraćeno. Bitna je primjerena pokora poput djela milosrđa, hodočašća, molitvenih bdijenja, aktivnijih sudjelovanja u bogoslužju Crkve, sudjelovanje na katehetskim

⁹⁷ Usp. T. MATULIĆ, *Pobačaj. Drama savjesti...*, str. 195.

⁹⁸ ZAKONIK KANONSKOG PRAVA, Glas Koncila, Zagreb, 1996., kan. 1398., str. 693.

⁹⁹ Z. ILIĆ, Pobačaj i kazna izopćenja, u: *Služba Božja* 57 (2017.) 2, str. 256.-257.

tečajevima, seminarima i konferencijama koje obrađuju teme života, napose nerođenih. Zatim, važno je i djelatno sudjelovanje u karitativnom životu vlastite župne zajednice, socijalni angažman u raznim udrugama, materijalno pomaganje djeteta koje dolazi iz siromašnije obitelji ili asistencija roditeljima djece s poteškoćama. Prigodom izvanrednog Jubileja milosrđa, od 8. prosinca 2015. godine do 10. studenog 2016. godine, papa Franjo udijelio je dozvolu svim svećenicima da mogu otpustiti kaznu izopćenja (*latae sententiae*) osobama koje su pobacile ili u tome sudjelovale, a kasnije je tu dozvolu produžio. Time želi pokazati blizinu svim vjernicima koji na srcu nose taj težak ožiljak. Također, tu se radi i o praktičnome učinku, tj. da se ne dogodi da vjernik dođe svećeniku koji ga ne može odriješiti, jer ne posjeduje ovlast za odrješenje od cenzure, te se možda zbog tih okolnosti udalji od Božje blizine i njegova milosrđa, a time i od blizine s Crkvom.¹⁰⁰

3.2. Casti Connubii

Početak 20. stoljeća Papa Pio XI, suočen s zbiljom gubitka moralnih vrijednosti u bračnim zajednicama, objavljuje encikliku o kršćanskom braku s ciljem povratka braka na put koji je Bog želio. Papa naglašava da među ženidbenim dobrima prvo mjesto zauzimaju djeca koja trebaju biti primana s ljubavlju i odgajana u vjeri. Smatra da je ubojstvo djeteta skrivenog u majčinu krilu pretežak zločin i da ga ništa ne može opravdati. U to vrijeme su jedni smatrali da odluka ovisi o majčinoj i očevoj volji, dok su drugi govorili kako je takav čin dopušten samo ako postoje teški medicinski, socijalni i eugenički razlozi. Enciklika objašnjava kako postoje državni kazneni zakoni koji zabranjuju pobačaj, no neki ljudi žele promijeniti te zakone, a uz to i nametnuti javnim vlastima počnu potpomagati pobačaje.¹⁰¹

„A što se tiče *medicinskog i terapijskog propisa* rekosmo već, Časna Braćo, koliko nam je žao majke, kojoj po naravnoj dužnosti prijete teške opasnosti ne samo zdravlju nego i samom životu: ali kakav bi ikad mogao razlog iole opravdati izravno ubistvo nevinog? O tom se naime u ovom predmetu radi. Bilo da se ono vrši na majci, bilo na djetetu, protivi se zapovijedi Božjoj i glasu prirode: »Ne ubij!« Život je naime jednoga i drugoga jednako sveta stvar, pa ni sama državna vlast ne će moći nikada imati ovlaštenje da ga uništi. Sasvim je naopak posao temeljiti ovakovo ovlaštenje protiv

¹⁰⁰ Usp. Z. ILIĆ, Pobačaj i kazna izopćenja..., str. 257.-260.

¹⁰¹ Usp. PAPA PIO XI., *Enciklika o kršćanskom braku – Casti Connubii*, preuzeto s: https://www.dropbox.com/s/6iwz510eff69c5e/Pijo%20XI.%20%201930_12_31_Enciklika_Casti%20Connubii.pdf?dl=0 (27. 9. 2018.)

nevinih na pravu mača, koje vrijedi jedino protiv krivaca; ovdje također ne vrijedi nikakvo pravo krvave obrane protiv nepravednog napadača (jer tko bi nedužnog mališa nazvao nepravednim napadačem?); nema također nikakva »prava skrajne nužde«, kako ga nazivaju, koje bi se moglo protegnuti do ubistva nevinog. Pohvalno je dakle nastojanje čestitih i iskusnih liječnika, da obrane obadva života i majčin i djetetov; naprotiv bi se pokazali sasvim nedostojnima plemenitoga staleža i dostojanstva liječničkog oni, koji bi kojega god od njih pod izlikom liječenja ili pod uplivom lažne samilosti zasjednički ubili.“¹⁰²

3.3. Humanae Vitae

Papa Pavao VI 1968. godine objavljuje „Humanae vitae“, encikliku o regulaciji poroda, u kojoj govori o vrijednosti ljudskog života, spolnosti i kontroli rađanja. Govoreći o odgovornom roditeljstvu, papa ističe da bračni drugovi trebaju priznati svoje dužnosti prema Bogu, sebi, obitelji i ljudskom društvu. U prenošenju života nisu slobodni postupati samovoljno, već je potrebno svoj postupak uskladiti sa stvaralačkom Božjom namjerom. Svaki bračni čin mora ostati usmjeren na prenošenje života, uz iznimku dopuštenja praćenja neplodnih razdoblja ako postoje bitni razlozi za to, no pazeći da se time ne povrijede moralna načela.¹⁰³

Papa osuđuje pobačaj i obraća se roditeljima, javnim vlastima, svećenicima, biskupima, a nadalje i liječnicima moleći ih da svi svoj posao obavljaju po Božanskoj zamisli i da budu tu jedni za druge, otvoreni pomoći, savjetovati i voditi narod.¹⁰⁴

3.4. Izjava o izazvanom pobačaju

Izjava Zbora za učenje vjere o izazvanom pobačaju iz godine 1974. službeno je gledište Svete Stolice. Ona, kako stoji u točki 4., katolike obvezuje u savjesti. Odlikuju je: sustavnost, razložnost, postojanost istine, pastoralna razboritost i ljudska solidarnost.¹⁰⁵

Već u samom uvodu čitamo da je ljudski život prvorazredna vrijednota koja se mora braniti i promicati – *bonum primordiale*.

¹⁰² PAPA PIO XI., *Enciklika o kršćanskom braku – Casti Connubii*, preuzeto s: https://www.dropbox.com/s/6iwz510eff69c5e/Pijo%20XI.%20%201930_12_31_Enciklika_Casti%20Connubii.pdf?dl=0 (27. 9. 2018.)

¹⁰³ Usp. PAPA PAVAO VI, *Enciklika o ispravnoj regulaciji poroda – Humanae vitae*, Hrvatsko književno društvo sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, 1968., br. 10.-16.

¹⁰⁴ Usp. *Isto*, br. 23.-30.

¹⁰⁵ Usp. CRKVENO UČITELJSTVO, *Izjava o izazvanom pobačaju*, preuzeto s: <https://www.vjeraidjela.com/izjava-o-izazvanom-pobacaju/>, (stranica konzultirana 18. 8. 21019.)

Dok s jedne strane 20. stoljeće donosi niz prosvjeda protiv bilo kojeg oblika rata i smrtnih kazni, s druge strane traži se sloboda pobačaja i zakoni koji bi to omogućili. Crkva ima dužnost usprotiviti se izjavama da se pobačajem ne vrijeđa ničija savjest jer svatko ima slobodu učiniti što želi. U stvarnosti, nitko nema pravo pozivati se na slobodu mišljenja ako time narušava tuđa prava, posebno pravo na život.¹⁰⁶

Drugi dio izjave izlaže učenje vjere. Navodi se kako nam je život od Boga predan kao dar, no s njim dolaze i dužnosti da ga učinimo plodonosnim. Kršćani znaju da vječni život ovisi o načinu na koji proživljavamo zemaljski život. Crkvena predaja oduvijek zastupa mišljenje o promicanju života.¹⁰⁷

U trećem dijelu donose se dokazi u svijetlu razuma. Sam razum čovjeku zadaje potrebu poštovanja života. Čovjek je sposoban misliti, odlučivati i biti slobodan. Posjeduje osobnost i besmrtnu dušu, treba živjeti i rasti u zajednici s drugim ljudima i raditi na očuvanju zajedničkog dobra i ljudskih prava, osobito prava na život koje je temeljno i zakonito svom ljudima bez obzira na spol, dob, naciju ili religiju. Ono vrijedi od začeća do smrti. Čim je jajašce oplodeno, već je započeo život koji nije ni očevo ni majčino, nego pripada novomu ljudskomu biću koje raste samo za sebe i ono nikada ne će postati ljudsko ako već tada nije bilo. Genetička znanost pokazuje i potvrđuje kako već od prvoga časa postoji genetički program živoga bića; čovjek sa svim vlastitim i unaprijed određenim oznakama, no za pojedine njegove sposobnosti potrebno je vrijeme da se razviju i pripreme za djelovanje. Dakle današnja znanost ne daje nikakvo opravdanje pristalicama pobačaja. Čak i da se dalje sumnja je li plod začeća već ljudska osoba, težak bi bio grijeh prepustiti se opasnosti da se počini ubojstvo čovjeka.¹⁰⁸

Četvrti dio izjave odgovara na neke prigovore. Što ako primjerice zdravlje majke biva ugroženo ili ako bolesno dijete obitelji donosi veliki teret? Što je s pitanjem časti i sramote u nekim krajevima ili gubitka društvenoga položaja? Ipak, ovi razlozi ne mogu dati opravdanje za pobačaj.

¹⁰⁶ Usp. CRKVENO UČITELJSTVO, *Izjava o izazvanom pobačaju*, preuzeto s: <https://www.vjerajdijela.com/izjava-o-izazvanom-pobacaju/>, (stranica konzultirana 18. 8. 21019.)

¹⁰⁷ Usp. *Isto*

¹⁰⁸ Usp. *Isto*

To dijete, kolika god ga nesreća zadesila, čak ni kad odraste nema pravo oduzeti si život, stoga ni roditelji nemaju pravo umjesto njega učiniti isto. Nitko ne smije manipulirati ljudskim životom, a svaka upotreba tehnike mora biti u službi čovjeka.¹⁰⁹

Važno je naglasiti i da niti jedna politička vlast ne može uvesti pobačaj kao zakonito sredstvo za smanjenje broja porođaja. Nepravda i povrjeda nanescena čudorednim načelima uvijek više štete zajedničkomu dobru od bilo koje gospodarske ili demografske nesreće.¹¹⁰

Peto poglavlje se bavi građanskim zakonom i moralnim životom. U svim državama svijeta zabranjuje se i kažnjava ubojstvo čovjeka. U nekim državama isto vrijedi i za slučaj izazvanog pobačaja, no sve je jači pritisak pokreta koji žele da se ta zabrana ublaži. Zločin pobačaja je postao prečest da bi se kažnjavao svaki puta, pa javne vlasti „progledaju kroz prste“ toj sramoti. To bi značilo da zakonodavci više ne smatraju pobačaj zločinom protiv ljudskog života. Dužnost države je štititi slabije i zakon te iste države ne smije biti protivan naravnom zakonu kojeg je Bog upisao u čovjeka kao pravilo. Sukladno tome, nije pravedno da se liječnike i bolničare prisiljava na obavljanje posla gdje moraju izabrati između Božjega zakona i svoga zanimanja.¹¹¹

„Ljudski zakon katkada može ispustiti kaznu, ali ne može proglasiti časnim i valjanim ono što krši naravni zakon. jer je to proturječje dovoljno da neki zakon prestane biti zakonom. Što god građanski zakoni o ovom odredili, mora biti kristalno jasno da se ljudsko biće nikada ne može pokoriti zakonu nepoštenom u sebi samom.“¹¹²

Zakon bi morao služiti čovjeku, osobito pomoći siromašnjima, na način da svako rođeno dijete bude prihvaćeno uvijek i posvuda. Bitno je osigurati potpore neudanim majkama i potrebitim obiteljima, urediti zakone za izvanbračnu djecu i pomoć posvojenjem. Ostvarivanjem navedenih zamisli ženama se daje druga mogućnost, častan izbor koji dolazi namjesto pobačaja.¹¹³

U samom zaključku ove izjave Učiteljstvo priznaje da nije uvijek lako slijediti savjest i održavati Božji zakon. Potrebno je dosta snage, no vjernost istinskoj i ispravnoj savjesti donosi napredak.

¹⁰⁹ Usp. CRKVENO UČITELJSTVO, *Izjava o izazvanom pobačaju*, preuzeto s: <https://www.vjeraidjela.com/izjava-o-izazvanom-pobacaju/>, (stranica konzultirana 18. 8. 21019.)

¹¹⁰ Usp. *Isto*

¹¹¹ Usp. *Isto*

¹¹² *Isto*

¹¹³ Usp. *Isto*

Bitno je olakšati i pomoći mnogim ljudima koji žive u teškim uvjetima, liječiti jad, patnju i zlo. Prvenstveno treba doći do samog uzroka, zatim ukloniti uzroke pobačaja i raditi na osnivanju prikladnih ustanova za pomoć životu.¹¹⁴

3.5. Pismo obiteljima Pape Ivana Pavla II

U svojem *Pismu obiteljima*, Papa se obraća kršćanskim i nekršćanskim obiteljima naglašavajući vidik očinstva i majčinstva koji se temelji na ljubavi dvaju različitih ljudskih osoba koje sklapaju bračni savez.¹¹⁵

Poglavlje naslovljeno *Odgovorno očinstvo i majčinstvo* započinje govorom o Isusovom rođenju i opasnostima za Njegov život, zbog kojih Marija i Josip bježe u Egipat. Papa to uspoređuje s današnjim vremenom, objašnjavajući kako je težak svaki napad na život djeteta u majčinoj utrobi i kako dvoje ljudi mogu ubiti međusobnu ljubav ubijajući svoj plod u abortusu. Ipak, na kraju poglavlja zapažamo određeni optimizam jer postoje osobe i ustanove voljne pomoći. Spominju se pokreti za život i obitelj, obiteljski instituti i usluge Caritasa za brojnije obitelji. Papa hrabri obitelji obećavajući im da je Krist Zaručnik s njima i opominjući ih da ne zaborave da rađaju djecu za zemaljsku domovinu, no istodobno ih rađaju i za Boga. Za djelo rađanja svaka obitelj će primiti vječnu nagradu jer tko primi ljudsko biće – prima i Krista.¹¹⁶

3.6. Donum Vitae

Zbor za nauk vjere je osjetio potrebu izdavanja naputka o pojedinim pitanjima vezanima uz katolička ćudoređa i biomedicinsku tehniku koja su se pojavila krajem osamdesetih godina prošloga stoljeća, stoga 1987. godine izdaju „Donum Vitae“, naputak koji govori o poštovanju ljudskog života u nastanku i o dostojanstvu rađanja. Već prve stranice dokumenta govore kako znanost i tehnika trebaju poštovati temeljna mjerila ćudoređa i biti u službi ljudske osobe. Znanost bez savjesti dovodi do propasti čovjeka i budućnost je upitna ako nema mudrih i humanih ljudi. Čovjek nije samo tijelo, nakupina stanica, već posjeduje dušu, stoga biolozi i liječnici u svim tretmanima moraju raditi štiteći dostojanstvo osobe.¹¹⁷

¹¹⁴ Usp. CRKVENO UČITELJSTVO, *Izjava o izazvanom pobačaju*, preuzeto s: <https://www.vjeraidjela.com/izjava-o-izazvanom-pobacaju/>, (stranica konzultirana 18. 8. 21019.)

¹¹⁵ Usp. J. FRKIN, *Pismo obiteljima papa Ivana Pavla II.*, u: *Obnovljeni život* 49 (1994.) 6., str. 594.

¹¹⁶ Usp. *Isto*, str. 596.-601.

¹¹⁷ Usp. ZBOR ZA NAUK VJERE, *Naputak o poštivanju ljudskog života u nastanku i o dostojanstvu rađanja - Donum vitae*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1997., str. 10.-12.

Ljudski zametak i njegova nepovredivost se moraju braniti, čuvati i ako je potrebno-liječiti. Prenatalna dijagnostika je dopuštena ako poštuje život zametka i ako smjera k njegovoj zaštiti. Ako slučajno računa s mogućnošću izazivanja pobačaja ili osude na smrt bolesnog ploda, tada je moralno nedopuštena. U slučaju da trudnica ili netko iz njezine okoline traži prenatalnu dijagnostiku s ciljem izvođenja pobačaja u slučaju malformacije ploda, time čini teško nedopušteno djelo. Isto čine liječnici, državne i zdravstvene vlasti i svi koji donose smjernice i programe koji povezuju prenatalnu dijagnostiku i pobačaj. Terapeutske zahvate nad ljudskim zametkom su dopušteni ako poštuju i liječe novonastali život i ako nema opasnosti za plod i majku.¹¹⁸

3.7. *Mulieris dignitatem*

Mulieris dignitatem je apostolsko pismo o pozivu i dostojanstvu žene Pape Ivana Pavla II iz 1988. godine. Već na samome početku govori kako se u srcu spasenjskog događaja nalazila žena.¹¹⁹ Nazaretska djeвица je postala Božja Majka kada je u trenutku naviještanja izgovorila svoj „fiat“, te je punina milosti koja je njoj zajamčena istodobno i punina savršenstva svega što je vlastito ženi.¹²⁰ Na raznim mjestima u Svetom Pismu se ljubav Boga prema narodu uspoređuje s ljubavlju majke prema djetetu, a i sam Isus je pred svojim suvremenicima bio promicatelj dostojanstva žene i njezinog poziva, odnosno branitelj i zaštitnik.¹²¹ U svakom povijesnom razdoblju možemo pronaći situacije slične ovoj. Često je žena ostavljena sama i sa svojim grijesima, iza kojih se grije muškarac kao grešnik ili je barem djelomično odgovoran za takvo stanje. Nerijetki su slučajevi u kojima trudna žena ostaje sama ako muškarac neće prihvatiti odgovornost i onda tako napuštene pribjegu pobačaju. Iako javnost na različite načine pokušava prešutjeti zloću tog grijeha, savjest ženi u većini slučajeva ne dopušta zaboraviti da je vlastitom djetetu oduzela život i tako narušila od početka u nju upisanu spremnost da prihvati život. Rane i tjeskobe savjesti u ženi koja je grijehom povrijedila svoje ljudsko ili majčinsko dostojanstvo teško zacjeljuju. Papa navodi kako je te muke potrebno donijeti pred križ, tražiti oprost.¹²²

¹¹⁸ Usp. ZBOR ZA NAUK VJERE, *Naputak o poštivanju ljudskog života u nastanku i o dostojanstvu rađanja - Donum vitae*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1997., str. 21.

¹¹⁹ Usp. PAPA IVAN PAVAO II., *Apostolsko pismo o dostojanstvu i pozivu žene prigodom marijanske godine – Mulieris dignitatem*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1989., br. 3.

¹²⁰ Usp. *Isto*, br. 4.

¹²¹ Usp. *Isto*, br. 8.-14.

¹²² Usp. PAPA IVAN PAVAO II., *Apostolsko pismo o dostojanstvu i pozivu žene...*, br. 14.-19.

3.8. **Evangelium vitae**

Enciklika o vrijednosti i nepovredivosti ljudskog života - „Evandjelje života“¹²³ Pape Ivana Pavla II iz 1995. godine upućena je cjelokupnom Božjem narodu i svjedoči nam o dragocjenosti ljudskog života.

Na samom početku papa ponavljaajući riječi Drugog Vatikanskog sabora snažno progovara da sve što se protivi samom životu, bilo da je to ubojstvo, genocid, pobačaj ili nešto treće, te sve što povređuje samu osobu jest sramotno i u proturječju sa Stvoriteljevom čašću. Navodi kako se panorama zločina širi i biva opravdana u ime prava pojedinačne slobode. Isključuje se mogućnost kazne i država ih odobrava.¹²⁴

Papa govori kako se slabim ljudskim bićima koja se ne mogu braniti gazi pravo na život i kako Crkva o tome neće i ne može šutjeti već šalje apel u ime Boga: poštuj, brani, ljubi i služi životu! To je jedini način koji vodi pronalasku razvoja, pravednosti, slobode, mira i sreće.¹²⁵

Podsjećajući na Kaina koji ubija brata Abela, papa navodi kako je u svijetu od samoga početka postojala pohlepa i ljutnja i čovjek je posljedicom istočnoga grijeha postao neprijatelj bićima sličnima sebi. U svakom ubojstvu dolazi do povrede duhovnog srodstva, a često se povređuje srodstvo krvi i tijela, tj. onda kada se prijetnje životu razviju u odnosu između roditelja i djece – kao što se događa kod pobačaja. Tko napada čovjeka, napada i samog Boga, nasilje mijenja životnu sredinu čovjeka.¹²⁶

Veliki problem modernog svijeta je što se zločini u kolektivnoj svijesti žele promaknuti u pravo. Ti zločini napadaju ljudski život koji je u začetku i koji ne posjeduje mogućnost samoobrane, a događaju se djelovanjem obitelji koja je po naravi bila pozvana da bude svetište života! Razlog ovom stanju je kriza kulture, zatim razne poteškoće, siromaštvo, ogorčenja, itd. Vrijednost života je izložena pomračenju, odvija se rat moćnih protiv slabijih. Olakšava se širenje pobačaja, ulažu se velike svote novca kako bi se izradili preparati koji omogućavaju ubojstvo zametka bez asistencije

¹²³ Usp. PAPA IVAN PAVAO II., *Enciklika o vrijednosti i nepovredivosti ljudskog života – Evangelium vitae*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1997., br. 1.-2.

¹²⁴ Usp. *Isto*, br. 3.-5.

¹²⁵ Usp. *Isto*, br. 5.

¹²⁶ Usp. *Isto*, br. 10.-11.

liječnika, te se prigovara Crkvi kako ustvari podupire pobačaj osuđujući upotrebu kontracepcije, dok u stvarnosti većina tih preparata djeluju kao pobačajni.¹²⁷

Došlo je do promatranja života koji nastaje iz seksualnog susreta – neprijateljem, želi ga se potpuno izbjeći, i smatra se da je pobačaj jedini mogući odlučujući odgovor pred neuspjelom kontracepcijom.¹²⁸

Život je uvijek dobro. Život darovan čovjeku od Boga je različit i originalan od života drugih stvorenja. Čovjeku je dano dostojanstvo i u njemu je zraka Božje stvarnosti. U Post 4,9 čitamo Kainove riječi: „Zar sam ja čuvar brata svoga?“ Odgovor na ovo Kainovo pitanje pronalazimo već u Post 9, 5 gdje je rečeno: „Od čovjeka za njegova brata tražit ću obračun za ljudski život.“ Život je Božji dar i samo Bog može njime raspolagati. Život je svet a iz te svetosti proizlazi i sama nepovredivost. Zapovijed „ne ubij“ iz Starog zavjeta je u Novom zavjetu proširena Kristovim nalogom: „Ljubi Bližnjega svoga kao sebe samoga.“ (Lev 19,18) Tu je očita zapovijed poštivanja svakog ljudskog života. Svakom čovjeku je naloženo da brani, promiče, časti i ljubi život. Rađanje djece je duboko ljudski i religiozni čin ukoliko uključuje supružnike koji čine jedno tijelo i samog Boga koji se uprisutnjuje.¹²⁹

Stari Zavjet čvrsto vjeruje da život koji roditelji prenose svoj početak ima u Bogu: „Prije nego što te oblikovah u majčinoj utrobi, ja te znadoh; prije nego iz krila majčina izađe, ja te posvetih“ (Jer 1,5) Zatim, Novi Zavjet prepoznaje vrijednost života od samog početka. U susretu Elizabete i Marije upravo djeca koju one nose objavljuju dolazak mesijanskog doba. Elizabeta je prva čula Marijin glas, a još nerođeni Ivan je prvi razumio milost. Ona je osjetila dolazak Marije, a on dolazak Djeteta. Čovjek ne može biti vladar i sudac životu već sluga Božjeg plana. Život je čovjeku povjeren poput talenata, blaga koje treba čuvati i o njemu položiti račune svome Gospodaru. Dok je sve više slabila osjetljivost u savjestima i društvima, papa je nastavljao opetovano naglašavati zabranu izravnog ubijanja svakog nedužnog ljudskog života, posebno u njegovu početku i kraju. Zatim, govori o teškoj nemoralnosti toga čina, te zajedno s crkvenim učiteljstvom pojačava intervente u obrani svetosti i nepovredivosti života.¹³⁰

¹²⁷ Usp. PAPA IVAN PAVAO II., *Enciklika o vrijednosti i nepovredivosti ljudskog života – Evangelium vitae...*, br. 12.-13.

¹²⁸ Usp. *Isto*, br. 12.

¹²⁹ Usp. *Isto*, br. 17.-20.

¹³⁰ Usp. *Isto*, br. 44.-51.

Bilo koja namjerna odluka o lišavanju nedužnog ljudskog bića života je zla, nikada ne može biti dopuštena jer proturječi Tvorcu, moralnim zakonima i krjepostima. Niti jedna vlast tako nešto ne može nametnuti. U pravu na život i pred moralnim zakonima svi smo jednaki.¹³¹

Hotimični pobačaj zajedno s čedomorstvom Drugi Vatikanski sabor naziva užasnim zločinom. Nažalost, mentalitet današnjeg svijeta ovo zlo nastoji relativizirati nazivajući ga drugim imenima, koristeći blaže terminologije. Istina je da tek začeto dijete biva potpuno nemoćno i ovisno o brizi majke koja ga nosi u krilu i stoga ništa ne može opravdati zahtjev za pobačajem osobe koja treba biti zaštitnica života. Ponekad majčina odluka ne nastaje iz egoističnih ili sebičnih razloga, već majka zaista smatra da uslijed spašavanja vlastitog zdravlja ili uslijed zaštite dobra ostatka obitelji treba pobaciti, no ipak ovakvi razlozi ne mogu opravdati namjerno ubojstvo nedužnog ljudskog bića. Osim majke krivac može biti i otac djeteta ukoliko ju prisiljava ili podržava njezinu odluku ostavljajući je samu pred problemima trudnoće. Krivci se mogu nalaziti i u obitelji i prijateljima ukoliko vrše psihički pritisak na majku, ili među medicinskim osobljem koje ne ukaže na posljedice toga čina već svoje stečene sposobnosti stavlja u službu smrti umjesto da ih koristi za promicanje života. Krivnja pada i na zakonodavce koji su odobrili zakone o pobačaju, kao i na udruženja koja šire mentalitet legalizacije pobačaja. Iako neki pobačaj nastoje opravdati stavom da plod do određenog dana još nije osobni ljudski život, istina je da je od prvog časa utvrđen program onoga što će to biće biti – čovjek. Dok se pobačaj danas nastoji nametnuti kao nešto normalno, ljudi imaju obvezu suprotstaviti se barem prigovorom savjesti. Upravo to su učinile babice, „jer su se bojale Boga“, već u Starom zavjetu ostavljajući mušku djecu na životu iako je faraon naredio njihovo smaknuće. Iz pokornosti Bogu stječe se hrabrost i snaga kojom se čovjek može oduprijeti nepravednim ljudskim zakonima. Čovječanstvo je pozvano biti u službi života, to je dužnost koja se rađa iz svijesti da smo narod Boga koji je poslao Sina da umirući da život svijetu.¹³²

Nove tehnološke mogućnosti koje su se pojavile na području biomedicine zahtijevaju uključivanje političkih i zakonodavnih vlasti jer bi u suprotnom moglo doći do nepredvidivih i pogibelnih posljedica za civilno društvo.

¹³¹ Usp. PAPA IVAN PAVAO II., *Enciklika o vrijednosti i nepovredivosti ljudskog života – Evangelium vitae...*, br. 57.

¹³² Usp. *Isto*, br. 58.-73.

Pozivanje na savjest svakoga pojedinca nije jamstvo da će se poštivati osobna prava i javni poredak. Zahvati političke vlasti se trebaju nadahnjivati načelima razuma kojima se uređuju odnosi između građanskog i moralnog zakona. Zadaća građanskog zakona je osigurati zajedničko dobro osoba priznavanjem i obranom temeljnih prava, promicanjem mira i javnog ćudoređa.¹³³

Prava ćovjeka ne ovise ni o pojedincima ni o roditeljima, a ne predstavljaju ni ustupak društva ili drŹave nego ona pripadaju ljudskoj naravi i nerazdvojiva su od osobe snagom stvoriteljskog ćina iz kojeg je narav proizašla.¹³⁴

Zakljućujući ovu cjelinu, moŹemo ustvrditi kako Crkva nikada neće opravdati pobaćaj, no uvijek će biti spremna ponuditi utjehu osobama koje se uistinu pokaju za svoje djelo.

Bioetićko gledište bi moglo posluŹiti kao svojevrsna toćka susreta između vjernika i nevjernika, te odrediti smjer medicinske profesionalne etike. Oslanjajući se na rezultate biologije i genetike i vrednući ih u svjetlu racionalne etike, te promatraći ćinjenicu programiranog, neprekinutog i iznutra autonomnog razvoja, mora se zakljućiti da s tjelesnog motrišta nema bitne razlike, nego samo u razvoju između trenutka zaćeća i trenutka rodenja.¹³⁵

¹³³ Usp. Usp. PAPA IVAN PAVAO II., *Enciklika o vrijednosti i nepovredivosti ljudskog Źivota - Evangelium vitae...*, br. 73.-74.

¹³⁴ Usp. V. POZAIĆ, *Źivot prije rodenja*, FTIDI, Zagreb, 1990., str. 229.- 232.

¹³⁵ Usp. V. VALJAN, *Bioetika*, Svijetlo rijeći, Sarajevo – Zagreb, 2004., str. 179.-180.

4. DUHOVNE I PASTORALNE INTERVENCIJE

Na početku četvrtog poglavlja prikazati ćemo empatiju Pape Ivana Pavla II i Pape Benedikta XVI prema osobama pogođenim njime. Nakon toga slijede *pro life* i *pro choice* stavovi. Nadalje prelazimo na pastoralno djelovanje i duhovne intervencije i pomoć oboljelima. Opisujući inicijative, centre i udruge koje spremno ustaju protiv pobačaja i rade na iscjeljivanju pobačajnih rana, vidimo da nada za bolje sutra još uvijek postoji. Na samome kraju, uz opis mogućih prevencija pobačaja, donosimo smjernice za konkretnu pomoć osobama koje muči pobačajna trauma.

Ukratko ćemo ponoviti neke od znakova postabortivnog sindroma. Prvu skupinu znakova obilježava prenadraženost i stalna napetost, a simptomi su iritantnost, izljevi bijesa i mržnje, nasilno ponašanje, napadaji tjeskobe, poteškoće u koncentriranju, poremećaji spavanja, psihofizičke reakcije u stanjima koja podsjećaju na traumatsko iskustvo (npr. ubrzanje pulsa). Druga skupina obuhvaća simptome ponovnoga proživljavanja traumatskoga događaja. Žena može doživljavati noćne more o djetetu i pobačaju, stalno ili prisilno misliti o pobačaju i pobačenom djetetu, te intenzivno žaliti i osjećati depresije koje se pojavljuju na dane povezane s pobačajem. U treću skupinu ubrajaju se simptomi vezani uz ponašanje, izbjegava se sve što podsjeća na traumu i žena želi izbjeći negativne osjećaje poput mržnje, odvratnosti, žalosti, očaja, straha i srdžbe. Također, moguće je izbjegavanje stvari, mjesta i ljudi koji izazivaju negativne osjećaje povezane s pobačajem. Nekada se osoba ne može sjetiti čina ili dijelova pobačaja. Moguće je i izbjegavanje djece i povlačenje od ljudi, pogotovo od onih koji su imali udjela u odlučivanju o pobačaju. Često osoba ne bude sposobna u istoj mjeri kao i prije iskazivati ljubav i nježnost prema drugima, a također i ne očekuje puno od budućnosti (primjerice brak, karijeru, djecu, dug život...). Može doći i do gubitka interesa za aktivnosti u kojima je prije uživala, do početka korištenja droga i alkohola, do misli o samoubojstvu i samouništenju.¹³⁶

4.1. Suosjećanje Pape Ivana Pavla II i Pape Benedikta XVI

Ženama koje pate Ivan Pavao II. 1995. godine piše i pokazuje razumijevanje. Govori kako je vjerojatno u mnogim slučajevima posrijedi bila mučna, možda slamajuća odluka i da je moguće je da rane još nisu zarasle, no ne smiju dopustiti da ih zahvati gubitak nade i malodušje.

¹³⁶ Usp. <https://www.vjeraidjela.com/doporodajni-dogadaji-vazni-za-ljudski-zivot/> (stranica konzultirana 1. 6. 2019.)

Papa moli žene da se suoče s onim što se dogodilo i da se ponizno i povjerljivo otvore pokajanju. Naglašava da ih milosrdni Otac očekuje kako bi im ponudio oprostjenje i mir u sakramentu pomirenja. Nadalje, papa govori ženama da Bogu i Njegovu milosrđu mogu s nadom povjeriti svoje dijete. Također poziva žene da potpomognute savjetom i blizinom prijateljskih i stručnih osoba, po svojem bolnom svjedočanstvu budu najuvjerljivijim braniteljima prava na život. Papa je siguran da upravo one zalaganjem za zaštitu života, prihvaćanjem i potporom, ljudima mogu biti *tvoriteljice* novoga gledanja na ljudski život.¹³⁷

Kršćanska je vjera i savjest na velikoj kušnji kad dođe do začeca koje se nije željelo. Ako je trudnoća nastupila protiv majčine volje, kaznenim djelom protiv spolne slobode i spolnoga ćudoređa, naprasni završetak takve trudnoće znači još jedan nemoralan i nedopušten čin. To dijete je i majčino, a ne samo nasilnikovo, a ono samo uopće nije krivo zbog toga što je njegov otac učinio. Kad majka nema snage brinuti se o takvu djetetu, jer je plod silovanja, država, odnosno društvo mogu se i moraju pobrinuti za dijete, a silovanoj ženi pomoći da nastavi živjeti na druge načine, a ne ubijanjem nedužnoga ljudskoga bića u ime pravnih indikacija. Sv. Ivan Pavao II. napisao je 2. veljače 1993. povodom silovanja tijekom rata u Bosni i Hercegovini: „Svi vjernici trebaju se žurno pobrinuti za majke, žene i djevojke koje su zbog rasne mržnje ili divljačkoga bludništva pretrpjele nasilje. Ta stvorenja, koja su bila predmetom tako teške povrijeđe, moraju u zajednici moći pronaći oslonac razumijevanja i solidarnosti. U tako bolnoj situaciji trebat će im pomoći da razlikuju nasilni čin vrijedan svake osude, koji su im nanijeli ljudi poremećena razuma i savjesti, i stvarnost novih ljudskih bića, ipak pozvanih na život. Kao Božje slike, ta se stvorenja mora poštovati i ljubiti, ništa drukčije nego kao svakoga drugoga člana ljudske obitelji. S najvećom jasnoćom treba isticati da je dijete koje će se roditi bez ikakve odgovornosti u odnosu na sve strašno što se dogodilo, da je *nedužno* i da se ni na koji način ne može smatrati *napadačem*. Cijela će se zajednica zato morati okupiti oko tih žena, tako bolno povrijeđenih, i članova njihovih obitelji, kako bi im se pomoglo da čin nasilja preobraze u čin ljubavi i dočeka. Evanđelje nas podsjeća da se na nasilje ne smije odgovoriti nasiljem (usp. Matej 5, 38–41). Na barbarstvo mržnje i rasizma valja odgovoriti snagom ljubavi i solidarnosti. Nije

¹³⁷ Usp. <https://www.vjeraidjela.com/doporodajni-dogadaji-vazni-za-ljudski-zivot/> (stranica konzultirana 1. 6. 2019.)

li apostol Pavao preporučio kršćanima koje je progonila neprijateljska sila: ‘Nikomu zlo za zlo ne vraćajte; zauzimajte se za dobro pred svim ljudima!’¹³⁸

Papa Benedikt XVI. primio je 26. veljače 2011. u Dvorani Klementini sudionike 17. Opće skupštine Papinske akademije za život. Tom prigodom je progovorio od temi poslijepobačajnog sindroma, nazivajući ga *teškom psihičkom patnjom* s kojom se često suočavaju žene koje su namjerno učinile pobačaj. Ta patnja upućuje na opterećujući glas ćudoredne savjesti i vrlo tešku ranu koja se zadaje svaki put kad čovjekovo djelovanje iznevjeri urođeni poziv na dobro ljudskoga bića o kojem ona svjedoči. U razmišljanjima je posebnu pozornost posvetio ponekad zamračenoj savjesti muškaraca koji trudnicu ostavljaju bez podrške, te liječnicima koji umjesto da pomognu ženama, navode ih na misao kako se pobačajem rješavaju patnje i tereta. Papa traži da se to promijeni i da liječnici dokažu kako pobačaj ništa ne rješava već - upravo suprotno – ubija dijete, uništava ženu i zaljepljuje savjest djetetova oca pritom često uništavajući cjelokupni obiteljski život.¹³⁹

4.2. Pro life i pro choice ideološka sukobljavanja

Među ljudskim pravima na prvom je mjestu pravo na opstojnost jer bez toga je iluzorno govoriti o nekim drugim ljudskim pravima. Fizički život nije najviša vrijednost, ali je temelj svima ostalima.¹⁴⁰

Pravo na život osniva se na objavljenoj istini da je Bog Stvoritelj i Gospodar čovjeka. Svoje jamstvo nalazi u petoj zapovijedi „Dekaloga“. Sigurno je da fetus ima neka prava, ali u konfliktnim situacijama izvlači tanji kraj jer majka ima prednost.¹⁴¹

Jedno od prava fetusa je to da se ne može izvršiti smrtna kazna nad trudnom ženom jer smrtnom kaznom nad njegovom majkom bila bi njemu nanesena nepravda. Nepravda protiv njegovog osnovnog prava na život. U stvarnost kojoj živimo to je izričito priznanje da je još nerođeno dijete nosilac nepovrediva prava na život.¹⁴²

¹³⁸ <https://www.vjeraidjela.com/razlike-između-kontraceptiva-i-abortiva/> (stranica konzultirana 12. 12. 2018.)

¹³⁹ Usp. *Isto*

¹⁴⁰ Usp. V. POZAIĆ, *Život prije rođenja*, FTIDI, Zagreb, 1990., str. 95.

¹⁴¹ Usp. *Isto*

¹⁴² Usp. *Isto*, str. 96.

Nikada se nije govorilo o ljudskim pravima kao danas, a istodobno se bezobzirno krši temelj i pretpostavka svih prava, prava na život.¹⁴³

Osnovni preduvjet mira je voljeti svako ljudsko biće, rođeno ili nerođeno. Samo svijet bez nasilja može očekivati mir, a ubijanja nerođene djece je jedan od najtežih oblika nasilja. Život ne počinje rođenjem već samo oplodnjom, a presudan i najintenzivniji period ljudskog života odvija se prije rođenja. Kako se društvo razvijalo tako su se i moralno etička gledanja mijenjala, ali ljubav prema djeci je bila imperativ roditelja i društva. Nitko od nas ne bi opstao da nije tako bilo!¹⁴⁴

„Ako te se želim osloboditi, tvrde, sad je vrijeme. Dapače, vrijeme sada počinje. Drugim riječima; morala bi pričekati da postaneš ljudsko biće s očima i prstima, ustima, kako bi te ubila. Ne prije. Prije si bilo premaleno da bi te se moglo uočiti i iščupati. Pa oni su ljudi!“¹⁴⁵

Živimo u vremenu u kojem sve veći broj kršćana, čak i onih koji se deklariraju kao praktični vjernici, odobrava pobačaj. Jedan od mogućih problema zbog kojih do toga dolazi su različita mišljenja o tome kada zapravo počinje život. Osobe koje smatraju da život počinje samim začecem, taj život i žele zaštititi od samog početka, dok oni koji drže da život počinje s prvim pokretima djeteta ili rođenjem, smatraju sasvim normalnim vršiti zahvate nad plodom do toga razdoblja. Konačan sud bi trebali dati stručnjaci, no tu nastaje novi problem. Činjenica je da ni oni nisu suglasni po pitanju nastanka novog života, stoga je razumljivo da su svi ljudi, pa i vjernici, zbunjeni. I među samim kršćanskim zajednicama su vidljivi prijepori. Protestantske zajednice više naginju ka opravdanju pobačaja, no i neki promicatelji katoličkog nauka su krenuli tom stanputicom. Došlo je do masovne zbunjenosti i polarizacije društva. Zagovornici pobačaja imaju veću medijsku moć i njihovi stavovi se predstavljaju kao napredni i poželjni, dok su izjave promicatelja života vrlo često medijski manipulirane, te predstavljene kao zadrte i nazadne.¹⁴⁶

Odakle krenuti i kako vratiti ljude na pravi put? Prvenstveno, crkveni nauk bi se trebao osloboditi svih nedorečenosti, a zatim prilagoditi retoriku o pobačaju. Trebalo bi oprezno i bez napada pristupiti ljudima koji se nazivaju vjernicima a imaju pogrešna

¹⁴³ Usp. V. POZAIĆ, *Život prije rođenja...*, str. 97.

¹⁴⁴ Usp. *Isto*, str. 271.

¹⁴⁵ O. FALACCI, *Pismo nerođenom djetetu*, Magelan Press, Beograd, 2013., str. 24.

¹⁴⁶ Usp. <https://www.vjeraidjela.com/pobacaj-hod-za-zivot-i-ucenje-crkve/> (stranica konzultirana 5. 6. 2019.)

mišljenja o pobačaju. Oni zasigurno krive stavove nisu stekli slučajno već zbog izostanka ozbiljnog, sveobuhvatnog i evanđeljem nadahnutog govora o pobačaju s propovjedaonica i iz katehetskih i vjeronaučnih dvorana, kao i zbog stalne medijske izloženosti argumentima koje nude zagovornici pobačaja, a koji se znaju učiniti opravdanim i razumnim. Upravo zato se zahtjeva nježan pristup ispunjen kršćanskim razumijevanjem, strpljivošću i bratoljubljem. Takav pristup vjerojatno neće biti masovan, medijski promoviran i velik, ali će djelovati tiho i neupadljivo, te tražiti puno molitve i dijela milosrđa.¹⁴⁷

Čitajući članak Ivana Ugrine - *Pravo na život je jače od prava na izbor*, koji je objavljen na portalu *Misija*, nailazimo na pomalo sarkastične autorove riječi, očito korištene s namjerom shvaćanja suludosti prijepora oko borbe živih za smrt! Autor opisuje stanje iz 2014. godine, kada su poborkinje prava na pobačaj tražile od ministra zdravstva, Siniše Varge da stane na kraj rastućem trendu priziva savjesti ginekologa koji odbijaju izvršiti pobačaj.¹⁴⁸

„Digle su graju te zaštitnice prava na čišćenje hrpe stanica zametnutih u ženskom tijelu, kako se one uobičajeno izražavaju kad je u pitanju začeto dijete koje majke nose pod svojim srcem, i inzistiraju na tome da se svakoj ženi, ako se ona odluči na taj korak, osigura neometano pravo na abortus. Sva je hajka rečenih sufražetkinja krenula nakon što je objavljena informacija da pet naših bolnica ne obavlja pobačaje iako su ti zahvati u Hrvatskoj legalni. I to zahvaljujući prastarom notornom Zakonu o zdravstvenim mjerama za ostvarivanje prava na slobodno odlučivanje o rađanju djece koji je donesen još 1978. godine s autogramom Jakova Blaževića, poznatog i po tome što je bio tužitelj danas blaženog, a uskoro svetog Alojzija Stepinca. Prema zagovornicama pobačaja, pet hrvatskih bolnica ispred legitimnog zakonskog prava stavlja osobna uvjerenja i priziv savjesti pojedinih liječnika. A to je po njima nedopustivo.“¹⁴⁹

Gospodin Ugrina nadalje navodi kako protivnice prava na život zaboravljaju da svaka sloboda prestaje tamo gdje se ugrožava sloboda drugoga, kao što je ovdje ugrožava sloboda nekih koji se nikako ne mogu obraniti. Navodi da se također zaboravlja da je Republika Hrvatska prije ulaska u Europsku uniju i parlament

¹⁴⁷ Usp. <https://www.vjeraidjela.com/pobacaj-hod-za-zivot-i-ucenje-crkve/> (stranica konzultirana 5. 6. 2019.)

¹⁴⁸ Usp. <http://misija.slobodnadalmacija.hr/kolumne/ne-bojte-se/clanak/ID/1468/Pravo-na-zivot-jace-je-od-prava-na-izbor> (stranica konzultirana 20. 11. 2014.)

¹⁴⁹ *Isto*

pretrpjela veliki pritisak pobornika prava na izbor, ali je odbila izglasati rezoluciju kojom bi se liječnicima i medicinskom osoblju uskratilo pravo na priziv savjesti, što konkretno znači da nema sile koja ih može prisiliti da svoje ruke uprljaju krvlju nevine dječice, ako oni to ne žele. U nastavku članka gospodin Ugrina objašnjava kako je ovaj članak počeo pisati upravo za vrijeme prikazivanja dokumentarnog filma *Prateći Majku Terezu* na Hrvatskoj televiziji, koji je imao cilj približiti gledateljima ozračje u kojem je blaženica pokrenula rad sestara *Misionarki ljubavi* u indijskoj Calcutti. Za pomoć koju je pružala svima potrebitima, 1979. godine u Oslu je nagrađena Nobelovom nagradom za mir, i tom prigodom je izrekla znamenite riječi: *Pobačaj je najveći razaratelj mira jer to je izravan rat, izravno ubijanje, ubojstvo od strane same majke. A mi čitamo u Svetom pismu jer je to Bog veoma jasno rekao: Pa i kad bi majka mogla zaboraviti svoje dijete, ja tebe zaboraviti neću. Ja sam te upisao u dlan svoje ruke.* (Iz 49, 15-16)

Autor članak završava razmatranjem kako očigledno molitvene akcije ispred hrvatskih bolnica u Zagrebu, Splitu, Osijeku, Sisku i Vinkovcima pod nazivom *40 dana za život* donose ploda, jer nije se nečastivi tek tako uzjogunio.¹⁵⁰

Dakle, *pro life* i *pro choice* su dva temeljna stava prema opciji pobačaja. *Pro choice* (za izbor) je liberalno-individualistička opcija za legalizaciju prekida trudnoće prema kojoj žena ima pravo raspolagati svojim tijelom kao privatnim vlasništvom i prema kojoj se proklamira kriterij individualne slobode i osobnog izbora. *Pro life* (za život) je moralno-etički odnos na religijskoj osnovi povezan s odgovornošću za život. Oni koji nikad ne idu na misu više podržavaju opciju *pro choice*, i manje opciju *pro life*, i obrnuto. Također, razlika je vidljiva i u stupnju obrazovanja. Oni koji su završili samo osnovnu školu više podržavaju opciju *Pro life*, dok idući prema višem obrazovanju, dolazimo do obrnutih rezultata.¹⁵¹

Pitamo se je li moguće pomirenje i oprost suprotstavljenih strana? Velikom djelu populacije čini se pretjeranim, neprikladnim i dosadnim iznova postavljati pitanje poštovanja nerođenog djeteta. Mučne rasprave oko legalizacije pobačaja su umorile obje strane i većina misli kako taj problem treba smatrati riješenim i odustati od daljnjih rasprava.

¹⁵⁰ Usp. <http://misija.slobodnadalmacija.hr/kolumne/ne-bojte-se/clanak/ID/1468/Pravo-na-zivot-jace-je-od-prava-na-izbor>, (stranica konzultirana 20. 11. 2014.)

¹⁵¹ Usp. S. VULETIĆ, *Ne/odgovornost za začeti život u liberalnim i proabortivnim sub/kulturalnim društvenim okolnostima...*, str. 167.-169.

U osnovi, sve je ostalo isto nakon legalizacije i svatko se može ravnati prema svojoj savjesti, a operacijska sala barem jamči sigurnost zahvata. Međutim, kršćani se ne mogu praviti da se ništa ne događa i zatvoriti oči pred problemom.¹⁵² Samo Sveto Pismo nas uči : „A za vašu krv, za vaš život, tražit ću obračun... Tko prolije krv čovjekovu, njegovu će krv čovjek proliti. Jer na sliku Božju stvoren je čovjek!“ (Post 9,5-6). Ljudski život je pod Božjim posjedom i mora mu se priznati svetost i nepovredivost. Zbog toga ne postoje „mala ubojstva“, a poštovanje svakog ljudskog života je bitan preduvjet društvenog života. Kada u svojoj savjesti čovjek izgubi poštovanje prema ljudskom životu kao svetomu, on nezaobilazno gubi i svoj identitet. U današnjim pluralističkim društvima ne može se jamčiti zajednička baza etičkih vrijednosti s kojima se svi slažu i koje će biti sposobne tvoriti temelj jedinstvene demokracije. Jedina neupitna vrednota je pravo na individualnu slobodu i izražavanje bez nametanja, dok ta sloboda ne povređuje drugoga. Tako se pravo žene na pobačaj zahtjeva kao konstitutivni dio prava na slobodu i smatra se da ona ima pravo nastaviti vršenje svoje profesije, sačuvati ugled i zadržati određeni način života, ali ipak ostaje činjenica kako se ta prava provode kroz uzimanje života nedužnog djeteta čija se prava uopće ne razmatraju, te se na taj način postaje slijep pred pravom na život slabijeg, onoga koji još nema glasa. Zbog toga sama legalizacija pobačaja implicira pomisao kako je snaga jačega zapravo ono na čemu se temelji pravo!¹⁵³

„Sveopća deklaracija o pravima čovjeka koju su gotovo sve države potpisale 1948., nakon strašne kušnje Drugoga svjetskog rata, potpuno, već u svom naslovu izriče svijest kako ljudska prava (među kojima je temeljno pravo na život) pripadaju čovjeku po naravi, a država ih priznaje, ali ih ne dodjeljuje, kako ona pripadaju svim ljudima ukoliko su ljudi, a ne zbog njihovih drugih sekundarnih svojstava, koja bi drugi mogli određivati prema vlastitoj prosudbi. Odatle je razumljivo kako država koja bi sebi prisvojila prerogativu određivanja tko jest ili tko nije pravni subjekt te bi time jednima priznala pravo povrjede temeljnog prava na život drugih, proturječi demokratskom idealu na koji se i dalje poziva te minira same temelje na kojima se drži. Naime, prihvaćajući povrjedu prava slabijih, ona prihvaća nadmoć prava snage nad snagom prava.“¹⁵⁴

¹⁵² Usp. J. RATZINGER, *Kršćanstvo i kriza kultura*, Verbum, Split, 2008., str. 45.-46.

¹⁵³ Usp. *Isto*, str. 47.-50.

¹⁵⁴ J. RATZINGER, *Kršćanstvo i kriza kultura...*, str. 50.-51.

Osim pravnog, ovdje se susrećemo i s moralnim problemom koji prolazi kroz srce svakoga od nas, a u odluci o pobačaju pojedinci prihvaćaju biti slijepi pred pravom malenog. Čedomorstvo osuđujemo, pobačaj ne, možda zato što se u pobačaju ne vidi lice malenog koje je osuđeno da ne ugleda svjetlo dana. Psiholozi su zabilježili da žene koje namjeravaju izvršiti pobačaj potiskuju spontana razmišljanja koje ima majka koja čeka dijete, kao što su zamišljanje imena i djetetove budućnosti, no potisnute slike se kasnije vraćaju u obliku osjećaja krivnje.¹⁵⁵

Pitajući se – tko je čovjek, možemo zaključiti da je to onaj najslabiji i najnezaštićeniji, koji nema moći i glasa da bi se branio, onaj kraj kojega u životu prolazimo kao da ga ne vidimo, pred kojim zatvaramo oči i srce, kao da nikada nije postojao. Zaboravljamo da smo i mi bili na njegovom mjestu, i da se isto odnosilo prema Spasitelju svijeta. Moramo naučiti tko su nam bližnji, shvatiti da što god da učinimo jednom od najmanje braće, činimo Kristu. Svaka osobnost, tako i ona skrivena u embriju, od samog nastanka zahtjeva da se prema njoj odnosimo s najvećim mogućim poštovanjem. Svaka osobnost ima svoja prava i ona je to što daje ljudima dostojanstvo. Mjerom kojom mjerimo, mjerit će se i nama, dakle, pogled kojim obuhvaćamo druge, odlučuje o našoj čovječnosti. Tretirajući zametak kao stvar zaboravljamo na njegovo i naše dostojanstvo i stvorenost na sliku Božju. Drama našeg vremena sastoji se upravo u nesposobnosti da tako gledamo, zbog čega pogledi postaju prijetnje od kojih se trebamo braniti. Stoga, teško je pomiriti strane, jer kršćani ne mogu odustati od pokušaja da urazume svijet, a to će uvijek smetati i ljutiti drugu stranu. Kršćanstvo je uvijek spomen pogleda Boga prema čovjeku u kojem su sačuvani istina i dostojanstvo, a Otajstvo Božića kako je u rođenom Kristu svaki ljudski život blagoslovljen i prihvaćen u pogledu Božjeg milosrđa. Zato se kršćani moraju nastaviti boriti, te kao građani neba nastaviti ljubiti one koji ih progone i omalovažavaju.¹⁵⁶

4.3. Biskupijski ured za pastoral braka i obitelji

Na razini Hrvatske biskupske konferencije osim *Vijeća za obitelj*, Direktorij određuje da se osnuje *Nacionalni ured za brak i obitelj* kao operativno tijelo koje će u skladu s ostalim biskupijskim uredima “predlagati studijske skupove, pastoralne programe kao i potrebite materijale.”¹⁵⁷

¹⁵⁵ Usp. J. RATZINGER, *Kršćanstvo i kriza kultura...*, str. 53.

¹⁵⁶ Usp. *Isto*, str. 54.-63.

¹⁵⁷ Usp. <https://www.vjeraidjela.com/obiteljsko-savjetovaliste/> (stranica konzultirana 25. 6. 2019.)

Slično bi i svaka biskupija u okviru vlastitog Biskupijskog pastoralnog vijeća trebala ustrojiti i *Biskupijski odbor za pastoral braka i obitelji*, a kao njegovo operativno tijelo *Biskupijski ured za pastoral braka i obitelji* koje bi davalo materijale, organizirati stručne seminare, animirati svekolik pastoral obitelji u biskupiji. U tome bi uredu trebali biti stručni suradnici i stručnjaci različitih profila. Direktorij određuje da Biskupijski ured za pastoral braka i obitelji podupire različite oblike služenja obitelji, kao npr. obiteljska savjetovališta i savjetovališta za prirodno planiranje začeca i gajenje osjetljivosti za različita pitanja vezana uz zaštitu života nerođenih. Već prema prilikama u pojedinoj biskupiji bit će korisno stvaranje određenih centara za obiteljski pastoral, poput tečajeva pripreme za brak, savjetovališta, centara za stručnu pomoć trudnicama, mladim majkama, samohranim majkama, karitativnih centri za pomoć ugroženim obiteljima, a sve u suradnji s Biskupijskim uredom za pastoral braka i obitelji.¹⁵⁸

4.4. Inicijativa 40 dana za život

Inicijativa *40 dana za život* je ekumenska molitvena pro-life inicijativa za život, te posredno i inicijativa za zaustavljanje abortusa. Na svjetskoj razini u njoj je do sada službeno sudjelovalo 750 000 ljudi svih u 769 gradova u 50 zemalja na svijetu. U Hrvatskoj je pokrenuta 2014. godine, a već u njoj službeno sudjeluje preko 10 000 ljudi u 29 hrvatskih gradova.¹⁵⁹

Oblikovana je prema Svetom pismu i okuplja kršćane na zajednički angažman za zaštitu života nerođene djece, iscjeljenje žena koje su abortirale, obraćenje medicinskog osoblja koje vrši abortuse te političara i aktivista koji ga zagovaraju i promiču; duhovnu, moralnu i materijalnu pomoć svakoj majci i ocu koji razmišljaju ili su donijeli odluku da abortiraju svoje dijete. Vizija je zaustavljanje pobačaja u hrvatskom narodu i spas duša, a misija je u duhu zajedništva ujediniti Tijelo Kristovo tijekom 40-dnevne kampanje. Cilj je inicijativu proširiti cijelom Europom, zalažući se za dostojanstven život majki i očeva u potrebi koji su dotaknuti zlom pobačaja.¹⁶⁰

Ovu inicijativu čine tri ključna elementa:¹⁶¹

- Molitva i post: Molitva je temelj. Kroz cijelu godinu treba poticati ljude da mole i poste na bilo kojem mjestu i u bilo koje vrijeme.

¹⁵⁸ Usp. <https://www.vjeraidjela.com/obiteljsko-savjetovaliste/> (stranica konzultirana 25. 6. 2019.)

¹⁵⁹ Usp. <http://40danazazivot.com/o-inicijativi/> (stranica konzultirana 8. 5. 2019.)

¹⁶⁰ Usp. *Isto*

¹⁶¹ Usp. *Isto*

- Miroljubivo bdijenje: Bdijenja se održavaju u jesen i u vrijeme korizme ispred bolnica i klinika u kojima se rade abortusi. U skladu s načelima Nove evangelizacije i Kristovog poziva molitelji idu ususret svakome čovjeku u potrebi, dolaze na mjesto gdje se događa zlo, nepravda prema čovjeku, na mjesto gdje je zavladała tama. Donose Kristovo svjetlo i nadu i žele biti posljednji znak majkama i očevima koji dolaze pobaciti svoje dijete. Također nude duhovnu, moralnu i materijalnu pomoć, pružaju edukaciju i edukacijske materijale. Prisutnost molitelja svjedoči svima koji su uključeni u proces pobačaja Božju ljubav koja će oprostiti svakome tko se iskreno i ponizno pokaje.
- Osvješćivanje lokalne zajednice: Kroz cijelu godinu volonteri predstavljaju inicijativu po župama i molitvenim zajednicama, održavaju edukativne tribine u župnim i gradskim prostorima, koriste autovizualne publikacije, drže predavanja u školskim ustanovama, tiskaju promotivne materijale i istupaju u medijima s uvijek novim svjedočanstvima kako bi njihova poruka na što jednostavniji i prihvatljiviji način odjeknula među zajednicama. Također, sudjeluju u debatama i raspravama, te usko surađuju sa stručnjacima sa svih polja čije ideje i dobronamjerne kritike poštuju i uvažavaju.

Neki od dosadašnjih plodova rada u Hrvatskoj od 2014. godine su obraćenja mnogih majki i očeva, 10 kampanja u 29 gradova (Bjelovar, Čakovec, Dubrovnik, Đakovo, Gospić, Imotski, Karlovac, Knin, Koprivnica, Križevci, Makarska, Metković, Nova Gradiška, Osijek, Požega, Pula, Rijeka, Sisak, Slavonski Brod, Split, Šibenik, Varaždin, Velika Gorica, Vinkovci, Virovitica, Vukovar, Zabok, Zadar, Zagreb), 10 000 sudionika, smanjen broj pobačaja u nekoliko bolnica, 56 poznatih spašenih života, moralno-duhovna i materijalna pomoć trudnicama, razni programi i blagoslovi biskupa, potpora pape Franje, pregršt svjedočanstava, 150 održanih edukacija, te širenje inicijative u Ljubljani, Mostar, Suboticu, Frankfurt i München. Što se tiče plodova rada svih inicijativa u svijetu, navode se 14 643 spašena života za koje se zna, preko 750 000 sudionika u 50 zemalja i 769 gradova, zatvaranje 96 klinika za pobačaje i obraćenje i davanje otkaza 177 liječnika i osoblja koji su vršili pobačaje.¹⁶²

Promotrimo li samo neka od brojnih svjedočanstava molitelja, vidimo koliko je ovako nešto svijetu potrebno i neophodno. Broj molitelja varira, od dvoje pa nadalje, što i nije loše jer često ljudi u potrebi radije pristupaju manjoj skupini molitelja.

¹⁶² Usp. <http://40danazazivot.com/o-inicijativi/> (stranica konzultirana 8. 5. 2019.)

Jednom dok je ostao bdjeti i moliti samo s još jednom osobom, pristupila im je sedamdesetogodišnja starica dajući im pismo naslovljeno Mojem milom, nerođenom, malenom. U staričinom pismu posvećenom njezinom nerođenom sinu piše kako je, još u doba Tita, zatrudnjela treći put. Prijateljica, želeći joj pomoći, ugovorila je termin u klinici za pobačaje. Starica, tada žena i majka trudna šest tjedana, je sama vlakom otišla do klinike misleći da je to ispravno s obzirom da ima već dvije male curice, nesređen brak, jednu prostoriju i započetu gradnju kuće bez sredstava. Tijekom čina prekida trudnoće medicinskoj sestri su bile smiješne njezine suze, a kući se vratila, kako je tada mislila, bez tereta. No tada je proradila savjest, neprospavane noći, borba sa samom sobom, dezorijentacija, pitanje o spolu djeteta. Na ispovijedima je plakala, a svećenikov blag stav i ohrabrenje je nisu moli utješiti. Život je provela puna čemera i griznje savjesti koja ju ni nakon pedeset godina nije popustila. Za stolom bi gledala preostalu hranu razmišljajući kako bi to bilo sasvim dovoljno za ono nerođeno dijete. Sanjala je dječaćića od tri godine koji ju pita zašto je tako tužna, zatim prostoriju u kojoj se obavio pobačaj, gdje je vidjela kako leži na stolu i zagledana kroz prozor uočava na smetlištu u prikladnom odijelu krasnog i stasitog mladića, valovite i guste plave kose, ali bez jedne ruke od ramena nadalje. Kad se probudila, prvo na što je pomislila bilo je: O, Bože mili! Znači, najprije ti je doktor osakatio ručicu, sasjekao te i bacio na to smetlište? Jedinu tračak nade je pronalazila u zahvalnosti Majci Mariji što čuva njezino dijete, dok se ponovo ne sretnu i dok ona ne preuzme brigu za njega, stavi ga u toplo krilo i nikada više ne pusti od sebe. Nakon čitanja tog pisma molitelj Kruno i njego prijatelj Ivan, u potpunom šoku su staricu izgrlili kao da su njezini sinovi, te joj zahvalili na hrabrosti i pomolili se za nju. Ona im je rekla da su na pravom mjestu, da upravo tu trebaju biti, a dečki su, poučeni ovako potresnim iskustvom i sami to dublje shvatili.¹⁶³

I voditeljica udruge *Djetešce na sunašce!* Bosiljka Bačura redovno sudjeluje u *Inicijativi*, moleći ispred Vinogradske bolnice. Ona smatra kako namjerni pobačaj nikada nije rješenje. Mediji se pitaju tko su ljudi koji mole ispred Vinogradske bolnice i zašto time uznemiravaju žene? Pitaju se kako se osjećaju žene koje idu pobaciti? No, ona se pita koliku bol proživljava dijete u majčinoj utrobi kada mu se približava hladna kireta i počinje trgati njegove udove dok ga ne usmrti. Ženama poručuje da prihvate svoju djecu koja se trebaju roditi. Također, ističe da Hrvatskoj nedostaju savjetovaništa za duhovnu i materijalnu pomoć trudnicama, a *Inicijativa* je potrebna i dobro došla dokle god ima ljudi koji žele biti molitelji pred bolnicama gdje se vrše pobačaji. Oni tako djeluju vidljivo za obraćenje medicinskog osoblja, koje vrši pobačaj, kao i za obraćenje majki i očeva koji to žele činiti.¹⁶⁴

Nadalje, naglašava kako su znanstvene činjenice i saznanja o djetetu u majčinoj utrobi uvelike napredovala od daleke 1978. godine kada su pobačaji odobreni.

¹⁶³ Usp. <http://40danazazivot.com/o-inicijativi/> (stranica konzultirana 8. 5. 2019.)

¹⁶⁴ Usp. <http://www.laudato.hr/Vijesti/Hrvatska/Udruga-Djetesce-na-sunasce-vec-23-godine-ubor.aspx?feed=allNews> (stranica konzultirana 2. 8. 2019.)

Trodimenzionalnom kamerom ušlo se u tijelo žene i snimilo tijelo djeteta koje je različito od majke, kojemu srce počinje kucati 21. dan od začeća, a također je formiran mozak, kičmena moždina i živčani sustav. Pitamo se tko danas može reći da to nije mali čovjek u tijelu žene koji će se roditi, ako mu se ne prekine život sa hladnom kiretom, odnosno ubije ga se.¹⁶⁵

4.5. Hod za život

Hod za život je mirni prosvjed koji se održava jednom godišnje u mnogim gradovima diljem svijeta u svrhu promicanja života. Njegov cilj je slavljenje vrijednosti postojanja i ljudskog življenja, širenje istine o ljudskom životu, te podsjećanje na kršenje ljudskih prava ozakonjenim izazvanim pobačajem. *Hod* nije religijski skup, nego građansko okupljanje u kojem sudjeluju osobe različitih vjeroispovijesti zajedno s onima koji nisu vjernici, a sve u svrhu poštovanja svetosti i nepovredivosti života. U nekim dijelovima svijeta prepoznat je kao međureligijski i ekumenski dijalog. Prvi *Hod* je održan 22. siječnja 1974. godine u Washingtonu, na prvu obljetnicu zloglasne presude Roe protiv Wadea, kojom je ozakonjen pobačaj u Sjedinjenim Američkim državama. Tada je u skupu sudjelovalo 800 000 ljudi. Neka od gesla pod kojima se odvijao *Hod za život* u Washingtonu su:

- We Choose Life („Biramo život“),
- Your Mom Chose Life („Tvoja mama je izabrala život“),
- Give Life, Don't Take It („Daj život, ne oduzimaj ga“),
- Defend Life („Brani život“),
- Women Deserve Better Than Abortion („Žene zaslužuju bolje od pobačaja“),
- Respect Life („Poštuj život“),
- Abortion Kills („Pobačaj ubija“),
- Stop Unborn Child Abuse („Dosta je zlostavljanja nerođena djeteta“),
- Equal Rights for Unborn Women („Jednaka prava za nerođene žene“),
- Pro-choice, that's a lie, babies never choose to die! (doslovno „Za 'izbor' je laž, djeca nikad ne biraju umrijeti“; ali budući da je u izvorniku srok: „Pravo na izbor je izmišljotina, za bebe nije giljotina!“),
- End Abortion Now („Smjesta okončajte pobačaj“),
- Stop Abortion Now („Zaustavite pobačaj sada“),
- We will not be silenced („Neće nas ušutkati“; „Nećemo biti šutljivci“).¹⁶⁶
-

¹⁶⁵ Usp. <http://www.laudato.hr/Vijesti/Hrvatska/Udruga-Djetesce-na-sunasce-vec-23-godine-ubor.aspx?feed=allNews> (stranica konzultirana 2. 8. 2019.)

¹⁶⁶ Usp. <https://www.vjeraidjela.com/sto-je-hod-za-zivot/> (stranica konzultirana 20. 8. 2018.)

U Hrvatskoj je prvi *Hod za život* održan 21. svibnja 2016. godine u Zagrebu, gdje je sudjelovalo više od 15 000 ljudi. U Dublinu se pod nazivom „Rally for Life“ (Okupljanje za život) takav skup održava svake godine od 1992., a drugdje pod nazivom *Hoda za život* i to: u Haagu od 1992.; Ottawi od 1998.; u Pragu od 2001.; u Berlinu od 2002.; u Parizu, Chicagu i San Franciscu od 2005.; u Varšavi od 2006.; u Madridu i Lisabonu od 2009.; u Bruxellesu od 2011.; u Birminghamu, Rimu i Ciudad de Méxicu od 2012.; u Bratislavi, Rio de Jeneiru i Limi od 2013. ¹⁶⁷

4.6. Udruge i centri za pomoć životu

Centri za pomoć životu stoje nasuprot pravnoj i legaliziranoj *kulturi smrti*. To su ustanove osnovane s ciljem pomoći tijekom i nakon trudnoće ženama koje se nalaze u poteškoćama. Njihovi statuti naglašavaju kako im je svrha nastojanje da žene dramatičnu odluku za majčinstvo ili pobačaj ne prožive u potpunoj usamljenosti, stoga stvaraju preduvjete da svaki začeti život bude prihvaćen. Neke od usluga koje centri nude su:¹⁶⁸

- specijalističko bolničko savjetovanje (napose za rizične trudnoće)
- zbrinjavanje žena koje nemaju smještaja
- ohrabrenje i stručna pomoć u traženju nesvjesnih razloga odbacivanja djeteta
- brza i stručna pomoć tek rođenoj djeci
- volonterska pomoć u kućanstvu
- pomoć pri zaposlenju

Najzastupljeniji Centri za pomoć životu su: krugovi unutar Crkve, *Akcije za život*, *Rođeni za nerođene*, *Mladež u borbi za život*, *Babypower*, *Pokret za život*, *The Human Life Center*.. U Kanadi je osnovano i djeluje *Međunarodno udruženje za promicanje prirodnog planiranja obitelji*. U Francuskoj je bitan doprinos *Centra za povezivanje istraživačkih ekipa regulacije plodnosti iz Versaillesa*.

Nadalje, ističe se *Project Rachel* koji nudi savjetovanja za žene, liječnike, muževe i prijatelje koji su na neki način utjecali na pobačaj, a kasnije počeli trpjeti tjeskobu, krivnju, potištenost i sve ostale simptome koje postabortivni sindrom sa sobom nosi.

¹⁶⁷ Usp. <https://www.vjeraidjela.com/sto-je-hod-za-zivot/> (stranica konzultirana 20. 8. 2018.)

¹⁶⁸ Usp. S. VULETIĆ, *Ne/odgovornost za začeti život...*, str. 158.-159.

Tim osoba se nastoji pomoći kroz duhovno i psihološko gledište, osiguravajući im svećenika i psihoterapeuta, kao i odgovarajuće korake liječenja.¹⁶⁹

Nadalje, svjedoci smo i mnogih organiziranih oblika društvene solidarnosti socijalnih radnika i njegovatelja koji rade s ženama koje se premišljaju oko zadržavanja trudnoće. Neke od najpoznatijih organizacija su: *Mreža obitelji*, *Mreža samohrane majke*, *Mreža njegovateljske obitelji*, *Mreža domskih ustanova*.. Na tlu Hrvatske također nailazimo na pohvalan rad volonterskih udruga, čije ćemo inicijative u nastavku opisati: *Udruga Pro vita*, *Centar za nerođeni život Betlehem*, *Zajednica molitve i žrtve za nerođene Treće srce*, *Centar za pomoć trudnicama i udruga Djetešce na sunašce*, *Caritasov Centar za dijete*, *Obiteljski centri*, itd.¹⁷⁰

4.6.1. Udruga Pro vita

Udruga *Pro vita* postoji već preko 27 godina. Ideja i postanak udruge potekli su iz crkve Presvetog Srca Isusova na Voštarnici u Zadru, tijekom ratnog vremena. Povodom proslave dvadesete godine postojanja u istoj crkvi, voditelj udruge fra Veselko Grubišić je rekao da su oni prije dvadeset godina, kada se ubijao život, krenuli s akcijom promoviranja života i mlade žene i djevojke započeli odgovarati od abortusa. Svaka od njih ima svoju priču, ali kad prihvate život onda se sve posloži i uvijek im je drago zbog toga. U udruzi aktivno djeluju angažirani župljani i volonteri kojima je cilj odgovoriti trudnice od njihove namjere pobačaja. Udruga je postala i sastavni dio programa Caritasa Zadarske nadbiskupije koji redovito izdvaja novčana sredstva za pomoć majkama koje su se odlučile za život, nakon prvotne namjere da pobace dijete. „U materijalnom smislu pomažemo tako što se obvezujemo na odijevanje djece do šeste godine, a na raspolaganju smo i za duhovnu pomoć. Istaknuo bih i požrtvovnost volontera koji sudjeluju u udruzi i daju sebe“, istaknuo je fra Veselko i naglasio kako život uvijek ima prednost pred smrću, a njihovom upornošću i radom je do 2012. godine spašeno 1500 djece.¹⁷¹

„U začetku udruge stoji bračni par Robert i Suzana Perinčić, oboje liječnici koji su mnogo učinili na području zaštite života i prirodnog planiranja obitelji. Uz njih su bili franjevci fra Andrija Bilokapić i fra Ante Kekez, biskupi Marijan Oblak i Ivan Prenda,

¹⁶⁹ Usp. S. VULETIĆ, *Ne/odgovornost za začeti život...*, str. 159.

¹⁷⁰ Usp. *Isto*

¹⁷¹ Usp. <http://www.laudato.hr/Novosti/Hrvatska/Pro-vita--Boriti-se-za-zivot-djeteta.aspx> (stranica konzultirana 16. 9. 2018.)

ravnatelj OB Zadar dr. Joško Pinjatela i dr. Mile Gverić, te voditelj ginekološke službe dr. Zvonimir Vrančić kao i drugi ginekolozi zadarskog područja koji su počeli više služiti životu.“¹⁷²

Godišnje je u programu udruge u Caritasu 75 žena. Caritas je za udruhu u 20 godina izdvojio 7.200.000 kuna. Udruga uspješno surađuje s liječnicima ginekologije u Općoj bolnici Zadar gdje volonterka i socijalna radnica Marija Špoljarić razgovara s trudnicama čija je namjera pobačaj i radost je znati da se godišnje spasi jedan razred u Zadru.¹⁷³

4.6.2. Centar za nerođeni život - Betlehem

Centar za nerođeni život - Betlehem je hrvatska udruga, punim imenom: „*Udruga za promicanje dostojanstva ljudskog života i obrane nerođenog djeteta- Centar za nerođeni život - Betlehem*“. Osnovao ju je katolički svećenik i redovnik-pavlin, otac Marko Glogović, uz pomoć svoje subraće pavlina te brojnih prijatelja i molitelja. Cilj djelovanja ove druge je borba protiv pobačaja kroz rad i molitvu. Udruga se bavi organizacijom savjetovanja za trudnice koje planiraju učiniti pobačaj, te pomažu siromašnim obiteljima i djeci kroz hranu i odjeću. U sklopu udruge djeluje i molitvena zajednica *Treće srce* (uz Srce Isusovo i Srce Marijino, treće srce je srce ljudi koji molitvom pomažu potrebnima), zatim udruga *Gabrijel* za pomoć majkama, djeci i obiteljima koji su se uspjeli oduprijeti pobačaju, *Molitveni Pokret Tješitelja Milosrdnog Isusa*, koji širi tzv. *Bijelu krunicu ili krunicu Nevine Dječice* i molitvena zajednica *Mali krug srca za nerođene*.¹⁷⁴

Ova udruga 2008. godine službeno počinje djelovati kao nevladina, neprofitna udruga uz potporu Katoličke crkve i danas broji 12 aktivnih, zasebnih građanskih udruha. One se vode kršćanskim načelima brige za bližnje, pomaže trudnicama i samohranim majkama s djecom, te obiteljima s više djece koji nisu u mogućnosti financijski zadovoljiti svoje potrebe. Naša snaga počiva na ljubavi i pomaganju drugima. Jedan od glavnih ciljeva njihovog apostolata jest da se svako začeto dijete rodi, a tome pridonose konkretnim djelovanjem, pružajući svu potrebnu pomoć

¹⁷² <https://www.ofm-sv-jeronim.hr/proslava-25-godisnjice-pro-vita-e/> (stranica konzultirana 16. 9. 2018.)

¹⁷³ Usp. <https://www.bitno.net/vijesti/hrvatska/zadar-20-godina-djelovanja-pro-vite/> (stranica konzultirana 16. 9. 2018.)

¹⁷⁴ Usp. https://hr.wikipedia.org/wiki/Centar_za_nero%C4%91eni_%C5%BEivot-_Betlehem (stranica konzultirana 27. 6. 2019.)

trudnicama, poput smještaja, financijske pomoći, donacija hrane, odjeće, obuće i savjetovanja. Nadalje, udruga planira razvitak i širenje usluga za samohrane majke i trudnice na razinama lokalne zajednice, razvijanje svijesti o važnosti majčinstva i kršćanskoga odgoja, a samim time promicanje pronatalitetne politike. Udruga je otvorila sedam kuća u šest gradova – Karlovac, Zagreb, Sisak, Split, Varaždin, Ozalj, i kroz njih godišnje prođe trideset žena s djecom. Majkama se tamo osim besplatnog smještaja i hrane pruža i materijalna, duhovna i psihološka podrška, majke i djeca se osjećaju voljenima, sigurnima i razvijaju osjećaj pripadnosti obitelji. Time se smanjuje socijalna isključenost i marginalizacija.¹⁷⁵

Udruga Betlehem Sisak pomaže velikom broju samohranih majki, djece i obitelji koji žive u izuzetno teškim životnim prilikama na području grada Siska i okolice. Organiziraju se savjetovanja za trudnice, seminari za izlječenje rana pobačaja, izdavačke aktivnosti, duhovne obnove, prikupljanje financijske pomoći, hrane, odjeće, higijenskih potrepština, opreme za bebe obiteljima s područja Sisačko-moslavačke županije i sl. Snaga udruge počiva na mnogim volonterima koji svim srcem i radosno djeluju za život, u današnjim vremenima kada čovjek sve manje vrijedi. Udruga je u prosincu 2014. godine pokrenula veliki projekt, otvaranje “Kuće maloga Isusa”, kuće pomoći za trudne djevojke, samohrane majke i djecu, na adresi Antuna Grahovara 15. Sisak. U lipnju 2018. godine otvorena je još jedna Kuća života Emanuel u ulici Mije Dobranića 1. Ova kuća je otvorena zahvaljujući potpori iseljenika u Australiji koji su prikupili novčana sredstva za kupnju i adaptaciju kuće. Cilj je pomoći svima, bez obzira na vjersku, nacionalnu ili bilo koju drugu pripadnost. Udruga može biti izrazio ponosna na dobru suradnju koju ostvaruje s mjerodavnim institucijama i sličnim udrugama i organizacijama. Vodeći se kršćanskim i općeljudskim vrijednostima i idealima, želi se pružiti topla obiteljska atmosfera i zajedništvo, razumijevanje i materijalna podršku, kao i duhovna pomoć onima koji su zbog različitih neprilika ostali bez obitelji, doma, potpore, sredstava za život.¹⁷⁶

Udrugu Betlehem u Varaždinu osnivaju vjernici laici 2014. godine. Spoznali su potrebu savjetovanja ljudi po pitanju pobačaja, kao i potrebu edukacije društvene zajednice o tom problemu. Volonteri su željeli pružiti konkretnu pomoć trudnicama koje su se našle pred zidom oskudice i nevolje nakon odluke da zadrže svoje dijete.

¹⁷⁵ Usp. <http://www.betlehem.hr/home/> (stranica konzultirana 14. 8. 2019.)

¹⁷⁶ Usp. *Isto*

Upornim radom uspjeli su osigurati jednu kuću u kojoj se trenutno obavljaju radovi kako i ju osposobili za prihvataj majki s djecom i trudnica. Primarna namjena kuće bit će prihvataj majki s djecom koje su već boravile u drugoj kući života, s namjerom da im se omogući dodatni period za prilagodbu normalnom životu. Zasada udruga vodi brigu o jednoj mladoj majci i njezinih dvoje djece koja je nakon odluke da zadrži djecu ostala bez sigurnosti i potpore vlastite obitelji. Dok kuća ne bude spremna, majka i djeca su smještena u podstanarstvo i većina troškova im je pokrivena.¹⁷⁷

U sklopu aktivnosti Udruge, jedan od ostvarenih ciljeva su i grobnica za nerođenu djecu koja za sada postoji u šest hrvatskih gradova. Time se roditeljima koji su izgubili bebu želi omogućiti dostojanstven pokop i mjesto gdje mogu tugovati, moliti, ojačati svoju nadu i vjeru u ponovni susret. Pogođeni gubitkom nerođenog djeteta, u vrtlogu boli većina roditelja ne stigne razmišljati o ukopu, i dok prebrode prvobitan šok i jave se na odjel patologije, često bude kasno, jer se djeca izgubljena prije poroda tretiraju kao *medicinski otpad*. Bol i tuga je ogromna bez obzira koliko je dijete bilo maleno. Grobnice za nerođenu djecu za sada postoje u šest gradova, a prva je u Vinkovcima.¹⁷⁸

Glavni cilj vinkovačkoga ogranka Udruge Betlehem jest buditi svijest o apsolutnoj svetosti ljudskog života, i smatraju svojim zadatkom pomoći roditeljima koji uslijed komplikacija u trudnoći ostaju bez svojega djeteta. Volonteri udruge navode kako je povod za izgradnju grobnice bio sve veći broj roditelja koji im se počeo obraćati i moliti ih za pomoć. U roku od nekoliko mjeseci, uz pomoć donatora koji su prepoznali važnost ovakve akcije, kupljeno je i potpuno uređeno grobno mjesto. Dovoljno je da roditelji koji žele dostojanstven ukop svoga nerođenoga djeteta o tome obavijeste bolničko osoblje i samu udrugu, a daljnji postupak ide dogovorenim tijekom. 22. 12. 2014. godine prvo tijelo je položeno tada još nedovršeni grob *Nevine dječice*.

Želja udruge je to mjesto učiniti mjestom molitve za sve one koji su voljom roditelja ili Božjom voljom prerano napustili svijet. Udruga se nada da će to mjesto biti i sigurno utočište ženama koje su učinile pobačaj, a kasnije se pokajale. Sada imaju mjesto gdje će doći, moliti se i zapaliti svijeću za svoje dijete, a time pronaći i mir za sebe.¹⁷⁹

¹⁷⁷ Usp. <http://www.betlehem.hr/varazdin/> (stranica konzultirana 14. 8. 2019.)

¹⁷⁸ Usp. *Isto*

¹⁷⁹ Usp. *Isto*

4.6.3. Centar za pomoć trudnicama i udruga Djetešce na sunašce

Udruga *Djetešce, na sunašce!* već 26 godina kroz istoimeni Centar za pomoć trudnicama predano pomaže ženama koje razmišljaju o abortusu nerođenog djeteta ili ih okolina prisiljava na abortus. Na čelu s gospođom Bosiljkom Bačuricom desetak članova udruge neumorno rade na očuvanju života. Dosada je kroz centar prošlo više od 5 000 potrebitih trudnica. Voditelji centra, gospođa Bosiljka Bačura, po struci diplomirana pravnikinja, je dala otkaz na sigurnom poslu i upustila se u vođenje udruge. 1992. godine je s tadašnjim župnikom Franjom Jurakom, u župnom uredu crkve Sv. Marka Križevčanina u Zagrebu, nakon jedne tribine odlučila pokrenuti savjetovanište za trudnice u nevolji. Centar je otvoren 1993. godine i do 1999. godine djeluje u župi kao dio župnog Caritasa. Nakon toga se seli u Međimursku ulicu i počinje djelovati kao udruga građana. U intervjuu za *Laudato.hr* voditeljica navodi da su u njezinoj praksi najčešći problemi maloljetničkih trudnoća, kada roditelji maloljetne kćerke ne žele prihvatiti trudnoću, te problemi udanih žena koje nose treće dijete. Izgleda kao da je naše društvo protiv trećeg djeteta u obitelji i često te žene nemaju potporu supruga i obitelji, a muževi ih čak i fizički zlostavljaju, prisiljavajući ih time na abortus. Gospođi Bačurici je i sama majka šestero djece i to iskustvo joj uvelike pomaže u radu. Najteže joj pada nerazumijevanje okoline i nekih prijatelja za njezinu brigu oko svake žene u nevolji, kao i tegobe koje žene prolaze nakon pobačaja. S ženama često ostaje u trajnom kontaktu, a čak joj se znaju obratiti i kćeri žena kojima je davno pomogla, ako imaju nekih problema u braku. U svojoj knjizi *Djetešce na sunašce!* iz 2004. godine objavila je, uz pedesetak istinitih potresnih priča o borbi za život nerođenog djeteta, i članak o ženi koju i nakon 14 godina proganja čin abortusa. Sama udruga radi kao savjetovanište svakoga dana od 9 do 14 sati, a trudnicama se nudi duhovna i psihološka pomoć, te pravni savjeti. Nadalje, pruža im se i materijalna pomoć, osigurane su pelene, kozmetika, odjeća i oprema za bebe, igračke, kolica i sve ostalo što može zatrebati.¹⁸⁰

„Sjećam se puno slučajeva sa sretnim završetkom. Tako mi je jednom u Centar došao bračni par. Ona je bila tužnog pogleda. Sjeli su nasuprot meni, a muž je rekao: „Došli smo na krivo mjesto! Znao sam odmah! Mi se želimo riješiti djeteta! Mi ga ne možemo imati!“ Žena je počela plakati. Pitala sam ih da li već imaju djecu. Rekli su da imaju i da su izbjeglice iz Vojvodine i da su sve izgubili. Bila je 1996. godina.

¹⁸⁰ Usp. <http://www.laudato.hr/Vijesti/Hrvatska/Udruga-Djetesce-na-sunasce-vec-23-godine-ubor.aspx?feed=allNews> (stranica konzultirana 2. 8. 2019.)

Pogledala sam na Isusa na križu i u sebi zavapila Bogu za pomoć. Tada sam im rekla: „Sigurno su vam djeca prelijepa. Vi ste tako divan par.“ Te su ih riječi umirile. Nastavila sam im pričati kako se ubojstvom djeteta neće ništa riješiti. Muž te žene je počeo grubo odbijati svaku pomisao da njegova žena rodi. Rekla sam im tada neka odluče po svojoj savjesti te kako im mogu pomoći materijalno kroz pakete hrane i opremu za dijete. Kad su odlazili molila sam Boga da ne ubiju dijete. Mislila sam da su se odlučili za abortus, no onda je jednoga dana gospođa Gordana došla u Centar. Bila je lijepa trudnica i rekla mi je da će roditi u listopadu 1996. godine. Bila sam presretna. Javila mi se kasnije da je rodila i da sada imaju dvije kćeri i dva sina. Rekla mi je kako se sve promijenilo na bolje. Njihova priča pokazuje kako prihvaćanje djeteta u obitelji donosi sreću i Božji blagoslov, unatoč velikim poteškoćama prije rođenja djeteta.“¹⁸¹

Tijekom rada udruge voditeljica nikada nije doživjela nekakvu neugodnost ili prijetnje, već veliku zahvalnost i onih često najbližih članova obitelji trudne žene, poput baka, djedova, supruga, svekrva ili prijateljica, koji su se u početku protivili rođenju djeteta, a snagu za rad pronalazi u svakodnevnoj molitvi, misi i pričesti. Smatra da je pravo na život iznad svih drugih prava.¹⁸²

4.6.4. Caritasov Centar za dijete

Centar za dijete Caritasa Đakovačko-osječke nadbiskupije je osnovan u poratnom vremenu, 1994. godine te je svojim savjetovanjem i materijalnom potporom do sada pomogao oko 30 000 obitelji s malom djecom. Suradujući s mnogim volonterima, gradom Osijekom i Osječko-baranjskom županijom, unatoč brojnim poteškoćama Centar je ustrajao s radom. Prilikom proslave dvadesete godišnjice rada centra, mons. Đuro Hranić je izrazio svoju žalost što se poradi teških gospodarskih prilika u pučkoj kuhinji Centra pojavljuju i djeca. Oni kao najranjiviji i najslabiji najviše stradavaju. Nadbiskup je posebno istaknuo da se uz dosadašnju svesrdnu brigu za najmlađe, Centar nastoji uključiti i u borbu za nerođeni život te osigurati pomoć trudnicama koje se nađu u teškim životnim prilikama. Istom prigodom, obitelji Rancinger i Kiš, koje su korisnici

¹⁸¹<http://www.laudato.hr/Vijesti/Hrvatska/Udruga-Djetesce-na-sunasce-vec-23-godine-u-bor.aspx?feed=allNews> (stranica konzultirana 2. 8. 2019.)

¹⁸² Usp. *Isto*

Centra za dijete već dugi niz godina, istaknule su koliko su im korisna druženja i savjetovanja pružena u Centru, kao i materijalna pomoć.¹⁸³

Djelokrug rada Centra, uz sudjelovanje stručnih suradnika i donatora, obuhvaća duhovnu i psihološku pomoć, podjelu materijalne pomoći, savjetovanje za trudnice i roditelje novorođene djece, te organizaciju radionica za vježbe s bebama.¹⁸⁴

4.6.5. Udruga Hrvatska za život i Centar za život

Udruga *Hrvatska za Život* osnovana je 2014. godine s ciljem promicanja kulture života diljem Republike Hrvatske, a i diljem svijeta. Neki od trenutnih programa udruge su: *Oprostom oslobođene*, *Prava ljubav čeka*, *Vikend srca Marijinog*, *Inicijativa 40 dana za život*, otvaranje savjetovališta pod nazivom *Centar za Život* (jedno je otvoreno u Zagrebu, a u planu su centri u Splitu i u Vukovaru), te *Tim za trudnice, majke i obitelji*. Cilj udruge je buđenje svijesti o svetosti i dostojanstvu ljudskog života, od trenutka začeca do prirodne smrti, promicanje vrijednosti i poštivanja života u skladu s objavljenom Božjom riječi i zakonima Katoličke crkve, zatim njegovanje ekumenizma, poboljšanje kvalitete života siromašnoj djeci, obiteljima, teško oboljelima i beskućnicima, okupljanje članova iz svih sredina radi poticanja ljubavi, stabilnog braka, ostvarenja sretne obitelji, poštovanja, stvaranja uvjeta za odgovorno roditeljstvo, kao i humanih i odgovornih međuljudskih odnosa kojima su temelj ljubav, tolerancija i mir. Sjedište udruge se nalazi na adresi Kajfešov brijeg 12, u Zagrebu.¹⁸⁵

Udruga je uz nazočnost brojnih pro-life aktivista i podupiratelja u petak, 15. prosinca 2017. godine, u zagrebačkoj Tratinskoj ulici 66, otvorila prvi u nizu *Centara za život*. Centar je ujedno i prostor udruge i inicijative *40 dana za život*, a osim kao uredski prostor, služiti će i kao savjetodavno mjesto za trudnice u vezi informiranja o trudnoći, nerođenom djetetu, porodu, kao pomoć osobama koje pate od postabortivnog sindroma te bračnim parovima koji imaju problema s plodnošću. Prostor je od početka 2018. godine radnim danima otvoren od 9 do 19 sati, subotom po dogovoru, a nedjeljom

¹⁸³ Usp. <http://djos.hr/obiljezeno-20-godina-djelovanja-caritasova-centra-za-dijete-osijek/> (stranica konzultirana 6. 6. 2019.)

¹⁸⁴ Usp. <https://radio.hrt.hr/radio-osijek/clanak/dvadeset-godina-centra-za-dijete-u-osijeku/77318/> (stranica konzultirana 6. 6. 2019.)

¹⁸⁵ Usp. <http://hrvatskazazivot.com/o-nama/> (stranica konzultirana 17. 8. 2019.)

i praznicima i blagdanima u slučaju kriznih situacija i potreba. Bitno je naglasiti kako je otvoren za sve, bez obzira na vjersku i drugu pripadnost.¹⁸⁶

4.7. Obiteljska savjetovališta i strategija rada s oboljelima

Crkva je u svakom vremenu branila vrijednost obitelji i života koji se u obitelji razvija i odgaja. Primjećujući potrebe pomoći, počela je postepeno razvijati obiteljske centre u sklopu karitativnih udruga, kako bi pruživi ruku materijalno ugroženima, štitili život, borili se protiv pošasti pobačaja, itd. Razvijajući strategije rada, javljaju se i prva obiteljska savjetovališta. Neki od lakših poslova obiteljskih savjetovališta su različita pomaganja obiteljima u materijalnom smislu, održavanje tečajeva za trudnice i vođenje savjetovanja majki s malom djecom, no kada dolazimo do pitanja vođenja savjetovališta koja pomažu obitelji u konfliktnim situacijama, treba biti izrazito oprezan i potreban je interdisciplinarni rad kako se ne bi učinilo štogod štetno. Vođenje savjetovališta veliki je posao u kojem je potrebno poštovati određenu strukturu, pravila i stručnost. Stoga je *Direktorij za obiteljski pastoral Crkve u Hrvatskoj* 2002. godine jasno odredio kako je katoličko savjetovalište moguće uspostaviti samo uz odobrenje nadležnog Biskupijskog ordinarijata. Osobe koje zapošljava moraju biti kompetentne na stručnoj i ljudskoj razini, a pravilnik rada mora odobriti crkvena vlast.¹⁸⁷

Definicija obiteljskog savjetovališta jest ta da je ono ustanova koja ima za cilj biti od pomoći jednoj obitelji ili pojedinim njezinim članovima u različitim stupnjevima njihova rasta, osobito u kriznim razdobljima. Savjetnik treba pomoći obitelji ili pojedinim članovima da sami pronađu uzrok poteškoća i pokušaju ga riješiti i nipošto ne smije nametati svoje vlastito mišljenje. Ako je savjetovalište katoličko, to znači da ono djeluje u okviru crkvenih institucija, međutim ono ne može nametati svoja rješenja, dok s druge strane uvijek treba biti otvoreno davanju uvida klijentima o kršćanskim stavovima glede nekih moralnih i etičkih pitanja, ukoliko oni sami to zatraže. Katolička savjetovališta su otvorena svima, bez obzira na vjersko opredjeljenje i anonimnost je zajamčena. S obzirom da se ovdje radi o savjetovanju, a ne psihoterapiji, bitno je reći da savjetovanje traje kraće jer ne ulazi u psihoanalizu i predaleko u prošlost, ne ispituje uzroke predetajno nego nastoji korisnika promotriti u datom trenutku, ovdje i sada.¹⁸⁸

¹⁸⁶ Usp. <https://www.prolife.hr/hrvatska/udruga-hrvatska-za-zivot-otvorila-svoj-prvi-centar-za-zivot/> (stranica konzultirana 6. 6. 2019.)

¹⁸⁷ Usp. <https://www.vjeraidjela.com/obiteljsko-savjetovaliste/> (stranica konzultirana 25. 6. 2019.)

¹⁸⁸ Usp. *Isto*

Voditelj savjetovaništa je odgovoran za rad savjetovaništa, koordinira različite djelatnosti i radi na formiranju ekipe vanjskih suradnika. Osobe zaposlene kao *savjetnici* bi trebali imati određena znanja iz polja psihologije, pedagogije, medicine, prava, moralne teologije ili bi trebali profesionalno biti uključeni u jedno od ovih područja kao liječnik, psiholog ili socijalni radnik. Najvažnije jest znati slušati, komunicirati, voditi razgovor i imati empatije. Također, savjetnik treba biti uravnotežena osoba pozitivnog stava prema klijentu. I posao tajnika je ovdje vrlo važan jer je on osoba s kojom korisnik prvo komunicira i ugovara termine, stoga i taj razgovor treba biti terapijski. Zaposlenici trebaju djelovati timski, biti ekipa sastavljena od psihologa, pedagoga, pravnika, svećenika, liječnika, napose zbog toga što određeni klijenti i njihovi problemi trebaju određene savjetnike. Neće svakome odgovarati pravnik, niti će npr. ateist željeti razgovor s svećenikom. Može se dogoditi da neki slučaj previše optereti savjetnika ili da se on poistovjeti s klijentom. Zato je potrebna supervizija – preispitivanje samog procesa savjetovanja i savjetnikova stava prema klijentu, problemu i samom procesu savjetovanja. Osnovno načelo rada u savjetovaništu je *nedirektivnost*, što znači da savjetnik ne nameće svoje mišljenje jer poštuje čovjekovu slobodu i jer to na duge staze ne donosi rezultate. Bez obzira koliko su savjeti moralno ispravni, ako ih klijent ne doživi kao svoje, odbaciti će ih kad-tad. Slijedeća bitna stavka je pozitivan stav prema klijentu, jer ako ga savjetnik ne doživljava pozitivno, ne može mu pomoći. Nesvjesno će ga odbijati što rezultira uzvraćenim odbijanjem klijenta i prekidom suradnje. Nadalje, savjetnik treba *empatijski* razumjeti svoga klijenta, pokloniti mu pozornost, prodrijeti u njegov razumski i čuvstveni svijet kako bi razumio njegov problem. Zadnja stavka je *autentičnost*. To je stav po kojem savjetnik postaje svjestan vlastitih unutarnjih procesa, poput umora ili osjećaja da ga klijent zamara i budi u njemu sjećanja na vlastite stresove. Dakle, tada savjetnik treba biti svjestan sebe i vlastite nesavršenosti i uputiti klijenta nekom drugom, jer u suprotnom savjetovanje prelazi u farsu.¹⁸⁹

4.8. Senzibilizacija prema osobama pogođenim postabortivnim sindromom

U Sjedinjenim Američkim državama 1985. godine s radom započinje *Projekt Rachel*, a kasnije se širi i na Kanadu. Njihov cilj je pomoći i pružiti podršku ženama koje su učinile abortus i očevima abortirane djece, članovima obitelji i prijateljima

¹⁸⁹ Usp. <https://www.vjeraidjela.com/obiteljsko-savjetovaliste/> (stranica konzultirana 25. 6. 2019.)

osoba koje pate od postabortivnog sindroma, medicinskom osoblju koje je sudjelovalo u procesu pobačaja, kao i osobama čija je beba uslijed spontanog pobačaja umrla prije rođenja.

S obzirom na potrebe osobama nakon pobačaja, Projekt Rachel nudi tri moguća tipa grupa. Postoje *male grupe* u kojima se dijele iskustva žena o problemu koji ih je snašao, razlozima pobačaja i liječenju patnje. Zatim, mogući su *individualni susreti* kojima je svrha podrška i ozdravljenje osoba, te *telefonski razgovori* u kojima bilo koji pozivatelj može saznati potrebne i korisne informacije. Grupe i individualni susreti većinom traju 11 tjedana, osobe se sastaju jednom tjedno i razgovaraju o različitim temama poput trudnoće, pobačaja, ljutnje, boli, krivnje, oprosta. Za muškarce i žene pogođene spontanom pobačajem, Projekt nudi osobne sastanke sa savjetnicima, literaturu o spontanom pobačajima i mogućnost sudjelovanja na njihovim događanjima, kao što su *June healing rock garden* i *December with my angel at the manger*.¹⁹⁰

4.8.1. Kako razgovarati s osobom koja je učinila/iskusila pobačaj

Gotovo svaka osoba poznaje nekoga tko je imao ili učinio pobačaj. Ako netko odluči povjeriti se i ispričati svoju priču, postoje načini slušanja i razgovora koji mogu pomoći u izlječenju. U nastavku donosimo priču o djevojci Andie, a nakon nje prelazimo na konkretne oblike pomoći.

Priča o Andie

Jedne noći me plačući nazvala prijateljica iz srednje škole. Nisam ju vidjela otkako smo otišle na fakultet. Rekla mi je kako je u prvom semestru zatrudnjela, a dečko ju je nagovorio na pobačaj. U noći kada me nazvala, bio bi termin poroda. Dečko je s njom prekinuo prije par mjeseci jer mu više nije bila zabavna. Što sam mogla reći na sve to? Nisam znala kako se nositi sa situacijom. Odrastajući, obje smo bile pro-life pobornice. Mislila sam da ću je smiriti govoreći joj da se ne brine i da je učinila ispravnu stvar, da nije ništa drugo mogla i da je to bio nabolji izbor. Rekla sam joj da mora prijeći preko toga i razmišljati o svojoj budućnosti. Mislila sam da je predramatična kada je rekla da ona više nema budućnost. Poslije sam saznala da se nakon nekoliko dana pokušala ubiti. I dalje bih željela da sam joj mogla reći nešto što bi joj pomoglo umjesto onoga što ju je učinilo još usamljenijom.

Ako vam se prijateljica prvi put povjerava i govori o svome pobačaju, vjerojatno se boji da ćete je kritizirati ili nekome prenijeti rečeno. Stoga morate ostaviti dojam pravoga prijatelja koji brine za nju i uvjeriti ju da ju ne osuđujete. Prije nego kažete bilo

¹⁹⁰ Usp. <https://www.projectrachel.ca/history/> (stranica konzultirana 4. 3. 2019.)

što, razmislite što ona treba? Treba li nekoga tko će slušati? Treba li rame za plakanje ili profesionalnog savjetnika, treba li svećenika ili duhovnika ili nekoga osposobljenog za intervenciju u kriznim situacijama? Osobu koja vam se obraća slušajte cijelim srcem, pustite ju da ispriča cijelu priču bez prekidanja. Ne morate razumjeti svaki detalj, jer je najvažnije da se osoba riješi tereta koji nosi i da se prestane osjećati usamljeno. Osoba će vjerojatno pričati o tome što se dogodilo u klinici, o bijesu i ljutnji, dečku ili roditeljima, o osoblju klinike, Bogu, sebi, krivnji, žaljenju, depresiji, noćnim morama, korištenju droge i alkohola u nastojanju da zaboravi, zatim o mogućim suicidalnim mislima, nepodnošljivom žaljenju, napuštenosti od strane ljudi koji bi joj trebali biti najbliži, o osjećaju da ne zaslužuje ljubav i oprost. Pokažite ljubav i razumijevanje i budite svjesni da bez obzira na prave riječi, patnja, žaljenje i gubitak neće nestati nakon samo jednog razgovora. Važno je obećati toj osobi da ćete biti uz nju i pomoći joj u liječenju. Zatim pronađite pomoć. Postoje sigurna mjesta u kojima obučeni savjetnici pomažu prebroditi gubitak i dati nadu. Dobrodošla je i pomoć svećenika, grupa za potporu. Čak i žene koje ne idu u Crkvu i sebe ne smatraju religioznima, često imaju osjećaj da im Bog nikada neće oprostiti izazvani pobačaj. Poučite ih da Bog daje mir, voli i oprašta onima koji se iskreno kaju. Također, zahvalite osobi koja vam se povjerila što vam toliko vjeruje. Za takav razgovor treba hrabrosti, a upravo njime počinje proces liječenja. U slučaju da znate da neka vama bliska osoba pati, bori se s tugom i emocijama i posumnjate da bi pobačaj mogao biti uzrok, a osoba vam se nije povjerila, mogli bi pokušati pronaći udrugu ili savjetnika koji pomaže oboljelima od postabortivnog sindroma, a zatim, u pravo vrijeme i na pravom mjestu potaknuti temu pobačaja govoreći kako ste naišli na web stranicu koja vam je otvorila oči, te kako ste shvatili koliko žene pate donoseći odluku o pobačaju ili nakon njega i da postoji mnogo mjesta na kojima se može dobiti potrebna pomoć.¹⁹¹

4.8.2. Pomoć pomoćnicima

Osobe koje brinu o onima koji su pogođeni pobačajem i trpljenjem koje je uslijedilo i koje imaju empatiju prema svemu što klijenti/pacijenti osjećaju, i same mogu doći u stanje prezasićenosti i opterećenosti. Dakle, savjetnici, liječnici, volonteri i

¹⁹¹ Usp. <http://hopeafterabortion.com/?p=103> (stranica konzultirana 4. 3. 2019.)

dušobrižnici bi trebali brinuti o sebi, ne raditi prekovremeno, posvetiti se sebi i svojim obiteljima/prijateljima, imati vremena za molitvu, relaksaciju i rekreaciju.¹⁹²

Potrebno je mjesto na kojem mogu na neki način ispuhati, razgovarati o svemu što čuju, naravno, bez otkrivanja anonimnosti. To je potrebno kako ne bi svoju obitelj i bližnje opteretili traumama i informacijama s kojima se susreću.¹⁹³

Mnogi *pomoćnici* imaju terapeute koji im pomažu nositi se sa stvarima koje svakodnevno čuju i doživljavaju, ili se priključuju grupama i nalaze s ljudima koje tišti ista zabrinutost.¹⁹⁴

4.8.3. Moguće prevencije

Sretan trenutak prisustvovanja ultrazvuku oca djeteta ili članova obitelji se može pretvoriti u očaj ako se utvrde malformacije na plodu. Umjesto, kako su očekivali, ponosnog pokazivanja slika ultrazvuka rodbini i prijateljima, roditelji se nađu pred zidom. Često bi ih medicinsko osoblje požurivalo da zakažu termin pobačaja, a ako bi odbili, ostajali su sami u tuzi, razočarenju i strahu, bez podrške i odgovora na sva pitanja koja ih muče. Hoće li trudnoća ugroziti život majke, kakvo će dijete biti, što reći obitelji i prijateljima, hoće li organizirati sprovod? U SAD-u je ovaj problem riješen uvođenjem neonatalnih hospicija i programa, koji po uzoru na hospicije za odrasle pružaju njegu za bebe koje će umrijeti ubrzo nakon rođenja, kao i podršku i savjetovanje za roditelje. Osposobljeni liječnici, sestre, psiholozi i duhovnici pomažu roditeljima prihvatiti i voljeti dijete tijekom njegova kratkog života, biti uz njega, oprostiti se s njime, sahraniti ga i tugovati. Ideja se rodila još 1996. godine i od tada je 75% parova kojima je ponuđena pomoć odabralo hospicij umjesto pobačaja.¹⁹⁵

Nešto slično bi bilo dobro napraviti u svim zemljama svijeta. Što se tiče Hrvatske, broj pobačaja bi se zasigurno smanjio kada bi ženama prije odluke u bolnicama bila dostupna savjetovanja različitih kadrova. Kad bi znale da se ne moraju same nositi s neželjenom trudnoćom i da postoje udruge koje su im spremne pomoći i materijalno i psihološki, vjerujem da bi mnoge vidjele izlaz i izabrale život. Također, otvorenjem barem jednoga neonatalnog hospicija u našoj državi, više obitelji bi bilo spremno

¹⁹² Usp. <http://hopeafterabortion.com/?p=103> (stranica konzultirana 4. 3. 2019.)

¹⁹³ Usp. *Isto*

¹⁹⁴ Usp. *Isto*

¹⁹⁵ Usp. *Isto*

žrtvovati se i iznijeti trudnoću bolesnoga ploda. Još kad bi suradnjom ginekoloških ambulanti i vjerskih organizacija svaka žena koja to želi barem jednom imala uz pregled i razgovor sa savjetnicima, puno ranije bi se otkrivao i liječio postabortivni sindrom.

Istraživanja vezana uz ove teme pokazuju kako često depresivne i pomalo izgubljene oboljele žene, ako zatrudne, ponovo se odlučuju na pobačaj i ulaze u začarani krug. Kada bi u našoj domovini suradnjom medicinskih radnika i Crkve samo jedna osoba na taj način bila spašena, već bi imali razloga biti sretni i zadovoljni.

ZAKLJUČAK

Podaci govore kako se svaki dan u svijetu izvrši minimalno 120 000 pobačaja. Taj zastrašujući podatak zahtjeva reakciju, pokušaj poduke, a samim time i promijene načina razmišljanja ljudi koji pobačaj odobravaju. U vremenu liberalnih pogleda i življenja, teško je biti autentičan i ustrajati u traženju i promicanju Božje istine. Cilj našega rada je bio upravo to – što smislenije i istinitije u svjetlu vjere objasniti i približiti narav i djelo pobačaja, kao i posljedica koje ga prate.

Premda je stvarnost pobačaja prisutna gotovo koliko i čovječanstvo, u prošlosti je bivala osuđivana, kažnjavana i uvijek promatrana negativno. Dolaskom *modernog* doba, svjetskih povelja i državnih zakona koji opravdavaju pobačaj, te aktivista koji pod pojmom slobode donose učenje da je dopušteno činiti što god čovjek želi, pobačaj postaje *normalna* pojava o kojoj svatko ima subjektivno mišljenje. No, Crkva zadnja dva tisućljeća nije šutjela promatrajući goruće probleme čovječanstva i zlo, stoga ne može ni sada. Lako je ubiti neviđeno, a teško je raskinuti vezu s rođenim i viđenim.

Pobačaj kao takav, osim što oduzima život, također sije mržnju između žene i muškarca, što rezultira optuživanjem savjesti i prebacivanjem krivnje. Ljudi žele biti kreatori vlastite sudbine, Tvorci, ali zaboravljaju da samo Pravi Tvorac ima pravo dati i oduzeti život. Dijete u utrobi nema mogućnost odluke, premaleno je i naša je zadaća štiti ga.

Sljedeća zadaća jest poučiti ljude i tako i njih preventivno zaštititi od mogućih posljedica s kojima bi se suočili poslije abortusa. Danas nije teško uz malo truda pronaći sve potrebne informacije, pa tako i svjedočanstva o postabortivnom sindromu i simptomima koje muškarci, žene, obitelji, prijatelji i medicinsko osoblje proživljavaju kad/ako spoznaju pravu narav čina koji su dopustili.

Stoga cilj Crkve i svih ljudi dobre volje jest, u obliku ustanova i savjetovališta, stajati na raspolaganju potrebitim majkama i očevima, bilo materijalno, duhovno ili poučavajući, te im time dati mogućnost i potporu da se uvijek odluče ZA život nerođenog djeteta.

BIBLIOGRAFIJA

Crkveni izvori

HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Katekizam katoličke Crkve*, Glas koncila, Zagreb, 2016., br. 2270.

PAPA IVAN PAVAO II., *Apostolsko pismo o dostojanstvu i pozivu žene prigodom marijanske godine – Mulieris dignitatem*, (15. kolovoza 1998., Rim), Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1989.

PAPA IVAN PAVAO II., *Enciklika o vrijednosti i nepovredivosti ljudskog života - Evangelium vitae*, (25. ožujka 1995., Rim), Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1997.

PAPA PAVAO VI, *Enciklika o ispravnoj regulaciji poroda – Humanae vitae*, (25. srpnja 1968., Rim), Hrvatsko književno društvo sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, 1968.

ZAKONIK KANONSKOG PRAVA, Glas Koncila, Zagreb, 1996., kan. 1398.

ZBOR ZA NAUK VJERE, *Naputak o poštivanju ljudskog života u nastanku i o dostojanstvu rađanja - Donum vitae*, (22. veljače 1987.), Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1997.

Djela

APOSTOLSKI OCI II., *Didaché*, Verbum, Split, 2010.

KEŠINA, I., *Čovjek između prokreacije i proizvodnje*, CUS, Split, 2008.

LASIĆ, S., *Pravo na rođenje u učenju Crkve*, CBE, Tonimir, Zagreb, 2009.

MATULIĆ, T., *Pobačaj. Drama savjesti*, FTIDI, Zagreb, 1997.

POMPEY, H., *Ne ostavljajmo umiruće same! Kršćanska iskustva praćenja umirućih*, UPT, Đakovo, 1998.

POZAIĆ, V., *Život prije rođenja*, FTIDI, Zagreb, 1990.

RATZINGER, J., *Kršćanstvo i kriza kultura*, Verbum, Split, 2008.

REISSER, T., REISSER P., *A Solitary Sorrow: Finding Healing & Wholeness After Abortion*, Shaw-WaterBrook Press, Colorado Springs, 1999.

ŠVAJGER, A., *Spisi medicinske etike*, CBE, Zagreb, 2004.

MATULIĆ, T., *Pobačaj. Drama savjesti*, FTIDI, Zagreb, 1997.

VALJAN, V., *Bioetika*, Svijetlo riječi, Sarajevo – Zagreb, 2004.

S. VULETIĆ, *Pobačajno rješenje neželjene trudnoće*, u: P. Aračić – I. Džinić – B. Hlavaček (ur.), *Kršćanski identitet i obitelj*, Biblioteka Diacovensia, Đakovo, 2011.

Članci

BALOBAN S., ČRPIĆ G., Pobačaj i mentalitet u društvu, u: *Bogoslovska smotra*, 68 (1998.) 4., str. 645.

BURAZIN, J., Govor o pobačaju s psihološke strane, u: *Služba Božja* 57 (2017.) 2., str. 229.-234.

BURNSIDE, S., Savjest opterećena pobačajem: liječenje krivnje u slučaju pobačaja sakramentalnim odrješenjem, u: *Obnovljeni život* 57 (2002.) 1., str. 78.

FRKIN, J., Pismo obiteljima papa Ivana Pavla II., u: *Obnovljeni život* 49 (1994.) 6., str. 594.-601.

SPECKHARD, A. C., RUE, V. M., Postabortion syndrome: An emerging public health concern, u: *Journal of Social Issues*, 48 (1992.) 2., str. 95.

VULETIĆ, S., Ne/odgovornost za začeti život u liberalnim i proabortivnim sub/kulturalnim društvenim okolnostima, u: *Obnovljeni život*, 66 (2011.) 2., str. 157.-169.

VULETIĆ, S., Moralno-istraživačka evaluacija vrijednosne dimenzije spolnosti i s njom povezanih pitanja bračnog i obiteljskog života, u: *Crkva u svijetu*, 45 (2010.) 2., str. 234.

Z. ILIĆ, Z., Pobačaj i kazna izopćenja, u: *Služba Božja* 57 (2017.) 2., str. 256.-260.

Leksikoni i enciklopedije

»Pobačaj«, u: I. Padovan (ur.), *Medicinski leksikon*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2002.

»Pobačaj«, u: M. Filipović (ur.), *Medicinska enciklopedija*, sv. 2, Sarajevo, 1989.

Internetski izvori

<http://misija.slobodnadalmacija.hr/kolumne/ne-bojte-se/clanak/ID/1468/Pravo-na-zivot-jace-je-od-prava-na-izbor> (stranica konzultirana 20. 11. 2014.)

<http://misija.slobodnadalmacija.hr/kolumne/ne-bojte-se/clanak/id/35192/U-svijetu-se-najvise-ljudi-pobije-pobacajem> (stranica konzultirana 2. 9. 2019.)

<http://www.betlehem.hr/home/> (stranica konzultirana 14. 8. 2019.)

<http://www.betlehem.hr/grobnica-za-nerodene/> (stranica konzultirana 14. 8. 2019.)

<http://www.betlehem.hr/sisak/> (stranica konzultirana 14. 8. 2019.)

<http://www.betlehem.hr/varazdin/> (stranica konzultirana 14. 8. 2019.)

<http://www.betlehem.hr/vinkovci/> (stranica konzultirana 14. 8. 2019.)

<https://book.hr/krivnja-tjeskoba-kao-posljedica-pobacaja-postabortivni-sindrom/>
(stranica konzultirana 10. 5. 2019.)

<https://www.bitno.net/vijesti/hrvatska/zadar-20-godina-djelovanja-pro-vite/> (stranica konzultirana 16. 9. 2018.)

<http://djos.hr/obiljezeno-20-godina-djelovanja-caritasova-centra-za-dijete-osijek/>
(stranica konzultirana 6. 6. 2019.)

https://www.dropbox.com/s/6iwz5l0eff69c5e/Pijo%20XI.%20%201930_12_31_Enciklika_Casti%20Conubii.pdf?dl=0 (stranica konzultirana 27. 9. 2018.)

<http://hopeafterabortion.com/?p=106> (stranica konzultirana 4. 3. 2019.)

<http://hrvatskazivot.com/o-nama/> (stranica konzultirana 17. 8. 2019.)

https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2019/07/Bilten_POBACAJI_2018-1.pdf,
(stranica konzultirana 14. 8. 2019.)

<http://www.laudato.hr/Novosti/Hrvatska/Pro-vita--Boriti-se-za-zivot-djeteta.aspx>
(stranica konzultirana 16. 9. 2018.)

<http://www.laudato.hr/Vijesti/Hrvatska/Udruga-Djetesce-na-sunasce-vec-23-godine-ubor.aspx?feed=allNews> (stranica konzultirana 2. 8. 2019.)

<http://www.medjugorje-info.com/hr/medjugorje/o-medjugorju/svjedocanstva/107-svjedocanstva/potresne-ispovijesti-15-zena-koje-su-abortirale-nemojte-baciti-svoje-cudo.html> (stranica konzultirana 20. 11. 2014.)

<https://www.ofm-sv-jeronim.hr/proslava-25-godisnjice-pro-vita-e/> (stranica konzultirana 16. 9. 2018.)

<https://www.projectrachel.ca/history/> (stranica konzultirana 4. 3. 2019.)

<https://www.prolife.hr/hrvatska/udruga-hrvatska-za-zivot-otvorila-svoj-prvi-centar-za-zivot/> (stranica konzultirana 6. 6. 2019.)

<https://radio.hrt.hr/radio-osijek/clanak/dvadeset-godina-centra-za-dijete-u-osijeku/77318/> (stranica konzultirana 6. 6. 2019.)

<https://www.vjeraidjela.com/doporodajni-dogadaji-vazni-za-ljudski-zivot/> (stranica konzultirana 1. 6. 2019.)

<https://www.vjeraidjela.com/pobacaj-hod-za-zivot-i-ucenje-crkve/> (stranica konzultirana 5. 6. 2019.)

<https://www.vjeraidjela.com/izjava-o-izazvanom-pobacaju/> (stranica konzultirana 18. 8. 2019.)

<https://www.vjeraidjela.com/obiteljsko-savjetovaliste/> (stranica konzultirana 25. 6. 2019.)

<https://www.vjeraidjela.com/pobacaj-unistenje-zivota-nerodenih/> (stranica konzultirana 28. 4. 2019.)

<https://www.vjeraidjela.com/povijest-katolickoga-ucenja-o-pobacaju/> (stranica konzultirana 12.. 2019.)

<https://www.vjeraidjela.com/prekid-trudnoce-ubija-dijete-unistava-zenu-i-zasljepljuje-savjest/> (stranica konzultirana 28. 4. 2019.)

<https://www.vjeraidjela.com/razlike-izmedu-kontraceptiva-i-abortiva/> (stranica konzultirana 12. 12. 2018.)

<https://www.vjeraidjela.com/sto-je-hod-za-zivot/> (stranica konzultirana 20. 8. 2018.)

<https://www.who.int/reproductivehealth/news/abortion-rates/en/> (stranica konzultirana 2. 9. 2019.)

<https://www.worldometers.info/abortions/> (stranica konzultirana 2. 9. 2019.)

https://hr.wikipedia.org/wiki/Centar_za_nero%C4%91eni_%C5%BEivot-_Betlehem (stranica konzultirana 27. 6. 2019.)

<http://40danazazivot.com/o-inicijativi/> (stranica konzultirana 8. 5. 2019.)